

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Čtenářství a volný čas

Diplomová práce

Autor: Ivona Ročárková
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivona Ročárková**
Osobní číslo: **P13404**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Název tématu: **Čtenářství a volný čas**
Zadávací katedra: **Katedra sociální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se zabývá problematikou čtenářství jako jedné z forem trávení volného času. Pojem volný čas a čtenářství je dále podrobněji definován a blíže charakterizován. Empirická část pomocí dotazníkového šetření, doplněné o další výzkumnou metodu, mapuje charakter čtenářství mezi dětmi a mládeží a jeho vztah k jejich zájmové orientaci.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce:

20. prosince 2013

Termín odevzdání diplomové práce:

6. března 2015

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

Mgr. Iva Junová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením PhDr. Jany Doležalové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Žďáře nad Sázavou dne

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování paní PhDr. Janě Doležalové, Ph.D. za ochotu, věnovaný čas a metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Ivona Ročárková

Anotace

ROČÁRKOVÁ, Ivona. *Čtenářství a volný čas*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 108 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá problematikou čtenářství jako jedné z forem trávení volného času. V teoretické části je pojem volný čas a čtenářství podrobněji definován a blíže charakterizován. Empirická část mapuje charakter čtenářství mezi dětmi a mládeží, zabývá se souvislostmi týkajícími se čtenářství, také vlivem rodiny, preferencemi čteného a to jak knih, tak časopisů a internetových zdrojů, také se věnuje volnočasovým aktivitám dětí a mládeže a vztahuje ho k jejich čtenářství. Výzkumné šetření je provedeno zejména pomocí dotazníkového šetření, doplněného o metodu rozhovoru.

Klíčová slova: čtenářství, volný čas, děti, mládež.

Annotation

ROČÁRKOVÁ, Ivona. *Reading and leisure*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 108 s. Diploma Thesis.

The thesis deals with the issue of reading as one of the forms of spending leisure. In the theoretical part is the concept of leisure and reading more closely defined and further characterized. The empirical part is mapping the nature of reading among children and adolescents, it deals with the context-related reading, also the influence of the family, the preferences of read books and magazines and internet resources, also dedicated to the leisure activities of children and youth and apply it to their reading. The research survey is carried out in particular using a questionnaire survey, supplemented by the method of the interview.

Keywords: reading, leisure, children, youth.

Obsah

Úvod.....	10
1 Čtenářství a volný čas dětí a mládeže	13
1.1 Základní terminologie	13
1.2 Překážky čtenářství	15
1.3 Hlavní trendy čtenářství	16
1.4 Vztah knihovny k dětskému čtenářství	19
1.5 Pohled dětských čtenářů.....	19
1.6 Projekty a kampaně v České republice	21
2 Čtenářství	22
2.1 Psychologie čtenářství.....	22
2.2 Role literatury v dětství.....	24
2.3 Vývoj čtenářství v životě člověka	25
2.4 Vývoj literatury pro děti a mládež	31
2.5 Výběr četby	32
3 Volný čas.....	36
3.1 Čas.....	36
3.2 Volný čas.....	37
3.4 Trávení volného času	40
3.5 Volný čas dětí a mládeže.....	41
4 Zmapování čtenářství ve volném čase vybrané skupiny dětí a mládeže	44
4.1 Dílčí cíle a kvalifikované předpoklady	46
4.1.1 Dílčí cíle výzkumného šetření.....	46
4.1.2 Kvalifikované předpoklady	48
4.2 Metody průzkumného šetření.....	49
4.3 Postup při získávání dat	50
4.4 Popis dosažených výsledků – dotazníkové šetření.....	52
4.5 Popis dosažených výsledků – interview.....	90
4.6 Shrnutí dosažených výsledků.....	94
Závěr	98
Seznam použité literatury.....	100

Seznam použitých grafů.....	106
Seznam použitých tabulek.....	107
Seznam příloh	108

Úvod

Čtení jako takové se zde objevilo se vznikem písma. Jak je známo, nejdříve se jednalo o písma obrázková a poté se lidem naskytla abeceda současného typu. To dalo vznik fenoménu čtenářství. Dříve bylo čtenářství spojeno se vzdělaností. Pokud se zahledíme na tento fenomén s určitou dávkou asociací, možná se nám vybaví kniha plná magických formulí, tajných informací. V dnešní společnosti knihy spíše obsahují informace pro veřejnost, již neexistují v podvědomí lidí knihy tajné, jako tomu bylo v dobách dávno minulých.

Momentálně situace ukazuje na postupné opadávání četby knih, ačkoli na trhu je široká paleta alternativ, díky kterým si můžeme knihu či periodikum přečíst přímo na internetu či si je stáhnout do e-čteček, telefonů, tabletů apod. Samozřejmým faktem jistě je to, že čtení jako takové úzce souvisí s celkovou gramotností a troufám si říci, že výrazně ovlivňuje úroveň znalostí lidí. Proto je velmi společensky žádoucí v dětech a mladých lidech podporovat zájem o četbu. Katastrofickým scénářem může být pro mnohé úplný zánik tištěných knih. Již dnes je viditelná preference elektronických zařízení, a pokud to přeženeme a budeme počítat s technologickým vývojem, může se stát, že informace nutné k životu budou k dispozici a budou nám předávány do mozků zavedenými čipy. Nebo naopak se pozvedne úroveň vědění natolik, že se knihy a umění číst a porozumět textům stane všeobecnou hodnotou. Opadne zájem o elektronická média, anebo společně s tištěnými písemnostmi dosáhne kvalitní součinnosti.

Čtenářství, jako zájmová činnost, zde nemá ale hodnotu pouze vzdělávací a výchovnou, podle mého názoru hlavně relaxační funkce je tím, co by mělo děti i dospělé táhnout ke čtení. Dnešní doba se vyznačuje neustálým spěchem za něčím, snažíme se pořád něco sobě či někomu dokazovat a náročné denní situace si žádají kvalitní odpočinek. Kniha je průvodcem na cestě, která vede od reality k fantazii a uvolnění. Je samozřejmě více způsobů, jak trávit volný čas a přitom odpočívat, ale kniha například pro mě bude vždy tím nejlepším.

Mezi odborníky na čtenářství patří v dnešní době zejména L. Helšusová, K. Homolová, L. Lederbuchová, J. Trávníček a J. Toman. Převážně většinou se autoři opírají o poznatky F. Hyhlíka a O. Chaloupky, kteří se čtenářství věnovali již

v minulém století, a proto i v této diplomové práci je na ně často odkazováno. V současnosti můžeme registrovat různé iniciativy, které se snaží čtenářství jako aktivitu více zpopularizovat, což hodnotím jako velmi přínosné. Projekty „*Čtení pomáhá*“ nebo „*Celé Česko čte dětem*“ jsou zajisté prediktory k nárůstu čtenářů.

Zvolila jsem si toto téma ne tak kvůli snaze zvýšit vzdělanostní potenciál mladé generace, ale kvůli osobnímu přesvědčení o nezbytnosti této odpočinkové volnočasové aktivity, která rozvíjí osobnost dítěte ve všech ohledech, zejména zklidňuje mysl, zlepšuje soustředění se a rozvíjí fantazii, působí na duchovní složku, významně nám pomáhá v sebepoznání, přináší radost, blahodárně působí na tělesnou složku těla a čtenářství se projevuje i v rovině sociální, kdy se lidé sdružují do skupin, kde jsou čteny podobné knihy.

Cílem diplomové práce je zmapování čtenářství mezi dětmi a mládeží a jeho vztah k jejich zájmové orientaci. Práce si neklade za cíl pouze zjistit charakter čtenářství, ale také mapuje ostatní volnočasové aktivity. Teoretická část vysvětluje tedy základní pojmy týkající se čtenářství, jako volnočasové aktivity. Blíže se dotýká výběru četby a také poukazuje na možné překážky čtenářství. Druhá část se věnuje pouze čtenářství, kdy se zaměřuje na roli literatury v dětství a na vývoj literatury pro děti a mládež. Součástí je také nahlédnutí do tématu psychologie čtenáře a shrnutí vývoje čtenářství v životě člověka. Hlavní trendy čtenářství v závěru této části popisují současný vývoj. Část věnovaná volnému času se zabývá pojmem času, volným časem, celkově trávením volného času a volným časem dětí a mládeže. To jak probíhá osvěta v rámci České republiky, nabízí další část.

Cílem výzkumného šetření je zmapování čtenářství ve volném čase vybrané skupiny dětí a mládeže a jeho vztah k jejich zájmové orientaci. Výzkumné šetření je provedeno pomocí dotazníkového dotazování na Žďársku v kraji Vysočina a to na jedné ze základních škol a dvou škol středních. Metoda rozhovoru doplňuje šetření o výpovědi tří respondentů, kteří jsou zástupci jednotlivých typů čtenářů.

Dílním cílem je zjištění, kolik z oslovených respondentů lze nazývat čtenáři, dalším záměrem je celkové zjištění charakteristiky čtenářství, tedy oblíbené místo a čas ke čtení, vlastnění knihovny, čtečky, získávání knih, oblíbenost čtenářství a faktory ovlivňující výběr a oblíbenost čtených žánrů. Součástí je také zmapování preferovaných oblíbených a rozečtených titulů, čtených časopisů a čteného na internetu, také jsou uvedeny preference žánrů s ohledem na volnočasové aktivity

respondentů a popsání situace mezi sledováním televize, věnování se počítači a čtenářstvím. První kvalifikovaný předpoklad se věnuje vlivu rodiny na čtenářství, kdy sledujeme to, jak souvisí předčítání a prohlížení si knih s rodiči v dětství se současným čtenářstvím mladé generace a jaký je vliv toho, když rodiče čtou a vliv povídání si o přečtených knihách. Dále nás zajímá vztah mezi sportovními aktivitami a čtenářstvím a mezi setkáváním se s přáteli a čtenářstvím respondentů. Posledním předpokladem je vliv zamýšleného následného studia na čtenářství.

Tato diplomová práce celkově charakterizuje čtenářství dětí druhého stupně základní školy a studentů středních škol a tím pádem může přinést shrnutí základních poznatků pedagogům, rodičům a všem těm, kteří jsou v kontaktu s dětmi a mládeží a napomoci jim k lepšímu porozumění charakteru čtenářství, o které je nutné pečovat a rozvíjet ho.

1 Čtenářství a volný čas dětí a mládeže

Čtenářství většinou díky asociaci vnímáme jako pojem spjatý s výukou českého jazyka. Ovšem čtenářství je zejména formou trávení volného času. Jedním z největších odborníků na dětské čtenářství je jistě Chaloupka (1989), ačkoli je zastáncem čtenářství, je si vědom a upozorňuje, jak je důležité mít větší spektrum volnočasových aktivit, jednostrannost aktivit není mnohdy pro jedince přínosná. Na jednu stranu jsou vyložení nečtenáři a na stranu druhou knihomolové, kteří ovšem mohou nedostatečně vnímat reálný svět kolem sebe, nemohou srovnávat svět umělecký se skutečným, rizikem tedy může být naivní pohled třeba například na fungování mezilidských vztahů. Jak se zmiňuje Chaloupka (1989), přílišné čtení může mít za následek například vynechání sportovních aktivit ve volném čase. Což se sebou nese zvýšené riziko například onemocnění neinfekčního typu způsobených nedostatečným pohybem.

1.1 Základní terminologie

Nejdříve bychom si měli definovat pojetí čtenářství. „Čtenářství je pojem, který se používá zejména v souvislosti s dětskou populací, plánovitě a uceleně rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí, rozvíjení, které je často doprovázeno institucionálně organizovanými kampaněmi a podpůrnými akcemi“ (Trávníček, 2008, s. 35). Trávníček (2011) také poukazuje na to, že jde vždy spojenou se zálibou, je to tedy volnočasová aktivita.

Osoba, kterou nazýváme čtenářem, umí číst a vnímá daný text. Je v interakci s obsahem textu. Čtenářem můžeme nazvat také toho, kdo zrovna čte, jak podotýká Vášová (1987). Autorka dále upozorňuje, že pro knihovníka nebo informačního pracovníka je čtenářem fyzická nebo právní osoba, která je v dané instituci zapsána, má legitimaci a vypůjčila si alespoň jednu knihovní jednotku za rok. Dále autorka dělí čtenáře na dočasné, potencionální, institucionální, skupinové a individuální.

Helšusová (2012) hovoří o tom, že v České republice je zhruba polovina dětí, které můžeme klasifikovat jako čtenáře, mají osvojené čtenářské návyky a zaujmají kladné postoje vůči četbě. Naopak z jiné strany, čtvrtina dětí nemá osvojené čtenářské návyky a četba pro ně není podstatná. Nelze provést zjednodušující prohlášení, zda situace je optimální či ne, jelikož i jiné aktivity mohou přinášet uspokojivé výsledky.

Při rozdělení lidí na čtenáře a nečtenáře dává Trávníček (2008) kritérium knih přečtených za rok, minimálně jedna kniha a kritérium měsíční, kdy se předpokládá, že je přečtena minimálně jedna kniha měsíčně.

Právě rozdělení na čtenáře a nečtenáře také používá Helšusová (2012), která čtenáře vymezuje tak, že alespoň jednou až dvakrát týdně čte a za jeden měsíc přečte alespoň jednu knihu. Takový čtenář čte pro vlastní potěšení, ale také poučení, nečte pouze literaturu direktivně určenou školskou institucí, ale vybírá si to, co ho baví.

Jako přílišného čtenáře klasifikuji toho, kdo přečte za měsíc více jak tři knihy a čte skoro každý den. Chaloupka (1989) upozorňuje na fakt, kdy přílišné čtení poté zabraňuje dítěti vzpomenout si, o čem vlastně četlo. Nedovede o knize vyprávět, postavy se mu míchají a v přečtených knihách se celkově ztrácí, což je přirozené k velkému množství přijatých informací.

Co se vlastně rozumí pod pojmem čtení, přibližuje Helšusová (2012), pojmem čtení myslí komplex schopností, návyků a postojů, které souvisejí se čtením, tedy o schopnost rozumět psanému textu a využít poté informace, také o návyk číst a to jak z nutnosti, tak pro pobavení.

Trávníček (2008) zase čtení vidí jako mediální aktivitu zaměřenou na knihy a přisvojování knih, také ji vymezuje jako socio-kulturní dovednost.

Schmidtchen (1993) vypracoval typologie čtenářů:

1. silné čtenářské osobnosti, které vlastní silné společenské motivace vůči knize,
2. slabé čtenářské osobnosti, které mají silné společenské motivace vůči knize,
3. silné čtenářské osobnosti, které se vykazují malým společenským významem vůči knize,
4. slabé čtenářské osobnosti, které jsou slabě motivováni vůči knize.

Trávníček (2008) poukazuje na fakt, že je lepší hovořit spíše o pásmech než o typech.

Chaloupka (1982) popisuje dva základní druhy čtení, přičemž jeden je typický čtenářovou zainteresovaností, četba se promítá do osobnosti – prožitkové čtení, naproti tomu chladné čtení existuje vedle dítěte, dítě jej neprožívá, uvedeno na příkladu dítěte, které musí číst i to, co si samo nevybralo, zejména tedy literaturu zaměřenou na rozvoj vědomostí. Můžeme si tedy povšimnout žáků a studentů, kteří jsou nuceni číst díla, která jsou potřebná ke zvládnutí předmětu literatury. Již mnoho let si všímám trendu, kdy studenti přímo nečtou daná díla, ale pomocí například audioknihy či rovnou stručného obsahu přístupného na internetu tvoří své čtenářské deníky. Zda je to správné je nelehké říci, protože například pro žáky se specifickými potřebami je šance dílo si například poslechnout s těžejší, kdežto ale u studentů se díky tomu zanedbává celkový rozvoj gramotnosti.

Klíčovým pojmem je jistě i četba. „Četbou rozumíme proces komunikace čtenáře s textem umělecké literatury, v němž aktivně a tvořivě přijímá informace v textu kódované“ (Lederbuchová, 2004, s. 9).

Autorka (2004) dělí tento proces na fáze:

- percepční aktivity – přímé vnímání a představování, tím čtenář dekoduje text a utváří si představy,
- responzivní aktivity – návrat k předchozím vjemům a představám – znovuprožití, dotváření a hodnocení významů, přisuzování smyslu.

1.2 Překážky čtenářství

Ne vždy jsou ideální podmínky pro rozvoj čtenářského zájmu. Jak upozorňuje Trávníček (2008), bariérou pro nás může být cena knih, která je ovlivněna daní z přidané hodnoty, kdy v dubnu roku 2014 byla patnáctiprocentní (dříve pětiprocentní). Proti tak vysokému DPH se zvedl odpor ze strany knihkupectví, České noviny, zpravodajský server České tiskové kanceláře (2014) o tom informuje, přičemž Svaz českých knihkupců a nakladatelů 23. dubna vyhlásilo za den bez DPH, tedy poskytují prodeje knih se slevou 15 procent. Právě 23. duben je Světový den

knihy a autorských zpráv. Podle ČTK (2014) je v Česku více než 600 kamenných knihkupectví a knihy se také prodávají ve většině z hypermarketů.

Pro někoho může být překážkou postoj některých veřejných knihoven, kdy v některých podle Trávníčka (2008) chybí určitý druh literatury, či je zde nedostatek soukromí. Zajisté je rušivý i lenivý přístup zaměstnanců knihovny.

Každopádně člověka ovlivňuje jeho zdravotní stav, jak se zmiňuje Trávníček (2008). Chaloupka (2002) také upozorňuje na fakt, kdy čtení knihy není vždy úplně pohodlné, pro mnohé je lepší variantou pouhé zapnutí dálkového ovládání a tím se dostat přímo podle jeho slov do jihoamerické vily, kde probíhá neuvěřitelná romantická story. Při puštěné televizi můžeme navíc ještě třeba žehlit či uklízet, což u čtení jde dost těžko.

Jak se dále zmíníme, nedostatek času je problémem, který není přívětivý ke čtenářství a v dnešní době je právě nedostatek času všudypřítomný. Dalo by se tvrdit, že času je stále stejně, ne-li více, ale lidé raději využívají nové technologie, třeba zmíněné televizní vysílání, které je dostupné až na výjimky každému.

1.3 Hlavní trendy čtenářství

Trávníček (2008) hovoří o ve své publikaci o hlavních trendech, které jsou typické pro západní svět a Japonsko. Statistická šetření prováděna na velkém množství respondentů, nám dala výsledky, které autor dělí na dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé.

Dlouhodobé trendy, které pozorujeme od poloviny 40. let 20. století, zahrnují podle autora (2008) tvrzení, že hlavním kritériem při četbě je dosažené vzdělání, dále velikost města má vliv, čím větší město, tím více čtenářů. Také se hovoří o tom, že čím víc je člověk bohatý, tím více má předpoklady k tomu, že bude čtenářem. Již od této doby se udává, že největší vliv na čtení má rodina, škola je až druhotnou institucí, pokud dítě nemá návyk z rodiny, škola nemá šanci již změnit čtenářství dítěte. Dalším faktem je trvalost, dětské vášnivé čtenářství se přenáší i do dospělosti. Prolínání filmu a knihy je také trendem, kterého si můžeme všimnout. Kniha je mnohdy námětem pro filmové zpracování, které zase může podnítit zájem o četbu. Trend čtenářský minimalismus autor (2008) přirovnává ke čtenářskému pragmatismu, vysvětluje to na příkladu slabšího čtenáře, který více čte knihy typu učebnic

a slovníků. Posledním dlouhodobým trendem je osa sever – jih, kdy se jedná speciálně o Evropu, kde platí, že na severu je větší důraz na vzdělanost a tedy se více čte, bývá více studentů a hlavně více rozvinuté knihovnictví a programy na rozvoj čtenářství. S fenoménem vzdělanosti také souvisí připomínka Cílka (2013), který měl možnost navštívit multikulturní kurz na Univerzitě v Severní Arizoně. „Profesor John Reynher přednáší o síle četby a upozorňuje, že děti, jejichž rodiče mají doma knihovnu alespoň o sto knihách, mohou to být jakékoliv knihy, studují v průměru o tři roky déle, a to bez ohledu na postavení a chudobu rodičů“ (Cílek, 2013, s. 72). Dále se autor (2013) zmiňuje o tom, jak navažské děti sledují televizi průměrně 3 - 6 hodin denně, lze tedy říci, že preference televizního vysílání nalezneme dnes až výjimky všude na celé zeměkouli.

Trendy střednědobé autor (2008) vymezuje zhruba od 70. let 20. století, tedy od toho okamžiku, kdy se do skoro každé domácnosti dostal televizor. V tomto období začíná platit, že ženy po knize sáhnou častěji než muži, přičemž u beletrie se výrazně rozdíl zvětšuje. Televizor se sebou nese opadnutí čtenářství, čas strávený před ním je třikrát až pětkrát delší než čas věnovaný četbě. Autor také zmiňuje trend, kdy podle počtu knih nedokážeme říci, zda jsou čteny, knihovny začínají mít bohaté fondy, knihy jsou darovány, a proto nemůžeme s jistotou tvrdit, že mezi počtem kniha a čtením je souvislost, knihy mají své oběhy. Čtení také můžeme označit za jakési hodnotové centrum, kdy silní čtenáři jsou pozornějšími televizními diváky a také jsou aktivnější při kulturních, sportovních či celkově společenských událostí. Největší vliv na rozvoj čtenářství mají přátelé a blízký kolektiv. Další tvrzení nám říká, že s narůstajícím věkem ubývá čtenářský zájem. Také je čím dál méně čtenářů, kteří jsou ochotni knihu číst vícekrát. Také je častější, že se lidé setkávají s důležitými literárními díly nejdříve ve filmovém provedení a mnohdy se ke knize vůbec neobracují. Zejména v USA se začínají objevovat bestsellery, kde nakladatelství úzce spolupracují se spisovateli. Trendem také je pomalé ustupování takzvané krásné literatury. Posledním trendem je multimediální chování, kdy člověk využívá několik médií současně, tedy člověk nejen že čte, ale také sleduje televizní vysílání a poslouchá rádio.

Krátkodobé trendy jsou zasazeny do poloviny 90. let, kdy nastalo hromadné rozšíření počítačů a internetu. Prvním z trendů je pokles preference beletrie, kdy lidé čtou více literatury příručkového a odborného typu, beletrie je spojená s ženskými

čtenáři, silnými čtenáři a lidmi s vyšším vzděláním. Vliv internetu na dobu strávenou u televize a četbě novin a časopisů je zřetelný. Ovšem je obvyklé, že velcí čtenáři mají pravidelný přístup k internetu, který nahrazuje slovníkové a referenční příručky, hlavně tedy u dětí a mládeže. Další trend Trávníček (2008) nazývá pojmem reglománie, kdy si kupujeme knihy, ale nečteme je. Knihovny jsou tedy rozsáhlé, ale knihy jsou majiteli nečteny. Také se objevuje sklon ubývání novin a časopisů. Objevují se náklonosti k protikladům, kdy se rozšiřuje střed průměrných čtenářů a na druhou stranu se polarizují čtenáři silní a nečtenáři na úkor průměrných čtenářů. Začínají se utvářet uzavřené skupiny čtenářů, kteří jsou sdruženi kolem jednoho žánru nebo tématu. Bestsellery typu Harry Potter jsou vydávány ve velkém množství a marketing je daleko cílenější, než tomu bývalo dříve. Čas, který věnujeme četbě, se zmenšuje, ale počet přečtených knih nikoli, tomuto trendu se říká Lese-zapping a je typický pro mládež, která mnohdy přeskakuje určité pasáže knihy. Jako problematický trend se vidí rozlehlost a nepřehlednost knih na trhu. Trendem je také ubývání knihoven, kdy se knihovny přizpůsobují multimedialnímu způsobu. Více čtenářů je nakloněno k četbě více knih najednou po menších kouscích, knihy se často pouze prolistují a není obvyklá vůle se ke knize ještě jednou vrátet. Trendem je jistě i propojení médií, kdy všechny slouží k prožitku zábavy, vzdělání a informací. Trávníček (2008) také zmiňuje potterománii, kdy knihy s cyklu J. K. Rowlingové oslovily děti a to dívky i chlapce i jejich rodiče. Také Honoré (2012) hovoří o fenoménu Harryho Pottera a uvědomuje si, že přilákal k četbě masy mladých lidí.

Celkově jako nový trend můžeme pozorovat využívání čteček elektronických knih. Displej ebook čtečky funguje na bázi digitálního inkoustu, což připomíná normální tištěnou publikaci. Mnozí uživatelé jsou spokojeni dlouhou životností baterie a obrovskou kapacitou paměti, kdy v takovém zařízení můžeme mít uloženo až tisíce titulů. Celkově se preferuje využití této hračky nad používáním zařízení s LCD displejem, to totiž namáhá více oči. Lepší čtečky mají přidané funkce, například různé slovníky, možnosti surfování po internetu, možnosti přehrávání MP3 a dokonce předčítače textu. Co se týká ceny, nalezneme čtečky, které stojí zhruba od 1 000 Kč do 5 000 Kč, samozřejmě ceny některých lepších se vyšplhají až třeba k částce 13 000 Kč.

1.4 Vztah knihovny k dětskému čtenářství

Již kolem roku 1989 se hovořilo o činnosti knihoven, které by měly zasahovat do volného času dětí a mládeže. Knihovny nabízejí mladé generaci různé způsoby, jak se hravě dozvědět něco o literárním světě. Dnes si povšimneme změny v činnosti uživatelů knihovny, kdy dnešním trendem je spíše návštěva knihovny za účelem možnosti trávení volného času na počítačích, kde děti využívají služeb internetu.

Jak je uvedeno v metodickém materiálu z roku 1989, vztah mezi čtenářem a knihovníkem by měl být partnerský, neměl by sklouznout k poměru učitel – žák. K tomuto tématu se vyjadřuje Homolová (2012), která ve své publikaci vysvětluje oblíbenost knihovníka. „Knihovníci jsou v očích dospívajících expertními čtenáři, kteří „mají pochopení“ pro čtenářské potřeby a zájmy mladých lidí. Nehodnotí známkou, nerozmlouvají výběr, nepohoršují se, naopak oceňují (byť jen pohledem), doporučují a znají další podobné tituly“ (Homolová, 2012, s. 29). Podle autorky (2012) tedy mají knihovníci přehled o čtenářství dospívajících. S Homolovou (2012) souhlasím, knihovnice, se kterými jsem se setkala, měly vždy mezi návštěvníky knihovny autoritu a byly oblíbené. Jedním z nejnovějších článků přímo o dětském oddělení Knihovny Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou napsal Zvěřina (2015) ve Žďárských novinách, kdy se žďárskými knihovnicemi provedl rozhovor, ze kterého též vyplývá jejich rovnocenný přístup ke čtenářům. Mimo jiné je na dětském oddělení zaregistrováno zhruba 1150 malých čtenářů, ale knihovny pořádá celoroční akce pro školy, takže do knihovny zavítají i děti, které nejsou registrované.

1.5 Pohled dětských čtenářů

O knihách pro děti a celkově o jejich čtenářství se většinou hovoří v kruzích pedagogů či psychologů, ale málokdy se obracíme přímo k dětem. Proto oceňuji projekt, který se konal již v roce 1998 pod záštitou České komise pro UNESCO ve spolupráci s Městskou knihovnou Louny a byl prezentován v pěkné publikaci v roce 1999. Dotazováno bylo přes dva tisíce školáků ve věku 9 -15 let z lounských

škol a z Peruce. Publikace je doprovázena ilustracemi, které vytvořily samotné děti a texty, které jsou v publikaci, jsou bez stylistických úprav. Ze všech dat, co byla nasbírána, byla vybrána ta nejzajímavější a poté byla rozdělena do tematických okruhů.

V knize nalezneme nejdříve odpovědi dětí na to, o čem by rády psaly, zde se objeví témata o dospívání, o drogách, o nespravedlnosti, poté jsou zde smyšlené příběhy a naopak ty skutečné. Další část je věnována již píšícím dětem, kdy je evidentní absence dospělého nadhledu, například když dívka píše o nevěře a nezabývá se přitom všemi souvislostmi, je znát, že zná takový případ ze svého okolí, ale plně mu nerozumí. V knize je také část věnována pojetí lásky, kde je také registrovatelný naivní pohled.

Publikace také nabízí pohled dětí na knihovny, obsahuje důvody proč chodit a proč ne, oblíbená díla, kdy se jedná o díla s hovorovým jazykem a o dobrodružná díla. Další část ukazuje, že děti by rády psaly o svých zájmech. Také vyplynulo to, že dětem není lhostejné životní prostředí. V knize nalezneme také preference sportovních zájmů.

Děti se také vyjadřují k tomu, jak by měla vypadat knihovna, jedním z návrhů na zlepšení, který mě zaujal je zavedení speciálního oddělení pro „puberťáky“, kde budou časopisy, což je vlastně podoba nízkoprahového zařízení pro děti a mládež. Návrhy se ještě týkaly stylizování knihovny do domácího prostředí, touhy mít v knihovně počítačové hry, mít možnost pouštět hudbu a také byl uveden návrh na zřízení kavárny přímo v knihovně. Celkově je dnes přítomná snaha modernizovat knihovny, mít k dispozici e-knihy a také požadované zřizování kaváren lze v knihovnách nacházet.

Někdo chce, aby knihovna vypadala více domácky, někdo zase, že chybí počítačové hry. Někdo je rád za klid, někdo by raději v knihovně pustil hudbu. Celkově je trend zavedení e-knih a celková modernizace knihoven. Také je požadavek o přítomnou kavárnu. Dnes již v knihovnách můžeme tyto služby zaregistrovat.

Autor Markvart (1999) v odpovědích našel několik souvislostí. Například sportovci či sportovní fandové nečtou, pokud náhodou čtou, tak jde o tu nej povrchnější četbu, jak říká autor (1999), jde zejména o horory a krvavé thrillery či sci-fi. Blízko k těmto nečtenářům jsou počítačové hráči a podle autora hračičkáři.

Podobný projekt „Studenti píšou knihu“ pod vedením Nováka (2014) také označuji za velmi prospěšný. Proběhl ve školním roce 2012/2013 v celé republice, kdy s dětmi druhého stupně ZŠ byly provedeny besedy a poté děti byly vyzvány k napsání čehokoliv. Publikace tak obsahuje vybrané příběhy, které jistě vyvolají silné reakce u kohokoli. Jedná se totiž o příběhy, které jsou mnohdy smutné, mnohdy vyvolají zamyšlení se nad společností, děti totiž píší i o politice a o pocíťované nespravedlnosti, o příběhy spojené s nepříznivou životní situací, jedná se zcela určitě o kvalitní sondu do životů dětí.

1.6 Projekty a kampaně v České republice

Projekt „Čtení pomáhá“ svoji činnost odstartoval již v roce 2011 a stále probíhá. Děti se na stránkách www.ctenipomaha.cz zaregistrují a po přečtení knihy se pokusí prokázat znalosti v testu. Při úspěšném vyplnění získá žák 50, -, které poté jdou na děti zvolený charitativní projekt. Na portálu idnes.cz píše o tomto projektu Bezr (2014), zaměřuje se na šetření, kde se ukázalo, že čtení je oblíbené díky vyvolání pocitu radosti. Zjištěno bylo, že málokteré dítě si jde do knihovny číst, nejraději si čtou doma.

Kampaň Celé Česko čte dětem je realizována neziskovou organizací se stejným názvem, která má za cíl podporovat čtenářskou gramotnost dětí a mládeže, snaží se propagovat hodnotnou literaturu. Jejím velkým cílem je společné čtení rodičů a dětí, přičemž se řídí mottem, které nám říká, že bychom každý den měli dětem číst alespoň 20 minut.

Oblíbenou akcí je jistě Den pro dětskou knihu, která se koná před vánočními svátky. Noc s Andersenem v rámci Mezinárodního dne dětské knihy je známá tím, že děti v knihovnách přespávají.

2 Čtenářství

V této části se zaměříme na psychologii čtenáře, kdy se budeme věnovat tomu, jakou roli čtenářství zaujímá. Zmíníme se o vývoji čtenářství v životě člověka i o vývoji literatury pro děti a mládež. Nakonec shrneme to, co se týká výběru četby.

2.1 Psychologie čtenářství

Souvislost mezi psychologií a čtenářstvím je podle Chaloupky (1982) zřejmá, jde zde o vliv četby na sebepojetí, motivaci, aktivizaci a celkový rozvoj čtenáře, souvisí s tím i fenomén imitace či ztotožnění se. Psychologie čtenáře bývá podle Chaloupky (1982) definována jako disciplína, kde je významné, které knihy si čtenář vybírá, jaké má zájmy, jak je čtenář ovlivňován četbou.

„V psychologii čtenáře se zabýváme vztahem člověka ke knize, působením četby na psychiku čtenáře, vlivy, které výchovně působí na utváření osobnosti, stejně jako jsou jiné zážitky člověka, jež se odrážejí v jeho duševním životě“ (Hyhlík, 1958, s. 3). Hyhlík (1958) upozorňuje na fakt, kdy vliv četby se projevuje v utváření charakteru i povahových vlastností čtenáře.

Také Vášová (1987) vnímá psychologii čtenáře jako vztah člověk k literárnímu dílu v jeho komplexní a mnohoznačné podobě. Hovoří o tom, jak se v návycích odráží osobnost člověka, například pokud je někdo svědomitý a důsledný, obvykle knihu dočte až do konce a to i když se mu kniha nelíbí. S tvrzením, že svědomitý a důsledný člověk knihu dočte, souhlasím, ale nemyslím si, že to je vždy správné. Pokud nám vnitřně kniha nic nepřináší, nevidím důvod knihu přestat číst, zvláště pokud se jedná o beletrii a ne třeba o studijní text.

Lederbuchová (2004) je přesvědčena, že dítě se díky četbě obohacuje jak emocionálně tak esteticky. Je zde vliv na fantazii, citové prožívání formování mravního vědomí. Čtenářská kompetence jako dlouhodobě utvářená připravenost k četbě je závislá na osobnostních dispozicích čtenáře, autorka (2004) si pod tím představuje psychické jevy, tedy emocionalitu, temperament, charakter, úroveň

poznávacích procesů a vzdělanost. Je tedy zřejmé, že například hyperaktivní dítě nebude soustředěným čtenářem.

To, že každý člověk má jisté potřeby je známé, Lesňák (1991) poznamenává, že mohou být saturovány pomocí četby. Celkově je rozděluje do sedmi kategorií.

Čtenářské potřeby podle Lesňáka (1991):

1. „Utilitární potřeby – užitečnost, použitelnost, získání zkušeností o chování v různých situacích,
2. relaxační potřeby – fyzický i psychický oddech, regenerace sil, uvolnění, zábava, rozptýlení, únik od starostí a předcházení stresovým situacím,
3. sociální potřeby – čtení kvůli pocitu blízkého, důvěrného, příjemného a chápavého společníka, pro pocit porozumění, také ze společenských důvodů – konvence a osobní prestiž,
4. emocionální potřeby – citové a sentimentální prožívání obsahu čtení, identifikace s obsahem, smyslové vzrušení, pocit uspokojení a uvolnění napětí po ukončení vnímání,
5. etické potřeby – hledání a oceňování dobra a spravedlnosti, prožívání duchovní svobody, pěstování charakteru a mravního vědomí, sebezdokonalování a humanizace lidských vztahů,
6. racionální potřeby – rozumové poznávání člověka, života a světa, osvojování si pravdivého pohledu na skutečnost, hluboké a přesvědčivé myšlenky, podněty na vlastní uvažování,
7. estetické potřeby – vnímání krásy, líbivost výrazu a tvaru vyobrazení, dokonalost a originalnost formy, podněcování obrazotvornosti, fantazijnosti a tvořivosti“ (Lesňák, 1991, s. 85 – 86).

To, jak dítě vnímá přečtený text, zajímalo již Chaloupku (1971), který poznamenává, že podle šetření prováděného u 600 třináctiletých dětí, si děti nejvíce pamatují dějovou složku, především dramatické události, které na ně zapůsobily, tedy subjektivní pohledy. Poté si pamatují název knihy, jména hlavních postav, ovšem jméno autora se jim vybavuje těžko. Chaloupka (1971) tak rozdělil přístupy ke čtenému textu na tři základní:

- útržkovitý (fragmentální) přístup: dítě z knihy vytrhává určité epizody, které na něho nejvíce zapůsobily,
- narativní (vypravěčský) přístup: dítě chápe dílo celistvě, ale neproniká k hlubším významům, tedy k myšlenkovým poselstvím,
- integrační přístup: dítě přijímá text jako uměleckou fikci, jako celistvý svébytný tvar.

Nejčastěji se podle autora (1971) objevuje stupeň druhý, tedy narativní, s čím z vlastních zkušeností mohu souhlasit. Pokud děti vyprávějí, o čem kniha byla, nejvíce hovoří základním ději probíhajícím v knize.

2.2 Role literatury v dětství

Dětství je jednoznačně období lidského života, které je rozhodující pro utváření osobnosti člověka. Mnohdy můžeme pozorovat, jak je dětství separováno od dospělosti. Právě dětská literatura plní dorozumivací roli mezi dospělým světem a světem dětí. Kniha se stává prostředníkem mezi generacemi, Chaloupka (1982) poznamenává fakt, kdy v minulosti společenský vývoj byl sice v pomalém tempu, ale život mezi synem a otcem byl provázaný takovým způsobem, který se vyznačoval neustálou vzájemnou konfrontací. V moderní době, přičemž myslím tím dobu, která je typická pro konec století 20., mnohdy děti nevědí, jaké morální hodnoty jejich rodiče vyznávají, jaká je náplň práce jejich rodičů v zaměstnání. Jak se zmiňuje Chaloupka (1982), dospělý spisovatel jednosměrně komunikuje směrem k dítěti. Malý čtenář se může vymezovat pasivně nebo naopak může reagovat například kontaktováním samotného spisovatele či může reagovat v přítomnosti autora na besedách, jak dále uvádí autor. Spisovatelé jsou si podle autora (1982) vědomi své zodpovědnosti, kterou zaujímají. Hyhlík (1963) upozorňuje na fakt, že pokud je spisovatel dobrým znalcem psychologie, dovede čtenáři manipulovat. To však známe i z dějin, kdy mnozí učenci ovlivnily masy lidí svými texty.

Kniha nám podle Trávníčka (2008) hodnotově a sociálně pomáhá při orientaci ve všedním životě, zařazujeme se díky ní do světa a učí nás se v něm vyznat, tedy socializuje nás. Knihy nás také podle autora (2008) sdružují, což

můžeme pozorovat například na sociálních sítích typu Facebook, kdy existují skupiny lidí, kteří sympatizují se čtením literatury. Autor (2008) také podotýká, že díky knize je postaráno o naše sebeuvědomění. S uvedenými důvody důležitosti knih rozhodně souhlasím. Trávníček (2011) dělí knihy na tři základní: elektronické, zvukové a tištěné. Největší zastoupení má ještě dnes kniha tištěná, ovšem zvukové knihy jsou již řadu let využívány a velký nárůst elektronických knih můžeme momentálně zaznamenat.

Vášová (1987) poukazuje na rozdělení účinků knihy, jak je vidí sociální psychologové:

- instrumentální – jedinec užívá informace pro řešení konkrétních problémů,
- prestižní – jedinec vyhledává literaturu, která potvrzuje jeho účast v jisté skupině,
- potvrzovací – čtenář hledá potvrzení svých stanovisek a názorů,
- estetické – kniha jako umělecký artefakt,
- rekreační – forma trávení volného času, zábava, odreagování,
- psychoterapeutické – biblioterapie, metoda úniku.

2.3 Vývoj čtenářství v životě člověka

V mnoha oblastech lidského vědění se uznává fakt, že rané dětství je nejdůležitější fází ve vývoji lidského života. Chaloupka (1982) tuto tezi podporuje a ve své publikaci Rozvoj dětského čtenářství se opírá o práce odborníků minulého století. Zajisté je třeba rozvíjet smysl pro estetično už od narození, autor vyzdvihuje roli lidové kultury, ve které jsou zahrnuty ukolébavky, říkadla, rozpočítávadla a pohádky, většinou se zde pojí zvuk a slovo doprovázeno pohybem. Právě vývoj čtenářství je podle autora těsně spjat s vývojem celkovým. Rodina, ve které dítě vyrůstá má tedy klíčový vliv na pozdější vývoj dítěte jako čtenáře, stejně tak je přesvědčena Lederbuchová (2004).

V rámci těch nejnovějších trendů si můžeme povšimnout, že knihy nejsou v domácnostech věcí, kterou je nutno vlastnit. Podíváme-li se například na styl nábytků, zejména na obývací stěny, všimneme si, že jednoduchý styl nehraje moc

tomu, aby se do polic ukládaly knihy. Málo která domácnost se může chlubit sbírkou knih či rozsáhlou knihovnou.

Vášová (1987) doporučuje začít s výchovou již od tří let věku dítěte, také preferuje říkanky a krátké pohádky, které vynikají svojí dějovostí. Matějček (2004) je přesvědčen, že dítě čte již od prvních narozenin, kdy sice nezná písmena, ale například kočka je pro něho písmeno. Poukazuje na fakt, že roční dítě se začíná zajímat o obrázky. Po třech měsících dovede již na obrázky ukazovat, například na popud ukáže jistý druh zvířete. Autor (2004) poukazuje na to, že kočka je tedy písmeno, které je symbolem, pro dítě zobrazená kočka nemá nic společného s tou skutečnou. Ve třech letech dítěte se objevuje tendence číst obrázky a hledat v nich skrytou symboliku a děj. Matějček (2004) popisuje, jak je dítě schopné rychle odpovídat na dotazy, týkající se obrázku a jak je již schopno orientovat se v obracení stran v knize. Tento věk je tedy podle autora (2004) vhodný k počátku rodičovského předčítání, dítě je schopno naslouchat příběhům.

Souhlasím jistě s tvrzením Gebhartové (1987), která vysvětluje, že kniha se v rukou dětí stává hračkou. Jistě si představíme dřevěná leporela či gumové knížky s obrázky a zvědavé malé dítě, které se na knihu jako předmět soustředí a zkoumá ho. Myslím si, že tyto knihy jsou velmi důležité. Stejně tak knížky, kam se lepí samolepky či magnetky apod.

Chaloupka (1995) po absolvování kongresu Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu (International Board on Books for Young People) referuje o výrocích, které zazněly, a celkově je shrnuje do tvrzení, že vztah k četbě je multifaktoriální, okolo dítěte existuje spousta podnětů, které ho postupně navádí na cestu čtenáře, čtenářství jako takové tedy začíná dříve, než se dítě naučí číst.

Ačkoli postupem let se přikládá význam prenatálnímu období, spíše se stále hovoří o počátku čtenářství zapříčiněného procesem nápodoby, který je pro malé děti typickým. Chaloupka (1995) se ale zmiňuje také případy, kdy dítě dělá úplný opak toho, co vidí u rodičů, dává to do souvislosti s přesyceností podněty. Vášnivým čtenářům se může narodit nečtenář či naopak, dítě je velkým fanouškem čtenářství, ale jeho rodiče doma nemají ani knihovnu.

Velice se mi líbí rady rodičům, které předkládají autorky Murphy-Witt a Stamer-Brandt (2007) ve své publikaci zaměřené na klíčové dovednosti, které by se měly rozvíjet u dětí. Následující typy mají probudit lásku ke čtení:

1. „Buďte pro děti vzorem!
2. Podporujte u svých dětí lásku ke čtení!
3. Rozšiřujte společný čtenářský horizont!
4. Postarejte se o zážitky ze čtení!
5. Udělejte něco pro zvýšení úrovně četby!“ (Murphy-Witt a Stamer-Brandt, 2007, s. 34)

Autorky (2007) v prvním případě jasně zdůrazňují princip nápodoby, v druhém kladou důraz na společné návštěvy v knihovně a v knihkupectvích a důležitá je také snaha nalézt vhodnou literaturu. Také doporučuje předčítání a prohlížení knih s dětmi. Pod rozšiřováním čtenářského horizontu autorky (2007) dávají typ, kdy lze využít kombinací médií, tedy příběh na CD nosiči či film kombinujeme s knihou. Zážitky ze čtení jsou podle autorek (2007) umocněny dramatickým předčítáním a využíváním různých pomůcek, tedy například loutek. Poslední doporučení skrývá zvyšování úrovně třeba čtením jazykolamů či náročnějších textů.

Velmi se mi líbí pohled Bettelheima (2000), který zdůrazňuje chybu rodičů, kteří po vyslovení sympatií dítěte s právě přečtenou pohádkou, pokračují ihned v dalším předčítání. Dítě by se mělo nad pohádkou zamyslet a zvláště po určitém zalíbení. Autor (2000) vyzdvihuje nutnost povídat si o přečteném textu a to nejen v domácím prostředí, ale i ve škole nebo v knihovnách.

Celkově pokud se zaměříme například na zahraniční studii zprostředkovanou vědeckou pracovnicí z Norska, zjistíme, že Wollsheidová (2014) si všímá vlivu socializace, kdy rodiče působí na své děti. Větší vliv je zaznamenán na dívky, tedy dívky jsou více ovlivněny rodičovským příkladem.

Chaloupka (1989) připomíná, že dítě potřebuje zprostředkovatele, který mu umožní přístup k psanému slovu. Mezi hlavní takové zprostředkovatele patří nezastupitelně rodiče, přičemž je důležitá jejich přítomnost. I když se bude jednat o obrázkové knihy, je vhodné, když je doprovázeno prohlížením s rodiči. U dítěte by mohl lehko vzniknout pocit, že kniha nahrazuje jejich kontakt s rodiči, jak píše Chaloupka (1989). Jak dále říká autor (1989) podle výzkumů dospělí čtenáři si dobře pamatují první knihu ze svého dětství, zatímco dospělí nečtenáři si obvykle nepředstaví žádný titul, který četli v dětství. Špatné dojmy z první knihy se sebou obvykle nepřinášejí dostatek motivace v četbě pokračovat. Později v mladistvém

věku s knihou člověk uniká ze všedního světa do ústraní, ale v raném věku je dobrá přítomnost zprostředkovatele, kterým se může stát i předškolní zařízení a později školské zařízení. Vystihuje to jistě Chaloupka: „Ani škola, ani rodina nemohou samy rozvoj dítěte dobře ovlivnit bez vzájemné spolupráce“ (Chaloupka, 1995a, s. 97).

Každé dítě by mělo vlastnit místo, kde si může uchovávat své knihy. Taková knihovnička jistě přispívá k dobrému vztahu ke čtenářství, jak se zmiňují autorky (Pávková, Pavlíková, Hrdličková, 2008). Chaloupka (1995) také pokládá za stěžejní, aby dítě mělo svoji vlastní knihovničku, která mu bude vždy k dispozici. Souhlasím s autorovým (1995) názorem, že pečlivě srovnané a hlavně nepoškozené knihy nejsou právě dobrým příkladem. Děti by měly s knihami manipulovat a osvojovat si práci s nimi. Samozřejmě tím není myšleno, že děti mají právo knihy ničit, rodiče či pedagogičtí pracovníci by měli děti naučit, jak se s knihami zachází. Ale jak již bylo zmíněno, kniha je nejdříve pro dítě hračkou a mělo by si s ní hrát. Je možné, že se stane to, že dítě knihu počmárá a tím ji znehodnotí takovým způsobem, který se může rodičům zdát příliš závažný. Je podle mého názoru nutné dítěti klidným hlasem vysvětlit, jak se ke knihám chovat a pokud to dítě ve svém věku není schopno pochopit, dáme mu k dispozici knihy či pracovní sešity, kde je malování dovoleno.

Vstupem do školy se z malého předškoláka stává školák, kterému se naprosto změnil svět, zvláště když nechodilo do žádného předškolního zařízení. Začíná zde vývojová fáze, která se sebou přináší schopnost, kdy si dítě dokáže samo číst. V tomto období, jak poznamenává Chaloupka (1982), je čtené slovo pro dítě realitou. Představuje si, že vše se může stát realizovatelné. To může vést dle autora (1982) k jisté traumatizaci, když rodiče dítěti řeknou, že příběh, který čte je pouhou fikcí. Estetický prožitek nastupující v tomto období, kdy dítě začíná číst a přitom jsou vytvářeny jeho postoje ohledně čtenářství, je podle Chaloupky (1982) intenzivní a bezprostřední. Matějček (2004) poznamenává, že by rodiče neměli přestat s předčítáním až do té doby, než bude čtení pro dítě jednoduché a začne ho bavit. Myslím si, že číst dětem by se mělo do té doby, než sami řeknou, že již nechtějí předčítat. Čtení je zpočátku pro dítě spojeno s náročností a obvykle mu nepřináší moc radosti. Toto období je podle Tomana (2004) považováno za stěžejní, obecně ho označuje jako prepubescenci. „Vztah dítěte ke knize je tu vstřícný, relativně snadno ovlivnitelný a nepříliš komplikovaný, dítě je ještě otevřeno všem vnějším podnětům“ (Toman, 2004, s. 9). Toman (2004) dále tvrdí, že základy čtenářské

kultury dítěte mají počátek právě v tomto období vývoje. Homolová (2012) také konstatuje tvrzení, které říká, že v prepubescenci, podle autorky období mladšího školního věku, se dají zkoumat prvotní projevy dospívajícího čtenářství.

Nejdříve dítě preferuje říkadla, básničky a hlavně pohádky, později má rádo příběhovou literaturu. Rádo sleduje vývoj referenčního hrdiny, Chaloupka (1989) uvádí příklad Steklačova Boříka, který v knize postupně dospívá a prožívá všední události, které se mohou stát komukoli z nás. Popis Boříkovi rodiny a jeho přátel je dětem blízký a proto se nelze divit, že je pro děti tak přitažlivý a chtějí neustále pokračování příběhů. Stejně jako pokračování Boříka si mnoho mladých čtenářů přálo pokračování Harryho Pottera nebo Ságy Stmívání, je tedy evidentní, že osudy referenčních hrdinů jsou pro čtenáře důležité.

Helšusová (2012) si je vědoma souvislosti mezi učením se číst, jeho kvalitou a postojem k následnému čtení ve volném čase. Dítě, pro které je snadné číst ve škole, bude jistě raději číst knihy, než dítě, kterému čtení nejde a musí se věnovat čtení v rámci domácího učení pod dohledem rodičů.

Mnohdy slyšíme tvrzení typu: „On na to čtení není.“ Ovšem rozvoj v této oblasti není závislý pouze na individuálních schopnostech, ale závisí i na socializačních subjektech. O problematice vztahující se k tomuto tématu hovoří Chaloupka (1982), vysvětlující, že schopnost čtenářství není závislá na jednom determinantu, ale působí zde rovnováha všech psychických činností dětí.

Chaloupka (1982) se zmiňuje o výzkumu H. Busse, který ve 20. letech 20. století provedl první výzkum zálib a realizací dětských čtenářů, kdy bylo zjištěno, že po desátém věku dítěte prudce stoupá množství četby, přičemž u chlapců poté prudce klesá během 12. a 13. roku života. Chaloupka (1982) vidí tento nárůst jako čtenářskou erupci či explozi. Čtenář tohoto věku dle něho nevidí literaturu jako uměleckou produkci, ale jako jeden ze způsobů trávení volného času, či jako únik z reality, je také zřejmé, že mnohdy postavy z knih působí jako model pro čtenáře. Autor dokonce hovoří o tom, že dítě zaměňuje vlastní já, za hrdinu, touží se identifikovat s dospělým hrdinou. To se podle názoru stává i větším čtenářům, že se identifikují s referenčním hrdinou a prožívá velmi silně děj.

V souvislosti se čtenářstvím se velmi často vymezují etapy vývoje člověka, kdy často autoři píšou o pubescenci. Lederbuchová (2004) ji řadí mezi 11 – 15 věk dítěte. Chaloupka (1971) její počátek vidí již před 11. rokem a trvání do 15 let.

Celkově se etapizací dětského čtenářství zabývá Bubeníčková (2011), která přebírá periodizaci Jaroslava Tomana (1992, s. 51):

„Předčtenářská etapa:

předškolní věk:

- mladší: (do 3 let),
- starší: (3 – 6 let),

Čtenářská etapa:

mladší školní věk (prepubescence):

- 1. fáze (6 – 8 let),
- 2. fáze (9 – 10 let),

starší školní věk (pubescence):

- 1. fáze (11 – 12 let),
- 2. fáze (13 – 15 let)“.

Lederbuchová (2004) je zastánkyní poznávání čtenářské kompetence u pubescentních žáků, podle ní toto kritické období se dotýká právě i rozvoje čtenářství, také se obává, že období dospívání se sebou může nést konec zájmu o čtenářství vlivem jiných masmédií. Stejný názor na upevňování četby ve věku pubescence má Lesňák (1991) a Chaloupka (1989), pokud není dostatečně vnímání četby jako kulturní aktivity, snadno si dítě najde atraktivnější činnost. Je tedy nutné působit na děti právě v tomto věku, kdy pomocí různých besed a výukových metod rozvineme čtenářství, které jim může být k užítku.

Také Hyhlík (1958) uvádí tezi, že mladí lidé vyhledávají knihy, které jim pomůžou řešit jejich životní situace. Přemýšlením nad čteným textem získávají zkušenosti, které mohou kopírovat i ve svém osobním životě. Autor (1963) dále vysvětluje vývoj zájmu o četbu. „Sledujeme-li, jak se vyvíjí zájem mládeže o četbu, zjišťujeme, že nejprve ji zaujmou rozmanité činy starších chlapců a děvčat, jejich příběhy, dobrodružství, hrdinské činy, jejich odvaha, síla, bystrost a vynalézavost.

Pak se začínají zajímat o cestopisy a dobrodružství spojená s divy a zázraky techniky. Souběžně s tím se objevuje zájem o rozmanité vztahy mezi lidmi, o líčení podivuhodných příhod a nebezpečných situací. Také humor, veselé až groteskní příhody a situace jsou oblíbeny u mládeže středního školního věku. Situace zachycené kresbou poutají mládež víc než souvislý text bez ilustrace“ (Hyhlík, 1963, s. 36). Pokud srovnám preference čteného v 60. letech minulého století, lze souhlasit s tím, že se podle mého názoru moc neliší. Mladí lidé mají rádi příběhy o ostatních jim podobných lidech. V minulých letech si velkou oblíbenost vysloužil Harry Potter. Dívky zase v poslední době preferují dívčí romány s tematikou fantasy, ať už jde o vlkodlaky, upíry či anděly, vše je pro dívky přitažlivé. Chlapci zase volí spíše Tolkiena a ti mladší mají rádi Deník malého poseroutky. Celkově lze vidět stálou oblíbenost dobrodružné literatury u spíše mladších čtenářů, kdy skupina dětí řeší nějaký zapeklitý úkol. Tím se ve svém příspěvku zabývá Hanžlová (2014).

2.4 Vývoj literatury pro děti a mládež

Chaloupka (1989) stejně jako jiní autoři pokládají za první knihu pro děti *Orbis pictus* Komenského, ačkoli existovaly již dříve knihy určené dětem, toto dílo je stěžejní. Komenský byl propagátorem toho, že kniha neslouží pouze k získávání vědomostí, ale slouží také k radosti čtenáře.

Lenderová a Rýdl (2006) připomínají, že první knihkupectví s knihami určenými dětem se nacházelo v Londýně zhruba v 50. letech 18. století. Dnes je součástí každého klasického knihkupectví oddělení pro děti a mládež.

Chaloupka (1982) také upozorňuje na dříve přítomný spor mezi hlediskem didaktickým a hlediskem týkajícím se umělecké tvorby. Dlouho nebyla uznána a oceněna umělecká hodnota dětské literatury. Dříve se čtenářstvím dětí a mládeže zabývali výhradně pedagogové, bývalo přiznáváno, že je přítomný vliv na duševní hygienu čtenáře. V roce 1913 dokonce vznikl časopis *Úhor*, který byl celosvětově první odbornou revuí o dětské literatuře.

Je neustálou spekulací, zda kresba v knihách je tím správným. Chaloupka (1982) upozorňuje, že vliv kreseb je znatelný. Šindlerová (2012) obhájuje názor, že ilustrace pomáhá udržovat pozornost dětí. Děti preferují podle autorky (2012)

zejména zajímavé ilustrace, které jsou barevné. Při četbě s dětmi si můžeme povšimnout, jak jsou napjaté, který obrázek přijde po další stránce, lze tedy podporovat toto tvrzení, že ilustrace k textu jsou pozitivní a nadále by měly být nedílnou součástí dětské literatury.

Momentálně si můžeme všimnout neustálého nárůstu podnětů směrem k dětské populaci, ovšem jak upozorňuje Chaloupka (1982) v rámci nabývání moderních způsobů, jako jsou televizní pořady, dětské filmy a speciální literatura pro dětské konzumenty, se pomalu vytrácí folklorní záležitosti.

Důležitou roli plní zajisté literární výchova ve školských zařízeních, kde je dítěti předkládán jistý pohled na literaturu. Lederbuchová (2004) se zabývá otázkou, zda literární výchova je efektivní jako výchova čtenářská. Autorka předkládá výsledky různých šetření, kdy se ukázalo, že učitelé hrají v motivaci ke čtenářství malou nebo žádnou roli. Čtený text ve škole je určen k vyučování různých jazykových kompetencí, proto není vnímán jako potěšení pro čtenáře. V USA se začíná čím dál častěji objevovat fenomén, kdy se na školách pedagogové snaží děti motivovat číst pomocí odměn, ovšem, jak se zmiňuje Sandel (2013), čtení se tak pro dítě stává povinností namísto zdroje vnitřního uspokojení.

Chaloupka (1982) hovoří o stanoviskách a požadavcích na literární výchovu, zejména požaduje celistvost této výchovy, využitelnost a tak dále. Přičemž si je vědom úlohy pedagoga a inovačních tendencí.

Nelze opomenout význam čtenářské gramotnosti, který je primární v celkovém zapojení se do fungování dnešního společenského systému. Doležalová (2014) propaguje uznání významu čtenářské gramotnosti, ve své publikaci určené studentům pedagogiky a pedagogům vysvětluje základní pojmy týkající se tohoto fenoménu. Autorka (2014, s. 17) klade důraz na složení čtenářské gramotnosti, která v sobě zahrnuje čtení, psaní, mluvení a naslouchání, právě to hraje roli při utváření gramotnosti.

2.5 Výběr četby

„Knihy mají své osudy – podle toho, jak je přijímají čtenáři.“ Tento výrok starořímského spisovatele Terentia v úvodu své knihy zmiňuje Lesňák (1991), který

dále poznamenává, že dnes je aktuálnější rčení, že osudy lidí se utvářejí podle toho, jaké knihy přečtou.

To, kterému druhu četby dá člověk přednost, závisí na mnoha faktorech. Chaloupka (1982) rozděluje výběr četby do tří kategorií. Prvním typem je náhodný výběr, kdy si knihu vybere například až přímo v knihovně či v obchodě. Dopředu nevíme nic o daném výtisku. Vliv na výběr má dále podle autora školní výchova, ačkoli není obvyklé, že by si žáci a studenti vybírali knihy, které jim představí učitelé. Vliv na výběr má jistě i kultura a hodnoty v ní sdílené. Mezi tyto kategorie bych jistě zařadila i vliv rodiny, který je markantní a také vliv vrstevníků, který je obvykle podstatný.

Volba, kterou knihu zvolíme, je v podstatě na nás, jak říká Trávníček (2008), ale tato volba je determinována mnoha faktory, tedy prostřední nás ovládá, ale jsme schopni se tomuto tlaku vzepřít. Autor (2008) uvádí příklady faktorů, které nás mohou ovlivňovat, je to nakladatelský plán, fond knihovny, cena knihy, cenzura a doporučení přátel.

Výborným zdrojem inspirací pro děti a mládež je publikace Mandyse (2013). V knize nalezneme 101 knih, které se specifikují jako dětská literatura a 101 knih, které autor předkládá jako knihy pro mládež. Mezi díly nalezneme spoustu notoricky známých publikací, které mohou pedagogům pomoci při jejich snaze přiblížit čtenářství dětem a mládeži.

Chaloupka (1989) připomíná, že není vhodná zaměřenost na jednu oblast, například při četbě románů o dospívajících dívkách či dobrodružných příběhů chlapců, nelze mluvit o přílišné vhodnosti. Dítě by mělo mít základní přehled a mělo by číst knihy, které jsou z rozmanitých oblastí. Chaloupka (1989) hovoří o tom, jak dítě má rádo jeden typ literatury a samo ho vyhledává, k tomu dále jeho příbuzní ho obdarovávají stejným tipem knih, a tedy pro dítě samotné je těžké najít zálibu i v ostatní žánrech literatury. Proto je nutné podporovat vyučování literatury na školách, kde je možností dítěti předkládat tituly z různých žánrových oblastí. Ačkoli jako zastánce čtenářství, které slouží k relaxaci, musím říci, že primárně by lidé měli číst to, co jim přináší potěchu.

Hyhlík (1963) upozorňuje, že existuje řada knih, které mohou negativně ovlivňovat chování čtenářů. Tyto publikace obsahují vulgární výrazy a rizikové chování. Naproti tomu autor (1963) ale říká, že negativní příklady mohou odradit

od nevhodného chování. Hyhlík (1963) také připisuje negativní vliv literatury určené pro dospělou populaci, která není hodnotná pro děti a mládež. V minulosti bylo toto tvrzení bráno s větší vážností, dnes se tolik nepodivujeme, když děti a dospívající čtou knihy pro dospělé. Co se týče rizikových jevů, děti je vidí kolem sebe dennodenně a není tedy nutné si rigidně myslet, že by se děti zkazily tím, co si nyní mohou v knihách přečíst. Myslím si ale, že by se blízké okolí mladého člověka mělo zajímat o to, co dítě čte. Nemyslím tím pouze vyhrocené případy, kdy se k mladé generaci dostane literatura s násilným podtextem či s obsahem korespondujícím se sektářským chováním, ale stačí i příliš naturalistické popsání životní situace s násilným podtextem, které může mladého člověka ovlivnit. Proto je důležité o přečtených knihách mluvit a dávat tak čtenáři zpětnou vazbu k jeho pocítům.

Literaturu celkově tedy můžeme dělit na literaturu pro dospělé a literaturu pro děti a mládež. Existuje ovšem i jiné dělení, jak například uvádí Vášová (1987), Robert Escarpit, francouzský sociolog literatury, rozdělil četbu na funkcionální a literární. Pod kategorií funkcionální se skrývá četba, která nám slouží k užítku, k získávání informací. Obvykle se do ní řadí literatura příručkového typu, různé slovníky a encyklopedie, literatura obsahující poznatky z různých vědních oborů. Do funkcionální kategorie ovšem neřadíme celkově odbornou literaturu, jelikož pro někoho to může být četbou literární, která je typická funkcí psychologickou a estetickou, tedy vzbuzuje ve čtenáři zájem, umělecký zážitek.

Knihy jsou hodnoceny jinak každým člověkem. Zatímco někomu se může kniha líbit a osloví ho, druhý si přečte pár kapitol a knihu odkládá. Vášová (1987) rozděluje působení knihy na interindividuální, kdy je kniha popisována každým člověkem jinak a intraindividuálně, kdy ji čtenář popisuje různě během svého vývoje.

Internet je zajiště součástí knižní kultury, jak vysvětluje Trávníček (2011) a funguje jako podpora, kdy například díky internetu se rozšířil prodej knih nebo alespoň si lidé sehnali informace o publikaci a pak si ji zašli koupit do kamenného obchodu, nebo naopak si ji prohlédnou v kamenném obchodě a poté za zvýhodněnou cenu objednájí prostřednictvím internetového portálu. Internet také usnadňuje práci v knihovnách, kdy se nastal rozvoj digitalizace fondů, fungují online katalogy a objednávání knih přímo z domu. Celkově se pomocí internetu dá na různých fórech diskutovat a číst recenze. Ovšem rizikem je zlom ve fungování role tiskařů, protože díky internetu vznikají elektronické knihy, kterým pomalu začínají někteří

čtenáři dávat přednost. Trávníček (2011) shrnuje, že internet není oponentem čtení, ale jsou ve vztahu, kdy hledají optimální způsob soužití.

To, jakou knihu si dítě vybere, primárně souvisí s jeho zájmy a jeho osobnostním laděním. Jak upozorňuje Hyhlík (1963) jde také například o touhu být studentem školy určitého zaměření, čtenář si tedy vybere literaturu, která souvisí s problematikou daného zaměření. Ve školských zařízeních díky povinné četbě se mnohdy k žákům a studentům dostanou knihy, které se jim zalíbí natolik, že je považují za oblíbené.

Chaloupka (1998) ačkoli doporučil u dětí hlídat široké spektrum čteného, není zastáncem přílišné direktivnosti rodičů při výběru knih dětmi. Podle něho (1995) by si děti samy měly vybírat knihy, které chtějí mít ve své knihovně. S tím souvisí i postupné vyřazování knih, které již dětem v jejich knihovničce „překáží“. Jak se zmiňuje autor (1995), leporela mizí do úložných prostor, ale pokud si dítě některou knihu chce ponechat, je kniha pro něho důležitá a dítě k ní má citovou vazbu, nechá si a bude ji mít stále po ruce. Sami jistě máme některé knihy z dětství a mládí mezi knihami z přítomnosti a občas ji nostalgicky otevřeme.

3 Volný čas

3.1 Čas

Náš život se odehrává v čase, který je dnes chápán především jako čas chronologický. Ovšem již Řekové ve starověku užívali dva výrazy pro čas. Prvním z nich je označení chronos, tedy čas, který plyne po linii vpřed. Orientace je poměrně snadná, nástrojem ke snadnému určování času nám slouží kalendáře a hodiny. Například ve vědeckém poznání je pochopení tohoto času nenahraditelné. Chronos je tedy měřitelný jasný čas. Naopak kairos je čas, který není vyjádřen přesným údajem vždy stejně, většinou se dotazujeme, zda je již čas příhodný pro vykonání určité činnosti. Zda máme zasadit do květináče bylinky či zda školní zralost u našeho dítěte je již aktuální (školní zralost je u každého dítěte individuální). Tyto dva časy spolu kooperují a doprovází celý náš život.

Čas nás obklopuje neustále a nemůžeme se před ním nikam schovat do úkrytu. Pro lepší orientaci neustálém plynutí času nám slouží rozdělení na čas pracovní a mimopracovní, který je dále dělen na čas vázaný a volný.

Pracovní čas je vymezen zákonem na osm hodin denně, přičemž lze s délkou manipulovat, někteří lidé tráví na pracovišti přemíru času dobrovolně. Rizikem může být zvýšená možnost propadnout workoholismu, což je patologické chování závislostního typu, kdy je člověk schopný vykonávat práci na úkor odpočinku. Také se s výkonem práce pojí stres, který zažíváme, pokud práci bereme jako činnost, kterou dělat musíme, a nepřináší nám pocit radosti, s tím může také souviset šikana na pracovišti tedy mobbing (mezi kolegy), také bossing (ze strany nadřízeného proti podřízeným) a staffing (ze strany podřízeného k nadřízenému). V dnešní době se často hovoří i o syndromu vyhoření, který postihuje zvláště pracovníky, kteří jsou v neustálém kontaktu s klienty. Jde tedy o sociální pracovníky, lékaře, psychology a také pedagogy. Tepperwein (2013) hovoří také o takzvané vnitřní výpovědi, kdy člověk práci vykonává, ale bez nasazení, člověk čeká, až se mu naskytne příležitost lepšího zaměstnání, tak v práci pouze přežívá. Jedna z nejvíce stresujících situací je ztráta zaměstnání, kdy starosti způsobené nezaměstnaností dokáží člověka v jeho vědomí znehodnotit.

Co se týká práce, někteří lidé pocítují vysloveně nechuť pracovat, zatímco pro jiné to je přirozeností. Teorie, která se zabývá tímto jevem je nazývána jako Teorie X a Y, jak uvádí Šimková (2012), Douglas McGregor v 70. letech minulého století zabývá přístupy, přičemž Teorie X nám říká, že v životě člověka je zakořeněná nechuť vykonávat práci a když už je nutné pracovat, tak kvůli obživě, takový zaměstnanec potřebuje nad sebou dohled. Naopak Teorie Y bere práci jako přirozenost, stejně jako ostatní části životního cyklu (spánek, obživa ...), tížádostivost a iniciativa jsou vlastnostmi, kterými takový člověk operuje.

Dalším časem obklopujícím naše životy je čas vázaný na povinnosti, tedy nezbytnosti, které je nutné vykonat, aby náš život byl plnohodnotný a dalo se hovořit o správné životosprávě či vnímané osobní pohodě. Jde například o délku spánku, o čas, kdy se věnujeme přípravě stravy, do této kategorie řadíme poskytování potřeb souvisejících s hygienou a zdravotní péčí. Součástí vázaného času je tedy celkově sebeobsluha a hlavně celkově péče o domácnost.

Volným časem obvykle myslíme ten čas, kdy vykonáváme to, co nás baví, můžeme s ním volně nakládat. Pro někoho tedy může být vaření náplní volného času a pro druhého dobou, která může být nazývána jako čas vázaný. K tomuto se váže termín polovolný čas, kam jsou činnosti jako vaření, zahrádkaření či kutilství.

3.2 Volný čas

Pravidelně se vyskytují definice, podporující fakt, že volný čas se pohybuje v zájmové sféře. „Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008, s. 13)“.

Zájem bývá charakterizován jako trvalejší vztah jedince k objektům nebo činnostem, jak se zmiňuje Vášová (1987), zájem je rys osobnosti projevující se citovým prožíváním. Zájem představuje výběrový vztah k objektům nebo k činnostem, znamená preferování něčeho (nebo někoho) před ostatními objekty nebo činnostmi. Má-li někdo zájem např. o četbu, dává jí přednost před ostatními

činnostmi a nalézá v ní uspokojení. „Zájem se může týkat činnosti poznávací nebo praktické, případně obojí. Oba aspekty se mohou, ale nemusejí shodovat. Někdo má např. zájem o studium psychologie nebo pedagogiky, ale nemá zájem o praktickou práci s lidmi“ (Vášová, 1987, s. 62).

Právě zájmovou činnost můžeme rozdělit podle Faltýskové (2002) na vědeckotechnické činnosti, technické a praktické, společenskovední, přírodovědné, estetickovýchovné a tělovýchovné.

Existuje více definic volného času. „Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností – to je tzv. zbytková, reziduální teorie volného času rozšířená zejména v německé literatuře“ (Hofbauer, 2004, 13 s.).

Trávení volného času není problémem pouze pedagogů, ale jak se zmiňuje Pelka a Ondrušková (2000), volný čas je také problém sociologický, psychologický a ekonomický. Zejména ekonomie má v dnešní společnosti podstatnou roli, na první pohled se zdají být investice do volného času zbytečné, ale z dlouhodobého hlediska se tato investice vyplatí, s tím samozřejmě jde ruku v ruce politické dění. „Podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), dokonce patří dnes volný čas mezi 24 sociálních indikátorů, podle nichž se určuje životní kvalita v určité zemi“ (NIDM, 2006, s. 10).

Volný čas má velké množství funkcí, podle Hofbauera (2004) je to hlavně odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti, jak uvádí Helšusová (2012), v dnešní době plní také druhotné funkce, jako například tvoření image člověka, sebeidentifikaci se sociální vrstvou a to se svojí nebo naopak s tou, ke které aspiruje. Mezi ty nejzásadnější patří odpočinek, zábava a rozvoj vlastní osobnosti.

Hofbauer (2004, s. 14) ve své publikaci uvádí funkce volného času podle Rogera Sue, který je dělí na funkce:

- „psychosociologická – uvolnění, zábava, rozvoj,
- sociální – socializace, symbolická příslušnost k některé sociální skupině,
- terapeutická – zdravotní hledisko, smyslový rozvoj, prevence chorob, zdravý životní styl,
- ekonomická – pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, vřadí účastníků vynakládané na aktivity volného času, pojetí volného času jako prožívání, anebo pouhé spotřeby vedoucí k odcizení.“

Hofbauer (2004, s. 14) také zmiňuje vymezení podle Horsta W. Opaschowskiho:

- „rekreace – zotavení, uvolnění,
- kompenzace – odstraňování zklamání a frustrací,
- výchova a další vzdělávání – učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení,
- kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba),
- komunikace (sociální kontakty a partnerství),
- participace (podílení se, účast na vývoji společnosti),
- integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů),
- enkulturace (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím, umění, sportu, technických a dalších činností).“

Zajisté je třeba se také ptát, zda lidé mají volného času dostatek či nedostatek. Někteří lidé mají volného času málo a naopak jsou tací, kteří mají volného času dostatek až přebytek. Takový stav může být následkem propuštění ze zaměstnání či nástupem do nějaké formy důchodu.

Volný čas je ovlivněn řadou faktorů, významným je jistě prostředí, ve kterém se člověk nachází. Jak hovoří Kraus (2001), jde o prostor kolem nás, který je nezávislý na našem vědomí. „Prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému duchovní systém, tj. prvky jako věda, umění, morálka ap.“ (Kraus, 2001, s. 99).

Volnočasové aktivity jsou také ovlivněny samozřejmě věkem, Kraus (2001) užívá pojem biologické zrání, což je výstižnější pojem, jelikož osmileté dítě může mít jisté postižení, které má za následek jeho opožděný vývoj. Také se ve volnočasových aktivitách odráží celková úroveň duševního a sociálního zrání, jak se zmiňuje Kraus (2001).

Hájek et al. (2004) jako činitele uvádí:

- rodina,
- skupina vrstevníků,
- lokální pospolitosti,
- společenské prostředí,
- občanská sdružení a podobné subjekty,

- hromadné sdělovací prostředky
- soukromé subjekty,
- školy,
- střediska výchovné péče,
- školní družina,
- školní klub.

Šafr a Patočková (2010) hovoří o různém členění volného času, například podle druhu činností, časového hlediska frekvence zapojení se, prostorových charakteristik, charakteru zapojení se, zda vykonává činnost sám či společně s jinými.

Co se týká vývoje volného času, v minulosti nebyl znám tento fenomén. Život lidí se odehrával podle náboženských obřadů, později při nastupujícím vlivu křesťanství podle svátků církevních. Obecně lidé neměli dostatek volného času, neustálý boj o přežití, o starání se o obživu je vyčerpávalo. V zimních měsících, jak se zmiňuje Pávková (2008), si například děti hrály nejčastěji na peci, kde měly pár skromných hraček. Hofbauer (2004) zmiňuje Dumazediera, který volný čas registruje již v antickém Řecku či renesanci, masový rozvoj ale vidí v 19. a 20. století. Důležitým závazným dokumentem, který věnuje zájem o volný čas, je Úmluva o právech dítěte, která v ČSFR vstoupila v platnost na počátku roku 1991 a ČR ji přijala v roce 1993. Jako dítě je zde označen jedinec mladší 18 let. Dítě má právo na volný čas a na hru podle první části Úmluvy.

3.4 Trávení volného času

Každý dospělý člověk vlastní obvykle návyky, které si odnáší z dětství, a tyto návyky si uchovává po zbytek svého života. Málokdy je člověk schopen své způsoby chování přeměnit.

Jak poznamenává Pelka a Ondrušková (2000), neuspokojení v rámci volného času se sebou nese těžkosti spojené s frustrací, ke které se váže i nadprůměrná tendence k agresivitě či jiným společensky nežádoucím projevům. Bohužel

společensky nežádoucí může být i některá činnost ve volném čase, například nelegální činnosti, která je v rozporu se zákonnými normami.

Helšusová (2012) se zmiňuje o trávení volného času dětmi, kdy poukazuje na slova Hofbauera (2004), že dítě má zhruba čtyři hodiny volného času po vyučování a děti se většinou volí jako náplň volného času pasivní sledování televize či jiným elektronické médium. Dítě, ale i dospělého ovlivňuje spousta faktorů, od pohlaví, věku, přes vzdělání, společenské postavení, zdravotní stav, hlavně společnost jako taková, zakořeněná kultura a hlavně média, která přenášejí masově informace.

Činnosti ve volném čase zahrnují převážně aktivity, o kterých se dá hovořit jako pasivních. To dokládá výzkum prováděný v roce 2007, jak se zmiňuje Šafr a Patočková (2010). V České republice nejvíce obyvatel tráví čas u televize, také poslech hudby je na předních příčkách. Mezi klasické denní činnosti patří prohlížení webových stránek a komunikace zprostředkovaná sociálními sítěmi, hraní her, tedy celkově manipulace s počítačovou technikou. Trendem je také procházení se po obchodech a nakupování, dále čtení knih, fyzická aktivita. Nejméně častými aktivitami v roce 2007 bylo chození na sportovní události, do kina, také návštěvy kulturních akcí nebyly vítány. Je možné, že to souvisí s narůstající cenou, která je spojena s těmito aktivitami. Ovšem při srovnání je evidentní, jak hovoří Šafr a Patočková (2010), že oproti evropskému poměru výrazně více nakupujeme, ale také se více věnujeme rukodělným pracím, o trochu více čteme knihy, zato výrazně méně času trávíme před počítači, méně hrajeme hry a neposloucháme tak často hudbu.

3.5 Volný čas dětí a mládeže

Mělo by být prioritou společnosti starat se o volný čas dětí a mládeže, souhlasím se zdůvodněním Saka, který si je důležitosti vědom: „Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Ve sféře volného času se rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb a zájmů a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání“ (Sak, 2000, s. 131). Podobně také Kraus (2001) připomíná

stimulující roli vztahující se k dalšímu vývoji jedince. Celkově Kraus (2001) realizované zájmy a potřeby volnočasovými aktivitami řadí do sociálního učení. Je nabíledni, že investice do volného času nejsou tak obsáhlé, jak by měli být. Příkladem je zajisté fungování Nízkoprahových center pro děti a mládež, kdy je mnohdy velmi složité získat finance na udržení těchto projektů, přitom společnost podle mého názoru potřebuje právě tyto služby.

Jak bylo již zmíněno, děti mají podle Hofbauera (2004) okolo čtyř hodin volného času. Lze spekulovat, zda je tato doba přijatelná či zda by děti potřebovaly volného času méně či více. Také záleží na množství kroužků, kdy některé děti mají tolik kroužků, že na jiné aktivity čas nemají.

Jak vyplynulo z výsledků šetření, které se zabývalo problémy mladé generace v ČR (2006) provedeného NIDM, u dětí a mladistvých je běžné trávení času s rodiči, které postupně ztrácí na intenzitě. Nejméně je volný čas tráven ve volnočasových organizacích, dále s rostoucím věkem klesá preference trávení času v těchto zařízeních. Největší odreagování podle šetření je pro mladé lidi poslech hudby, s postupujícím věkem lze vidět tendenci postupného ubývání na kvantitě. Samozřejmostí je oblíbenost sledování televize či videí, přičemž také manipulace s počítačem. Celkově lze pozorovat trend navštěvovat nákupní centra, aniž by prohlížející něco kupovali. Mezi aktivity samozřejmě patří čtení knih, novin a časopisů, navštěvování klubů, diskoték, zábav a večírků, práce vykonávaná doma nebo na zahradě.

Zajímavý fakt přinesla práce Helšusové (2003), která našla souvislost mezi čtením, sledováním televize a prací na počítači. Děti, které sledují televizi, v podstatě nemají ve svém životě místo pro knihy, kdežto děti pracující s informacemi na počítači mají ke čtení blíže, i proto, že na internetu čtou různé články. Také Trávníček (2011) nevidí internet jako nevhodnou věc.

Naopak nejméně je podle šetření (2006) vykonávána činnost politická, duchovní aktivita, meditace, veřejně prospěšné činnosti či dobrovolnické činnosti. Také navštěvování zájmových kroužků či sportovních klubů není preferováno.

Podle výsledků šetření (2006), je také zjištěno, že mladí lidé nejčastěji tráví volný čas s přáteli, hned poté respondenti uvedli, že tráví čas s partnerem, ti, kteří uvedli, že volný čas s partnerem nikdy netráví, jsou bráni jako lidé bez partnera. Čas strávený s partnerem souvisí s věkem mladých, všeobecně platí spojitost,

že s přibývajícím věkem stoupá čas trávený s partnerem, také klesá počet nezadaných mladých lidí.

V šetření (2006) bylo také cílem zjistit, které činnosti by se mladí chtěli věnovat, ale jsou pro ně nedostupné. Mezi takové aktivity patří sportovní aktivity, návštěvy kulturních akcí a také praktikování umění, tedy výtvarné činnosti, zpěv či hraní na hudební nástroj, tanec. Mimo jiné pro mladé lidi je také nedostupné cestování a činnosti spojené s motorovými vozidly či s adrenalinem. Důvodem nedostupnosti je nedostatek financí, volného času, nedostupnost v místě bydliště, zdravotní omezení či nesouhlas rodičů.

4 Zmapování čtenářství ve volném čase vybrané skupiny dětí a mládeže

Tato část úzce souvisí s předešlými částmi. Doplňuje je o zmapování charakteru čtenářství oslovených žáků a studentů ze školských zařízení v okrese Žďár nad Sázavou. V tomto městě žijí od dětství a momentálně se v rámci dobrovolnické činnosti ráda účastním akcí pro návštěvníky Knihovny Matěje Josefa Sychry, která se nachází právě ve Žďáře. Více o provedených akcích zaměřených na dětské čtenáře lze nalézt v Příloze A. Proto jsem si často začala klást otázku, zda v našem městě jsou děti, které rády čtou ve svém volném čase a pokud ano, tak jak je můžeme charakterizovat.

Také zjištění, jak vypadá čtenářství ve volném čase studentů maturitních ročníků, je v zájmu praktické části. Mnozí z maturantů již neabsolvují další vzdělávání a jsou tedy připraveni nastoupit do světa práce, zajímá mě rozdíl studentů absolvujících odbornou střední školu a gymnázium, pro srovnání jsou tedy vybrány dva odlišné soubory respondentů. Ve čtvrtém ročníku se obvykle maturanti připravují na závěrečné zkoušky, které s sebou nesou povinnost určité znalosti povinné literatury. Zajisté je čtenářství součástí jejich volného času a cílem je tedy zmapování charakteristiky jejich čtenářství.

Už od dětství jsem návštěvnicí městské knihovny a dalo by se říci, že jsem vždy patřila mezi ty, kteří ve svém volném čase nejraději četli, a proto je mi tato tematika blízká. V dnešní uspěchané době plné informačních technologií již pro čtenářství nezbývá moc místa, ačkoli máme dostatek tvrzení, proč je dobré číst. I Lederbuchová (2004), jak již bylo uvedeno, je zastánkyní potřeby poznání čtenářství u dospívajících, protože v tomto období se může stát, že čtení přestává být oblíbené. Důvodem, proč je vybráno toto téma, je jistě vynechávání čtenářských aktivit na úkor jiných a zároveň prosazování čtenářství na úkor aktivit, které jsou k dobré životní pohodě potřebné. Je velmi potřebné vědět, jaké jsou dnešní charakteristiky čtenářství ve volném čase dětí a mládeže, abychom mohli šetrně děti a mládež motivovat ke čtenářství ve volném čase či čtenáře. Zajímá mě tedy, jak to vypadá se čtenářstvím v současnosti ve Žďáře nad Sázavou u dětí na 2. stupni

základní školy a u studentů vybraných středních škol různého zaměření, tedy školy technického typu a gymnázia.

V rámci tohoto šetření je hlavním cílem snaha zjistit charakter čtenářství mezi dětmi a mládeží a jeho vztah k jejich zájmové orientaci. Celkově se toto výzkumné šetření dělí na dvě hlavní části.

Problémem první části je zmapování charakteru čtenářství, které blíže specifikuje charakteristiku čtenáře a jeho preference v oblasti výběru četby ve volném čase. Mezi dílčí problémy je zařazeno, kolik z dotazovaných respondentů můžeme klasifikovat jako čtenáře, který čas a jaké místo je nejpříhodnější pro čtení respondentů, zda respondenti vlastní knihovnu a čtečku elektronických knih. Dále je zde uveden záměr zjistit, zda je čtení jako aktivita ve volném čase oblíbená, jaké jsou důvody vedoucí k oblíbenosti či neoblíbenosti. Také je třeba zjistit, odkud získávají respondenti knihy ke čtení ve volném čase. Další problém první části je zjistit, jaké jsou preference čteného dotazovaných, s čím je spojen výběr četby pro volný čas, jakému druhu literatury dávají respondenti přednost. Součástí je zjistit, jaké jsou preferované časopisy u dívek a chlapců a zda je využíván internet jako zdroj četby. Také zmapování, které knihy se těší největší oblíbenosti a které knihy mají respondenti rozečtené, je důležité na zmapování problematiky čtenářství. Posledním bodem je třeba zjistit, zda existuje souvislost mezi čtením respondentů a vlivem rodičů.

Pokud má první část empirického šetření popisný charakter, tak druhá část je zaměřena na vztah mezi čtenářstvím a zájmovou orientací dotazovaných. Blíže je třeba se věnovat vztahu mezi volnočasovými aktivitami dětí a mládeže a jejich čtenářstvím. Volný čas, jak je zmíněno v předešlé teoretické části, je důležitý pro každého člověka. Témata, která se vážou k této problematice, se týkají toho, jaké knihy si respondenti vybírají s ohledem k jejich zájmové orientaci, jak respondenti čtou vzhledem k jejich oblíbeným činnostem, patří sem i to, zda respondenti řadí čtení mezi své oblíbené denní činnosti. Zajisté je důležité zjistit, zda čtení souvisí s frekvencí sportovních aktivit a se setkáváním se s přáteli. Posledním bodem, týkajícím se zájmovou orientací, je zjistit, zda je přítomen vliv sledování televize a trávení volného času u počítače na čtenářství respondentů. Posledním problémem je zjistit, zda následné zamýšlené studium souvisí se čtenářstvím respondentů.

4.1 Dílčí cíle a kvalifikované předpoklady

Jak se zmiňuje ve své publikaci Chráška (2007), statistika při výzkumném šetření má dvě role. Tou první je popis situace, tedy mluvíme o deskriptivní statistice a tou druhou rolí je sledovat vztah mezi sledovanými jevy, mluvíme o induktivní statistice. Hlavním cílem výzkumného šetření je snaha zjistit charakter čtenářství mezi dětmi a mládeží a jeho vztah k jejich zájmové orientaci právě pomocí statistiky, ale také s pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Následující část je zaměřena na soupis dílčích cílů, které budou blíže popsány a soupis kvalifikačních předpokladů, které budeme pomocí statistických metod dále ověřovat.

4.1.1 Dílčí cíle výzkumného šetření

Dílčí cíl č. 1

Zde je třeba zjistit, kolik z oslovených respondentů lze klasifikovat jako čtenáře podle definice Helšusové (2012), kdy se zdůrazňuje, že čtenář je ten, který čte alespoň 1-2x týdně a za měsíc přečte alespoň jednu knihu. Zmiňovaná autorka (2012) hovoří o tom, že v Česku je zhruba polovina dětí, které můžeme klasifikovat jako čtenáře. Naopak u čtvrtiny dětí není četba podstatná.

Dílčí cíl č. 2

Úkolem tohoto dílčího cíle je zjištění, jaké jsou charakteristiky čtenářů. Patří sem nejvhodnější čas a místo pro čtení, vlastnění knihovny a čtečky. K tomu se váže poznatek Pávkové et al. (2008) a také Chaloupky (1995), kteří hovoří o nezbytnosti vlastnění knihovničky. Také je snahou zmapovat, jak získávají respondenti knihy ke čtení ve volném čase, zda je čtení jako volnočasová aktivita oblíbená a důvody vedoucí k oblíbenosti či neoblíbenosti, zde se odkazují na uspokojené potřeby podle Lesňáka (1991) a role čtenářství podle Vášové (1987). Co se týká výběru četby pro volný čas, odkáží se na výsledek šetření prováděného Lederbuchovou (2004), kdy bylo zjištěno, že učitelé nehrají skoro žádnou roli ve výběru. Součástí také bude, zjistit jakému druhu literatury dávají respondenti přednost.

Dílčí cíl č. 3

Zde se je snaha zmapovat, jaké jsou preference čteného mezi respondenty, tedy které knihy se těší největší oblíbenosti u respondentů a které knihy mají respondenti rozečtené. Zde, jak podotýká Chaloupka (1971) podle šetření, která byla provedena, je velmi časté, že si nejvíce dotazovaných pamatuje na dějovou složku, poté na název a autor se vybavuje těžko. Záměrem je také zmapování preferovaných časopisů a toho, co je pro respondenty zdrojem četby na internetu. Co se týče preferencí knih, zde využiji výsledků šetření již prováděných, například Chaloupkou (1989), který si všiml oblíbenosti literatury s referenčním hrdinou, který je stejně starý jako respondenti.

Dílčí cíl č. 4

Úkolem tohoto cíle je zjištění, jaké knihy si respondenti vybírají s ohledem k jejich volnočasovým aktivitám. Záměrem je tedy zjistit, jaký je výběr vzhledem k zájmové orientaci respondentů a jak čtou vzhledem k jejich oblíbeným činnostem a zejména zda řadí čtení mezi své oblíbené denní činnosti, kdy podle šetření prováděného NIDM (2006) to tak není. Zde lze využít poznatků z publikace Markvarta (1999), kde nalezneme výpovědi dětí, autor si povšiml souvislostí, kdy například děti, které lze označit za počítačové hráče, nečtou, stejně tak sportovci nejsou zdatnými čtenáři.

Dílčí cíl č. 5

Je důležité zjistit, zda mezi respondenty lze naléznout souvislosti, jako je tomu ve výsledcích šetření provedeného Helšusovou (2003), kdy děti sledující televizi četli méně, než ti, kteří tráví volný čas na počítači. Celkově to, jak jsou aktivity respondenty využívány, je jistě potřebné.

4.1.2 Kvalifikované předpoklady

- Kvalifikovaný předpoklad 1: *Přístup rodičů má vliv na čtenářství jejich potomků.*

Chaloupka (1995) se zmiňuje, že jistě funguje proces nápodoby ohledně čtení a vlivem rodičů. To jestli dítě bude čtenářem, jistě závisí na velkém množství faktorů, ale myslím si, že velký vliv má prohlížení si knih s rodiči a předčítání rodičů. Jistě je dobré znovu zmínit, že zde může být souvislost s přesyceností podněty, kdy se rodiče v oblasti čtenářství věnují dítěti natolik, že dítě samo číst nechce vlivem přesycení. Vliv rodičů také znamená to, zda děti své rodiče registrují jako čtenáře či zda si v rodině povídají o přečtených knihách.

- Kvalifikovaný předpoklad 2: *Čtenáři sportují v menší míře než nečtenáři.*

Tento předpoklad je opřen o tvrzení Chaloupky (1989), který si je vědom toho, že přílišné čtení má vliv na aktivity spojené s tělesným pohybem. V mém pohledu jde o typické knihomoly, kteří se věnují čtení v pohodlných pozicích. Jde o velký problém z hlediska prevence onemocnění neinfekčního typu, která jsou v dnešním světě přítomná. V tomto předpokladu ale nepůjde o přílišné čtenáře, ale o čtenáře celkově, nebude zde tedy zaměření se na přílišné čtenáře.

- Kvalifikovaný předpoklad 3: *Čtenářství žáků souvisí se setkáváním se s přáteli.*

I v tomto předpokladu se lze opřít o tvrzení Chaloupky (1989), že přílišné čtení se sebou nese vynechávání některých aktivit. Jako v předešlém předpokladu zde nepůjde o přílišné čtenáře, ale o čtenáře celkově. V dětství a celkově v dospívání je nutný kontakt s vrstevníky. Pokud si ale představíme typického knihomola, je to spíše introvert, který veškerý čas tráví v osamění s knihou a nemá okolo sebe sociální kontakty, se kterými by trávil většinu volného času, anebo naopak je v kolektivu oblíbený a je neustále v kontaktu s vrstevníky.

- Kvalifikovaný předpoklad 4: *Ti, kteří zamýšlí studovat maturitní obory, čtou více, než ti, kteří chtějí absolvovat obory učňovské.*

Předpokládám, že ti, jež aspirují na studium maturitních oborů, jsou většinou čtenáři, kteří čtou více než ti, kteří nechtějí absolvovat takový typ studia. Trávníček (2008) ve své publikaci popisuje dlouhodobý trend, kdy na čtenářství má vliv dosažené vzdělání. Lze tedy předpokládat, že i u respondentů budou vyšší ambice znamenat, že čtou ve svém volném čase ve větší míře. U studentů se zaměříme na následné studium na vysokých školách.

4.2 Metody průzkumného šetření

Ve výzkumném šetření realizovaném kvantitativní metodou bylo využito techniky dotazníku vlastní konstrukce. Stejně jako Pelikán (2011) předpokládám, že se jedná o nejčastěji využívanou metodu, jak získat informace o respondentech. Výhodou je jistě snadné vyhodnocení výsledků od velkého počtu žáků a studentů.

Dotazník se skládal z 30 položek, přičemž do tohoto počtu nebyla zahrnuta položka týkající se věku a pohlaví respondenta. Celkově se dotazník skládal ze všech typů otázek, jak je popisuje například Pelikán (2011) a Skutil a kol. (2011). Nejvíce jsou zastoupeny položky s otázkami polootevřenými, přičemž se jedná o položky, kde je nabídnuta možnost jiné, která tak usnadní výběr položek pro žáky a studenty. V tabulce č. 1 můžeme vidět rozložení položek. V příloze B si můžeme povšimnout přehledu dílčích cílů a kvalifikačních předpokladů a k nim náležících položek z dotazníku a také úplného znění dotazníku.

Tab. 1 *Rozložení položek v dotazníku*

Typ položky	Počet otázek
<i>Uzavřené položky</i>	7
<i>Polootevřené položky</i>	17
<i>Otevřené položky</i>	6
Celkem	30

Součástí výzkumného šetření je také část kvalitativní, kdy pomocí polostrukturovaného rozhovoru, jak je zmíněno v publikaci Skutilla a kol. (2011), nejrozšířenějšího typu interview, charakterizujeme tři typy respondentů podle jejich čtenářství ve volném čase. Sled otázek nalezneme v Příloze G, kde jsou poté uvedeny i přepisy rozhovorů.

4.3 Postup při získávání dat

V tomto výzkumném šetření se cílová skupina dělí na dvě základní. První skupinou je 2. stupeň základní školy ve Žďáře nad Sázavou, tedy všichni navštěvující žáci ve školním roce 2014/2015. Druhá skupina je složena ze studentů maturitních ročníků téhož školního roku, přičemž pro srovnání byla vybrána třída ze střední školy technického typu a třída gymnaziální.

Šetření na základní škole probíhalo ve spolupráci s pedagogy, kteří vyučují Český jazyk. Dotazník byl žákům distribuován přímo ve vyučování všem žákům. Celkově dotazník vyplnilo 145 žáků, z nichž je 74 dívek a 71 chlapců. V tabulkách a grafech tuto skupinu nalezneme pod zkratkou ZŠ.

Dotazník distribuovaný na gymnáziu je na tom s návratností velice dobře, kdy se čísla pohybují kolem 90 %. Studenti zde měli možnost dotazník donést na další vyučovací hodinu, proto můžeme předpokládat, že ne všichni dotazník odevzdali. Celkem bylo vyplněno 27 dotazníků. Ve třídě je převaha ženského pohlaví v počtu 18 mladých žen a 9 mužů. V následujících grafech a tabulkách bude tato skupina pod zkratkou GYM.

Střední škola zaměřená na technické obory, v tabulkách a grafech označovaná jako SŠT, byla ochotna dotazník studentům předložit při vyučování, přičemž dotazník tak vyplnilo 24 studentů. Vybraná třída je zastoupena pouze muži, ženy ve třídě nejsou.

Pro lepší orientaci nám tabulka č. 2 ukazuje, jaké je věkové složení cílových skupin. A poté tabulka č. 3 poukazuje na místo, odkud respondenti pocházejí, tedy upřesňuje charakter výběrového souboru.

Tab. 2 Přehled respondentů

	pohlaví ► věk ▼	dívka žena	chlapec muž	celkem
ZŠ	11	9	4	13
	12	14	13	27
	13	24	21	45
	14	17	16	33
	15	10	17	27
GYM	18	10	6	16
	19	8	3	11
SŠT	18	0	9	9
	19	0	9	9
	20	0	3	3
	21	0	2	2
	23	0	1	1

Tab. 3 Přehled bydliště respondentů

Bydliště respondentů	ZŠ			GYM			SŠT	
	dívky	chlapani	celkem v %	dívky	chlapani	celkem v %	chlapani	celkem v %
Žďár nad Sáz. vesnice	48	43	63%	7	5	44%	4	17%
městys	21	20	28%	8	2	37%	13	57%
jiné město	5	6	8%	3	2	19%	2	9%
	0	2	1%	0	0	0%	4	17%

Tabulka č. 3 celkově vykazuje zjištění, že 63% respondentů z první skupiny tedy 2. stupeň ZŠ bydlí přímo ve městě. Z okolních malých obcí dojíždí zhruba 28% a v městysi 8% a 2 žáci přijíždějí z jiného města. Nikdo ze skupiny respondentů z gymnaziální třídy není z jiného města, ale 19% je z městyse, 37% z malých obcí a přímo z města, kde se škola nachází je 63%. Nejvíce studentů ze třídy střední školy technického typu je z malých obcí s 57%. Ze Žďáru n. S. je pouze 17% a stejně tak v jiném městě bydlí 17% a v městysi bydlí 9% z dotazovaných studentů. Matice, která obsahuje všechny odpovědi respondentů, je k prohlédnutí v Příloze H.

Rozhovor proběhl se třemi respondenty, jakožto zástupci jednotlivých typů čtenářů. Respondenti byli vybráni záměrně, díky vlastním zkušenostem, kdy jsem očekávala intenzitu jejich čtenářství v jejich volném čase.

Respondentka A je patnáctiletou žačkou 9. ročníků ZŠ, respondentka B je osmnáctiletou studentkou gymnázia ve 3. ročníku a poslední dotazovaný respondent C je jednadvacetiletý student střední školy technického zaměření. Rozhovory u dívek proběhly v jejich domácím prostředí a rozhovor se studentem po skončení přátelského fotbalového zápasu v místě bydliště.

4.4 Popis dosažených výsledků – dotazníkové šetření

Dílčí cíl č. 1

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, kolik z oslovených žáků a studentů lze řadit mezi čtenáře. Použila jsem definici Helšusové (2012), kdy čtenář je definován jako ten, který přečte za měsíc alespoň jednu knihu a čte minimálně 1-2x denně. Přílišného čtenáře definuji jako toho, kdo přečte za měsíc alespoň 3 knihy a čte skoro každý den, v jeho volném čase tedy čtenářství má své místo. Nečtenáři jsou tedy ti, kteří přečtou méně než jednu knihu za měsíc a spíše nečtou.

Helšusová (2012) podle již provedených šetření zmiňuje, že v Česku zhruba polovinu dětí můžeme nazývat čtenáři. Na tabulce č. 4 si můžeme povšimnout, že ve skupině složené z žáků ZŠ je poměr vyrovnanější, než tomu je u ostatních skupin. Většina respondentů z gymnaziální třídy je v rovině čtenářů a je zajímavé, že nikdo nepatří do kategorie přílišní čtenáři. Naopak skupina respondentů technického zaměření většinou zastává kategorii nečtenářů a pouze 17% z nich lze označit jako čtenáře a přílišní čtenáři se zde také nevyskytují.

Tabulka č. 4 *Procentuální zastoupení přílišných čtenářů, čtenářů a nečtenářů*

% zastoupení čtenářů	přílišní čtenáři	čtenáři	nečtenáři
2. stupeň ZŠ	10%	37%	53%
4.ročník gymnázium	0%	70%	30%
4. ročník SŠT	0%	17%	83%

Pro lepší ohodnocení této problematiky slouží následující tabulka č. 5, na které vidíme zajímavé jevy. Například mezi dívkami a chlapci na ZŠ je markantní rozdíl, kdy 47 dívek je čtenářek (přílišné č. a čtenářky) a pouze 27 nečtenářek, zatímco 50 chlapců se řadí mezi nečtenáře a pouze 21 chlapců jako čtenáři.

U studentů středních škol si povšimneme velkého rozdílu, který již je popsán u předchozí tabulky. Je zjevné, že v typicky chlapeckém kolektivu školy, zaměřené na techniku, nelze hledat příliš čtenářů.

Tabulka č. 5 Rozvrstvení přílišných čtenářů, čtenářů a nečtenářů

Rozvrstvení př. čtenářů, čtenářů a nečtenářů		přílišní čtenáři	čtenáři	nečtenáři
2. stupeň ZŠ	dívky	13	34	27
	chlapci	1	20	50
	celkem	14	54	77
4. ročník - gymnázium	dívky	0	14	4
	chlapci	0	5	4
	celkem	0	19	8
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0
	chlapci	0	4	20
	celkem	0	4	20

Dílčí cíl č. 2

Nyní se budeme zabývat charakteristikou čtenářů. Prvním bodem je zjištění nejpříhodnějšího času ke čtení. Většina respondentů ZŠ volí jako nepříhodnější čas večer, kdy čtou před usnutím, oblíbené je i čtení odpoledne po škole a 20 respondentů čte kdykoli může. Na tabulce č. 6 si můžeme povšimnout ostatních uvedených odpovědí.

Co se týče studentů středních škol, jednoznačně převažuje také čtení večer před usnutím. Studenti technického zaměření také v 7 případech volili možnost čtení odpoledne i večer a není překvapující, že v 15 případech zvolili možnost nevím, moc nečtu.

Tabulka č. 6 *Oblíbený čas ke čtení*

Oblíbený čas ke čtení		ráno a dopoledne	odpoledne po škole	večer před spaním	kdykoli	nevím, moc nečtu	odpoledne a večer	ráno a večer
2. stupeň ZŠ	dívky	0	11	31	10	17	5	1
	chlapci	0	8	11	10	41	0	0
	celkem	0	19	42	20	58	5	1
4. ročník - gymnázium	dívky	1	0	6	7	2	0	2
	chlapci	0	1	5	0	3	0	0
	celkem	1	1	11	7	5	0	2
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0	0	0	0	0
	chlapci	0	1	5	2	15	7	0
	celkem	0	1	5	2	15	7	0

Nejpříhodnější místo ke čtení u žáků je evidentně vlastní pokoj, kdy tuto možnost volilo 94 dotázaných. Možnost kdekoli doma zvolilo 30 žáků, lze tedy předpokládat, že děti nejraději čtou celkově v domácím prostředí, kde lze předpokládat, že tráví svůj volný čas, pokud beru v potaz Hofbauerův (2004) předpoklad, že děti mají po skončení vyučování denně 4 hodiny volného času. Položka jiné zahrnuje odpovědi specifické odpovědi, kdy 7 dotazovaných odpovědělo, že čtou rádi doma i venku, 2 nejraději čtou v dopravních prostředcích a 1 žák v knihovně. Poté se objevila specifická místa v domácím prostředí, tedy kuchyně, obývací pokoj a postel. Možnost nečtení označilo 6 chlapců.

Studenti gymnazijní třídy nejvíce volili možnost čtení ve svém pokoji a to v 22 případech. Stejně tak muži z technického oboru volili jako nejpříhodnější čtení ve svém pokoji. Lze předpokládat, že mnoho lidí potřebuje k četbě klid a soukromí.

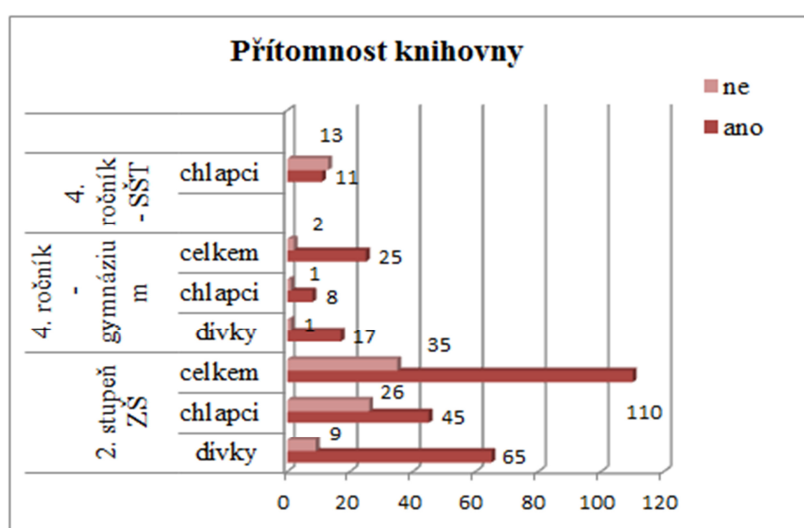
Tabulka č. 7 *Oblíbené místo ke čtení*

Oblíbené místo		ve svém pokoji	kdekoli doma	jiné
2. stupeň ZŠ	dívky	50	17	7
	chlapci	44	13	14
	celkem	94	30	21
4. ročník - gymnázium	dívky	15	1	1
	chlapci	7	2	1
	celkem	22	3	2
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0
	chlapci	15	7	2
	celkem	15	7	2

Dalším bodem, který nám přiblíží charakteristiku čtenářství mezi vybranými respondenty, je vlastnění knihovny, tedy místa, kam si žáci a studenti ukládají knihy. Může se jednat přímo o skříň knihám určeným nebo o police. Jak již bylo zmíněno Pávková et al. (2008) a Chaloupka (1995) řadí vlastnění knihovny jako prediktor dobrého vztahu ke čtenářství. Na následujícím grafu č. 1 nás příjemně překvapí velká část respondentů, kteří ji vlastní. Můžeme si všimnout, že je větší poměr chlapců ZŠ, kteří knihovnu nemají, než tomu je u dívek. Všichni studenti gymnázia až na 1 dívku a 1 chlapce mají knihovnu, což může značit potřebu knih k jejich studiu. U studentů školy technického zaměření 11 studentů knihovnu vlastní a 13 studentů ne, jde tedy o vyrovnaný poměr. Lze předpokládat, že ke studiu technických oborů není taková potřebnost četby, jako je tomu v oborech všeobecného zaměření, ačkoli k předmětu Český jazyk zde je nutnost mít přečtenou povinnou četbu.

Dalším krokem bylo zjištění, kolik knih mají respondenti, kteří knihovnu vlastní, což nám ukazuje tabulka č. 8. Respondenti měli možnost zvolit možnost nevím, kdy toho využilo celkově 39 respondentů. Méně jak 20 knih má celkově 22 respondentů, fond 20-40 knih má 43 dotazovaných a 42 dotazovaných má více jak 40 knih.

Graf č. 1 Přítomnost knihovny

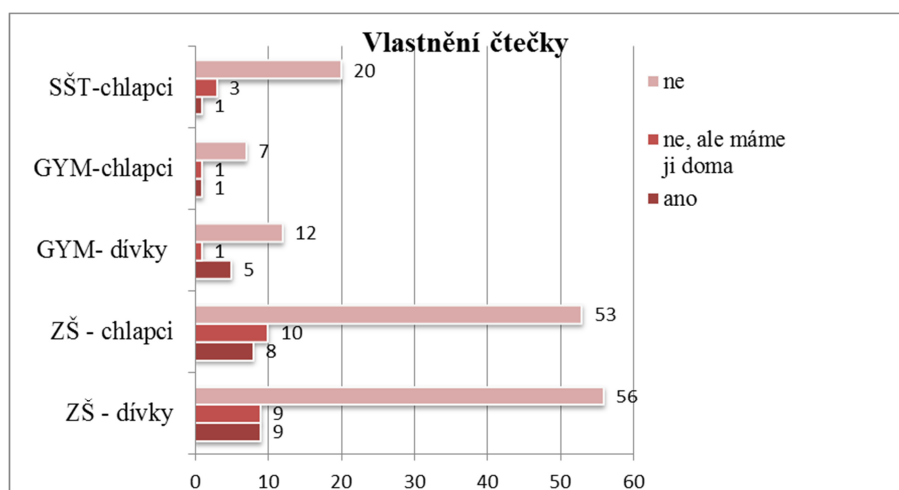

Tabulka č. 8 Počet knih v knihovně

Počet knih v knihovně		více než 40 knih	20-40 knih	méně než 20 knih	nevím
2. stupeň ZŠ	dívky	20	19	10	16
	chlapci	11	14	3	17
	celkem	31	33	13	33
4. ročník - gymnázium	dívky	7	3	6	1
	chlapci	1	2	3	2
	celkem	8	5	9	3
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0	0
	chlapci	3	5	0	3
	celkem	3	5	0	3

V současné době narůstá počet zastánců čteček, které umožňují v sobě mít několik set e-knih, které lze kdykoli číst. Sama k nim nemám vyhraněný názor, ale existují jejich odpůrci i jejich vášniví zastánci. Na grafu č. 2 si všimneme, že čtečku vlastní velmi málo respondentů. Pouze 17 žáků ze základní školy, 6 studentů gymnázia a 1 student střední školy technického typu. Ani přítomnost čtečky v rodině není vysoká, lze tedy usoudit, že v těchto skupinách vybraných respondentů nejsou ještě možnosti e-knih rozšířené. Odpověď ne zvolilo 109 žáků ZŠ, 19 gymnazijních studentů a 20 studentů technických oborů.

Graf č. 2 Vlastnění čtečky

Respondenti ZŠ nejčastěji získávají knihy ke čtení tím, že si je kupují nebo jim je kupují rodiče a tím, že je dostávají darem, jak si všimneme na tabulce

č. 9. Pouze 27 respondentů je získává nejvíce tím, že navštěvuje knihovnu a v možnosti jiné se klasicky objevila možnost u 6 chlapců, že nečtou vůbec a jeden chlapec neodpověděl. Dále se objevily možnosti: vše nastejno, stahují si je z internetu (e-kniha a audiokniha), půjčují si je od rodinných příslušníků či kamarádů a různé kombinace již zmiňovaných kategorií.

Studenti gymnázia nejčastěji ve 12 případech získávají knihy ke čtení chozením do knihovny a v 8 případech si je kupují či jim je kupují rodiče. Pouze jeden student je dostává převážně darem a odpověď jiné zvolilo 6 respondentů, kdy se jednalo o odpovědi typu: nečtu vůbec, stahují si je (e-kniha, audiokniha) a kombinace knihovny a daru.

Zvolené možnosti jsou naprosto vyrovnané u studentů technického oboru, kdy všechny možnosti byly označeny po 7 respondentech. Možnost jiné zvolili 3 studenti, přičemž se objevily možnosti: nečtu vůbec, stahují si je (e-kniha, audiokniha) a půjčují si je od rodinných příslušníků.

Tabulka č. 9 *Získávání knih ke čtení ve volném čase*

Získávání knih	kupují si je, kupují je rodiče	půjčují si je v knihovně	dostávám je darem	jiné	
2. stupeň ZŠ	dívky	27	15	23	9
	chlapci	26	12	23	10
	celkem	53	27	46	19
4. ročník - gymnázium	dívky	4	9	0	5
	chlapci	4	3	1	1
	celkem	8	12	1	6
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0	0
	chlapci	7	7	7	3
	celkem	7	7	7	3

Čtení jako takové je u žáků ZŠ spíše oblíbené. Graf č. 3 znázorňuje, jaká je oblíbenost mezi všemi dotazovanými. Zdá se, že v gymnaziální třídě je většina dívek zastánkyněmi čtení ve volném čase. To ovšem nelze tvrdit o skupině studentů ze střední školy technického typu, kde 16 studentů z 24 odpovědělo záporně.

Nejčastější důvod, proč mají žáci ZŠ rádi čtení, je zábava, tedy respondenty čtení baví, poté vyhledávají čtení kvůli získávání nových poznatků, inspirují se jimi. Také relaxace a celkově odreagování a únik je to, proč rádi čtou. Velké množství

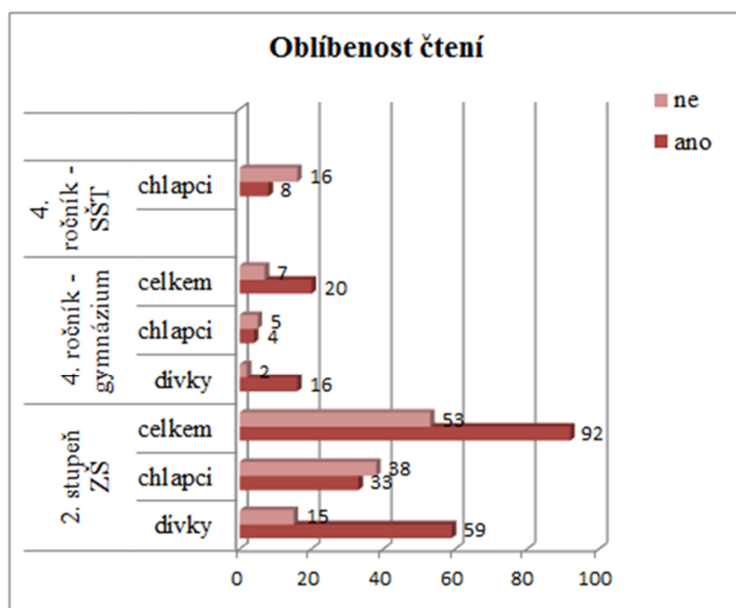
respondentů uvedlo, že rádi zažívají dobrodružství. Dále byly uvedeny důvody: proti nudě, doplnění slovní zásoby, rozvoj fantazie, lepší než TV, PC a telefon, vcítění se do děje a dobrý pocit ze čtení.

Nejčastějším důvodem, proč čtení rádi nemají je to, že to žáky nebaví, dále je to pro ně nudné, nemají dostatek času, lepší jsou filmová zpracování nebo neví či neodpověděli.

Studenti gymnázia rádi čtou především kvůli relaxaci, odreagování a úniku, poté proto, že je to baví, také získávají nové poznatky, rozvíjí fantazii a doplňují si slovní zásobu. A nemají rádi čtení, protože je to nebaví, nemají čas, nudí je to či neví nebo neodpověděli.

Jistě není překvapením, že studenti technického oboru nemají rádi čtení kvůli tomu, že je to nebaví, nudí je to, nemají čas, raději mají filmová zpracování nebo neví či neodpověděli. Důvody, proč čtení rádi mají, je to, že je to baví, doplňují si slovní zásobu, rozvíjí fantazii a dokáží se odreagovat.

Graf č. 3 *Oblíbenost čtení*

Přehled všech důvodů oblíbenosti a neoblíbenosti je uveden v Příloze C. Celkově lze zhodnotit uvedené výsledky jako očekávané. Podle Vášové (1987) má čtenářství své role (jak je uvedeno v teoretické části), kdy se například potvrdila role

rekreační. Lesňák (1991) vymezuje uspokojované potřeby (také uvedeno v teoretické části), kdy si všimneme role relaxační, emocionální apod.

Dalším bodem je zjištění, na čem záleží výběr knih ke čtení ve volném čase. Tabulka č. 10 nám ukazuje, že u žáků ZŠ má největší zastoupení náhodný výběr, poté jsou žáci ovlivněni kamarády a spolužáky a také tím, co je momentálně populární. Také kombinace jsou časté, přičemž nejvíce se objevují kombinace, kde nefiguruje škola, ta byla zmíněna pouze v jedné kombinaci. Škola, tedy to, co doporučují učitelé, nebyla vybrána ani jednou, což koresponduje s výsledkem šetření Lederbuchové (2004), kdy bylo zjištěno, že učitelé nehrají skoro žádnou roli ve výběru. Také vliv rodičů je velice malý. Může to spolu souviset, kdy děti pokud mají ve volném čase číst, nechtějí být autoritativně vedeni v tom, co číst mají.

Tabulka č. 10 Na čem záleží výběr knih

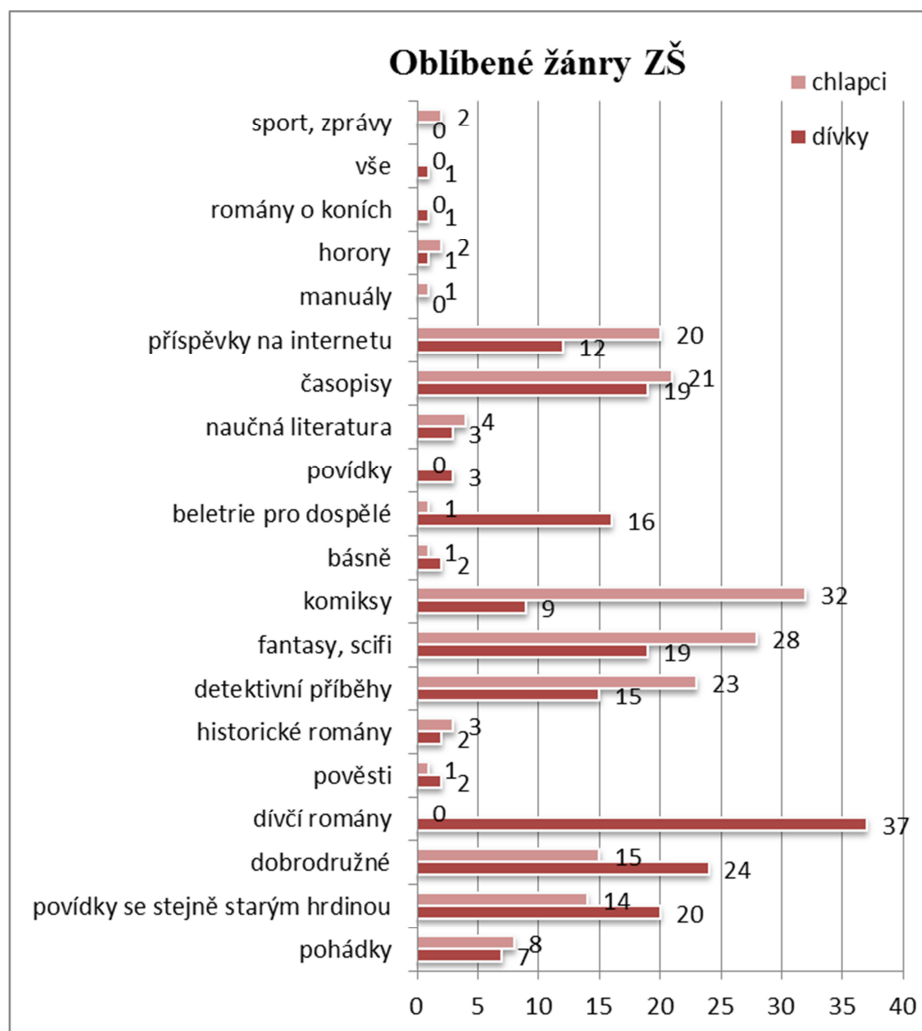
Na čem záleží výběr knih	ZŠ			GYM			SŠT	
	dívky	chlapci	celkem v %	dívky	chlapci	celkem v %	chlapci	celkem v %
kamarádi a spolužáci	12	8	14%	3	0	11%	3	12%
náhodný výběr	35	43	54%	6	2	30%	10	42%
populární knihy	9	8	12%	1	2	11%	1	4%
rodiče	3	2	3%	0	0	0%	0	0%
škola	0	0	0%	2	4	22%	6	25%
nečtu	0	5	3%	0	0	0%	0	0%
více odpovědí	16	4	14%	6	1	26%	4	17%

Pokud škola u žáků nefiguruje, tak u studentů je přítomná ve významném počtu. Náhodný výběr je stejně jako u žáků nejvíce zvolený, velký vliv mají také kamarádi a spolužáci a populární knihy. Kombinace více odpovědí se zde vyskytují ve velkém počtu a možnost rodiče nezvolil ani jeden respondent.

Poslední část se věnuje oblíbeným žánrům literatury. V příloze D nalezneme, kolik označili respondenti oblíbených žánrů a celkové shrnutí v tabulce. Graf č. 4 přímo ukazuje rozvrstvení oblíbených žánrů na ZŠ, přičemž si můžeme povšimnout oblíbenosti dívčích románů u dívek, u chlapců pak vedou komiksy, fantasy a sci-fi, detektivní příběhy. Velký počet dotazovaných volí jako oblíbené

časopisy, příspěvky na internetu, dobrodružnou literaturu a povídky s hrdiny podobného věku.

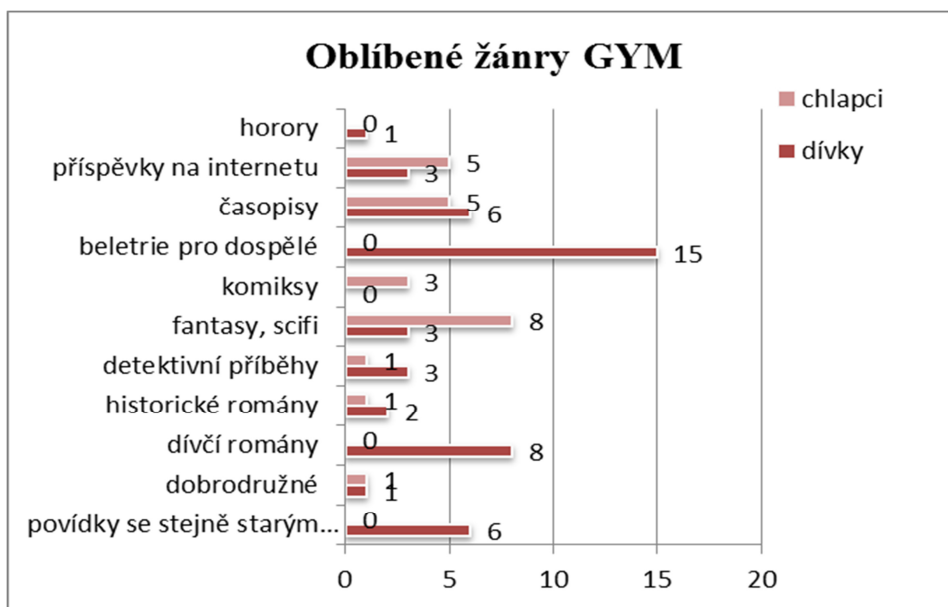
Graf č. 4 *Oblíbené žánry na ZŠ*

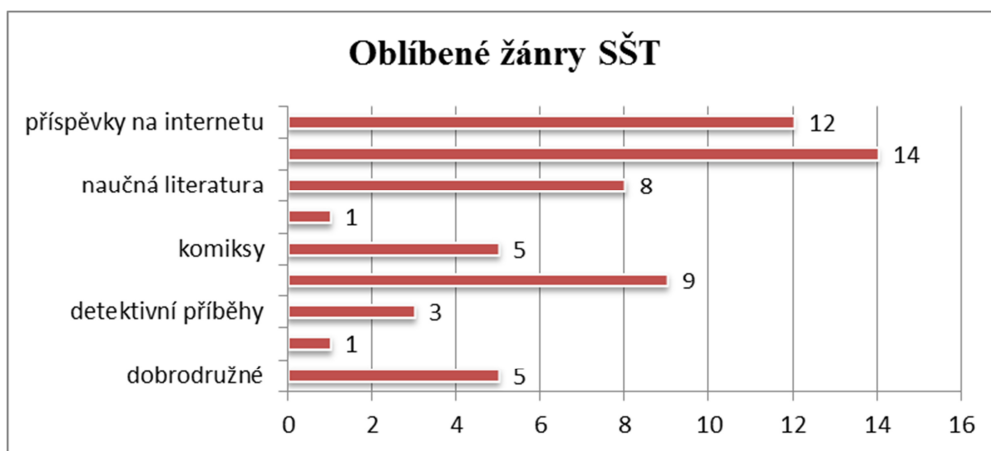
Studentky gymnázia volí většinou beletrii pro dospělé, také se často objevují dívčí romány, časopisy a povídky s hrdiny podobného věku, jak si povšimneme na grafu č. 5. Chlapci z této skupiny volí nejčastěji fantasy a sci-fi žánr, také časopisy a příspěvky na internetu.

Na dalším grafu č. 6 zase vidíme preference čteného mužského kolektivu školy zaměřené na techniku, kdy nejvíce jsou voleny časopisy, poté příspěvky na internetu. Poté je oblíbené fantasy a sci-fi, naučná literatura a dobrodružná literatura.

Graf č. 5 Oblíbené žánry na gymnáziu

Graf č. 6 Oblíbené žánry na střední škole technického zaměření

Dílčí cíl č. 3

Tato část si klade za důraz zjištění preferovaných knih respondentů. Nejdříve se můžeme na tabulce č. 11 podívat, zda si respondenti pamatují autora i dílo, které se jim nejvíce líbilo. V 56 případech si žáci pamatují autora i dílo a v 69 případech pouze dílo. Ze souboru ZŠ si 7 žáků nevzpomnělo či nevědělo, jak se dílo jmenuje, 5 žáků nemá žádnou oblíbenou knihu a 8 žáků neodpovědělo.

Tabulka č. 11 *Oblíbené knihy*

Oblíbené knihy		autor i dílo	dílo	nevím	žádná
2. stupeň ZŠ	dívky	35	31	4	2
	chlapci	21	38	3	3
	celkem	56	69	7	5
4. ročník - gymnázium	dívky	15	2	1	0
	chlapci	8	0	0	1
	celkem	23	2	1	1
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0	0
	chlapci	10	2	1	3
	celkem	10	2	1	3

Respondenti z gymnazijní třídy si ve 23 případech vzpomněli na autora i dílo a ve 2 případech pouze na dílo. Je možné, že názvy děl a autorů byly hledány pomocí informačních technologií, protože dotazník byl vyplňován mimo vyučovací hodinu. Také 1 respondent nevěděl či si nevzpomněl a 1 ze studentů nemá žádnou oblíbenou.

Studenti technického oboru si vzpomněli v 10 případech na autora i dílo, jedná se především o díla, která jsou oblíbená v povinné četbě ve škole. Pouze název díla napsali 2 respondenti, 3 studenti nemají žádnou, 1 student neví či si nevzpomněl a 8 studentů neodpovědělo.

Také je zajímavé srovnání s tím, jak si respondenti pamatují právě rozečtenou knihu, zda si pamatují autora. Právě to lze vysledovat na tabulce č. 12, kdy si povšimneme, že žáci ZŠ si v 55 vzpomenou pouze na dílo a v 34 i na autora. Žádnou knihu nemá rozečtenou 42 žáků a 13 žáků neodpovědělo, lze tedy předpokládat, že také nemají rozečtenou žádnou knihu.

Studenti z gymnazijní třídy si v 19 případech pamatují i autora, 1 respondent pouze dílo a celkově 7 studentů neodpovědělo, lze tedy také předpokládat, že nic rozečteného nemají.

Skupina respondentů z technického oboru zahrnuje 10 studentů, kteří znají i autora, 2 studenty, kteří znají pouze dílo. Neodpovědělo 11 studentů a 1 nemá žádnou, takže zase je zde předpoklad toho, že 12 studentů nemá nic rozečteného.

Tabulka č. 12 *Rozečtené knihy*

Rozečtené knihy		autor i dílo	dílo	nevím	žádná
2. stupeň ZŠ	dívky	21	30	1	19
	chlapci	13	25	0	23
	celkem	34	55	1	42
4. ročník - gymnázium	dívky	15	1	0	0
	chlapci	4	0	0	0
	celkem	19	1	0	0
4. ročník - SŠT	dívky	0	0	0	0
	chlapci	10	2	0	1
	celkem	10	2	0	1

Zajisté si můžeme všimnout tvrzení Chaloupky (1971), který podle provedených šetření zjistil, že více dotazovaných si vzpomene jenom na název a autor se tak vybavuje s menší intenzitou. Lze u žáků ZŠ sledovat právě tento jev.

Součástí výzkumné šetření je i výpis všech uvedených publikací, které jsou oblíbené a rozečtené. Nahlédnout do něho můžete v Příloze E. Nejčastěji uváděná na ZŠ je kniha Johna Greena - *Hvězdy nám nepřály*. Tato kniha se těší velké oblibě, zřejmé je, že autor je významný pro mnoho mladých lidí. Momentálně je i filmové zpracování této knihy, která je o mladých lidech trpících rakovinou. V ČR ještě vyšla *Papírová města* a *Hledání Aljašky*.

Často jsou uváděni knihy, jejichž autorem je Jeff Kinney, jde o slavný *Deník malého poseroutky*, kdy jde o sérii knih o dospívajícím chlapci. Také již lze spatřit zfilmovanou podobu knihy. Poté jsou oblíbené publikace od rakouského spisovatele Thomase Breziny, jehož literatura je zaměřením dobrodružná. Klasicky se objevují knihy J. K. Rowlingové o Harrym Potterovi, jehož filmové adaptace mají spousty fanoušků.

Co se týče studentů gymnaziální třídy, jsou zde publikace, které se opakují třikrát, to je *Velký Gatsby* a *Malý Princ*. Dvakrát je uveden *Eragon*, *Forrest Gump* a *Hvězdy nám nepřály*. V Příloze E je možnost nahlédnout na soupis knih gymnazijních studentů i studentů z technického oboru, kteří se shodli a uvedli dvakrát *Kytici* a *RUR*. Celkově se hodně objevovala povinná četba.

Chaloupka (1989) poznamenává, jaká je preference knih, kdy respondenti mají rádi knihy, kde vystupuje hrdina podobného věku. S tímto zajisté souhlasím, ve většině publikací vystupují mladí lidé, kteří jsou respondentům blízcí.

Čtení časopisů také řadím mezi čtenářství, mnohdy se v časopisech objevují poněkud zjednodušující názory a bulvární informace, ale někdy mohou některá periodika přinášet zajímavé pohledy na životní situace a mohou být zdrojem pocitu relaxace, zábavy apod. jako knihy. Tabulka č. 13 rozděluje respondenty na čtenáře časopisů a jejich nečtenáře. Odpovědi ne, kterých je u ZŠ 64, nám ukazují, že čtení časopisů není standardní mezi dětmi. Celkově neodpověděl na tuto otázku jeden žák ZŠ a jeden student střední školy technického typu.

Bezr (2014) ve svém příspěvku na portálu idnes.cz, který pojednává o projektu „Čtení pomáhá“, cituje ředitele Unie vydavatelů Šabl'u, který podle provedených projektů říká, že nejoblíbenější časopisy od 12 let jsou ABC, Bravo a Popcorn. K tomu se nám ukazuje, že i náš vzorek vykazuje takovéto znaky. ABC bylo zvoleno 21x, čte ho jedna dívka a jinak samí chlapci. Bravo bylo zvoleno 13 dívkami a 5 chlapci. Popcorn 5 dívkami. Dále se často objevovaly magazíny a týdeníky. Také časopisy zaměřené na určité odvětví zájmů (Jezdectví, Fitness, Chovatel, Zbraně apod.). Místo zde mají časopisy věnující se počítačovému hrám, sportu a automobilům a to tedy hlavně u chlapců. Také se objevují časopisy typu Epoque, 100+1 zajímavostí, History apod.

Tabulka č. 13 *Čtení časopisů*

Četba časopisů		ano	ne
2. stupeň ZŠ	dívky	38	36
	chlapci	42	28
	celkem	80	64
4. ročník - gymnázium	dívky	13	5
	chlapci	8	1
	celkem	21	6
4. ročník - SŠT	dívky	0	0
	chlapci	17	6
	celkem	17	6

Chlapecká část respondentů z gymnázia čte časopisy 21. století, History a Epoque. Také se objevily časopisy s tematikou sportu, fitness a počítačových hrách. U dívek je situace podobná, časopis Epoque a History zde mají své místo, k tomu ale přibývají časopisy zaměřené na ženy, tedy například typicky české týdeníky, některé by se daly označit přímo jako bulvární a poté například Elle a Joy. Také zde najdeme Reflex a časopis Jezdectví.

Studenti ze střední školy technického typu nejčastěji čtou časopisy jako předešlá mužská skupina, zase jsou to periodika zaměřená na počítačové hry, sport a techniku. Také se zde objevují naučné časopisy a jednou byl zmíněn časopis i časopis Maxim.

Také čtení na internetu řadím mezi čtenářství ve volném čase, protože internet stále více zasahuje do našich životů, lze předpokládat, že má svoji roli a to takovou, že je to místo, kde si lidé čtou to, co je zajímavé. Na tabulce č. 14 je viditelné, že žáci ZŠ internet ke čtení spíše využívají, ale také je podstatný počet těch, kteří internet k četbě nepoužívají. U středoškoláků si povšimneme, že internet ke čtení nepoužívají celkově tři lidé a ostatní ho ke čtení využívají. Neodpověděl 1 žák ZŠ a 2 studenti střední školy technického typu.

Tabulka č. 14 Čtení na internetu

Čtení na internetu		ano	ne
2. stupeň ZŠ	dívky	46	28
	chlapci	49	21
	celkem	95	49
4. ročník - gymnázium	dívky	17	1
	chlapci	9	0
	celkem	26	1
4. ročník - SŠT	dívky	0	0
	chlapci	20	2
	celkem	20	2

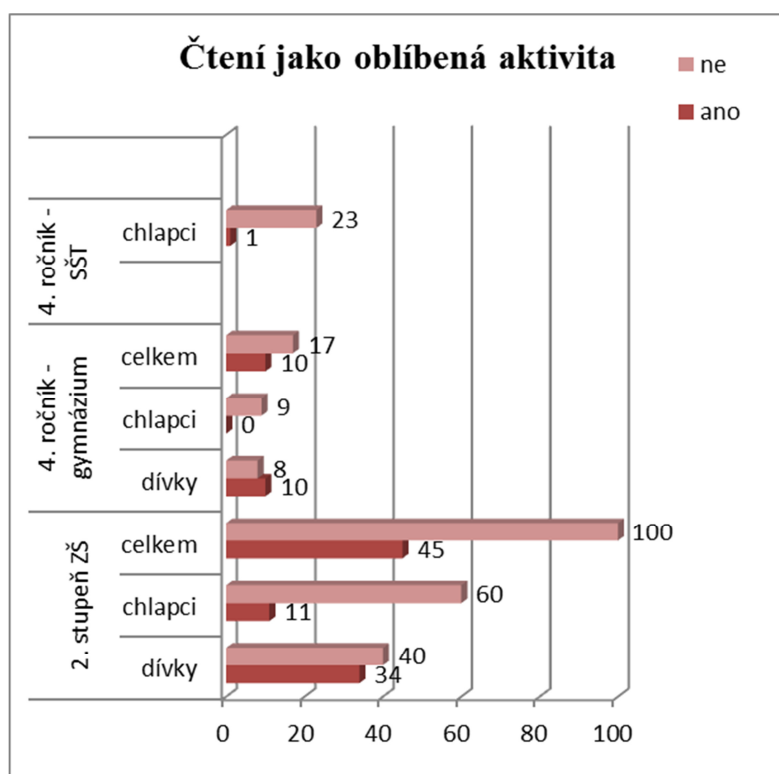
Pokud celkově shrnu to, co si čtou děti na základní škole, jedná se zejména o: blogy, diskuze, novinky, zpravodajství, články, wikipedie, bulvár, povídky (Wattpad), recenze a roli zde má i Facebook, kde si uživatel může nalézt cestu ke čtení zajímavostí.

Také gymnaziální skupina čte na internetu podobné: blogy, zprávy, články, novinky, zajímavosti, recenze a knihy. Studenti z technického oboru na tom jsou podobně, ale více respondentů se zajímá o jiná témata, například: elektrotechnika, motorismus, válečná historie, kriminalistika. Ale hlavně vedou zajímavosti, zpravodajství a sport.

Dílčí cíl č. 4

Pokud se zaměříme na volnočasové aktivity respondentů a hledáme místo, jaké v nich zaujímá čtenářství, povšimneme si na grafu č. 7, že nelze říci, že je čtení favoritem. Respondenti měli možnost do položky dotazníků vypsát, co nejraději dělají ve svém volném čase. Seznam všech uvedených oblíbených činností je uveden v příloze F.

Graf č. 7 *Čtení jako oblíbená aktivita*

V příloze F jsou také uvedeny tabulky, které blíže vypovídají o tom, co daní respondenti preferují za žánry vzhledem k jejich oblíbeným volnočasovým činnostem. Tabulka č. 15 ukazuje nejčastější odpovědi žáků ZŠ.

Nejdříve se zaměříme na dívky, které nejvíce volí dívčí romány. Stojí za povšimnutí, že žačky, které nemají mezi oblíbenými zájmy PC a sport, tak mají celkově vyrovnané preference, co se týče žánrů. Ty, které preferují PC a jiné aktivity více volily povídky s hrdiny stejného věku, ale největší oblíbenost zase mají dívčí romány.

Tabulka č. 15 *Aktivity respondentů ze ZŠ a oblíbené žánry*

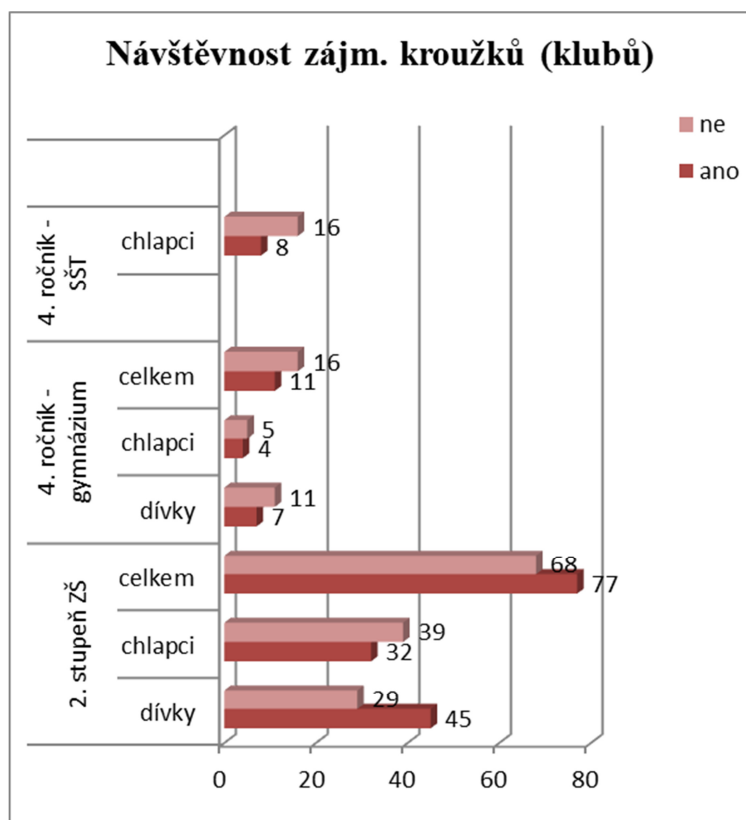
VČ aktivity x žánry	<i>Sport a jiné aktivity</i>	<i>PC a jiné aktivity</i>	<i>Sport, PC a jiné aktivity</i>	<i>Ostatní</i>
dívky	dívčí romány, dobrodružné, fantasy a scifi, detektivky	dívčí romány, povídky se stejně starým hrdinou, časopisy, fantasy a scifi	dívčí romány, časopisy	dobrodružné, dívčí romány, detektivky, beletrie pro dospělé, fantasy a scifi
chlapci	komiksy, fantasy a scifi, časopisy	komiksy, fantasy a scifi, příspěvky na internetu	komiksy, fantasy a scifi, detektivky a příspěvky na internetu	povídky se stejně starým hrdinou, detektivky

Chlapci, kteří mají v oblibě sport, PC a další aktivity, volí nejčastěji komiksy a žánr fantasy a sci-fi. Sportovně ladění žáci také volí více časopisy a ti, kteří mají v oblibě PC, zase často volí příspěvky na internetu. Zajímavé je, že ti chlapci, kteří nemají v oblibě sport a PC, tak nejvíce volí povídky se stejně starým hrdinou a detektivky, dále jsou jejich preference dosti vyrovnané.

Studenti středních škol mají relativně homogenní preference. Nelze vyvozovat žádné podstatné závěry, to jaké žánry volili vzhledem k jejich oblíbeným aktivitám, vše je uvedeno také v příloze F.

V následující části se zaměříme na docházení do zájmových kroužků či klubů. Celkově 77 respondentů ZŠ zájmové kroužky navštěvuje a 68 dětí ne, jak si povšimneme na grafu č. 8, z čehož se dá usuzovat, že zhruba polovina dětí chodí do kroužků. Zhruba polovina gymnazistů také dochází do nějakého zájmového sdružení, naopak u studentů technického oboru vidíme pouze třetinu těch, co někam chodí trávit volný čas.

Graf č. 8 *Návštěvnost zájmových kroužků a klubů*

V příloze F nalezneme zase tabulky podle skupin, kde ke každému respondentovi navštěvujícího nějaký zájmový kroužek jsou vypsány žánry, které uvedl. U dívek ZŠ, které navštěvují sportovní kroužky, vedou dívčí romány a poté jsou preference vyrovnané. Dívky navštěvující kroužky uměleckého zaměření nejvíce volí povídky se stejně starým hrdinou, dívčí romány a fantasy, sci-fi. Překvapivé je, že se ani jednou neobjevil žánr pohádky. Dívky, které dochází do více kroužků nebo mají jiný typ kroužků překvapivě nejvíce nevolí dívčí romány, žánry jsou ale velmi vyrovnané a různorodé.

Chlapci ZŠ ze sportovních kroužků nejvíce volí komiksy, oblíbené jsou také detektivky a časopisy. Ti ostatní mají v oblibě detektivky a jinak lze hovořit také o vyrovnanosti.

Studentky gymnázia chodící do zájmového sdružení nejčastěji volí beletrii pro dospělé a celkově lze hovořit o vyrovnanosti mezi žánry, stejně tak to platí u chlapců, kde tedy nejvíce je oblíbenost fantasy a sci-fi. Studenti technického oboru chodící do zájmového seskupení mají nejraději příspěvky na internetu.

Celkově nelze vyhotovit celkové podstatné závěry, zdá se, že zde nejsou žádné viditelné znaky mezi vztahem zájmových kroužků a výběrem žánrů.

To, co nás zajímá dále, je rozvrstvení toho, jak čtenářství souvisí s typologií respondentů. Respondenti měli možnost se charakterizovat podle svých oblíbených denních aktivit a to vztaženo k tomu, zda jsou respondenti čtenáři či nečtenáři.

První skupinu jsou sportovci, kdy zhruba 28% dívek zvolilo tuto možnost, chlapců zhruba 17%. Jak si povšimneme na tabulce č. 16, dívek sportovců z toho souboru je nejvíce. Dívky a chlapce vnímáme jako dvě skupiny. V této skupině se nevyskytují žádní přílišní čtenáři, ale je překvapivé, že zhruba 18% dívek je čtenářek. U chlapců si všimáme nečtenářů a jejich vysokých 15,5%.

Expertů přes PC, tedy celkově přes IT je zdaleka méně, u dívek se vyskytují i přílišné čtenářky a u chlapců čtenáři, celkově je nejvíce respondentů v oblasti nečtenářů.

Hráči jsou názvem skupiny, do které patří ti, kteří hrají hry počítačové, či hry na Playstationu, X-boxu a ostatních konzolách. Také sem patří hra deskových her. Je evidentní, že tato skupina je hlavně chlapecká a na první pohled si všimneme, že zhruba 17% chlapců řadíme mezi nečtenáře. Objevují se zde ale i přílišní čtenáři.

Další skupina je složena z těch, kteří se vidí jako sportovně založení, ale k tomu mají rádi PC a hrají hry různého spektra. U dívek není tato kombinace tak oblíbená jako u chlapců se 22,5%. Zhruba 10% lze označovat za čtenáře a 13% za nečtenáře.

Samostatnou skupinou jsou i ti, kteří se vidí jako sportovci a hráči. Zase jde o chlapeckou skupinu, kdy více hochů je řazeno mezi nečtenáře.

Poslední skupinou jsou ti, kteří se vnímají jako sportovci a označili mimo jiné i další typologie. Všimneme si výskytu přílišného čtenářství u dívek, ale jinak lze

mluvit o rovnoměrném rozvrstvení. Můžou nás překvapit nižší 1,4% u chlapců jako nečtenářů.

Tabulka č. 16 Rozdělení čtenářů ZŠ z hlediska zájmové orientace 1.

[%]	ZŠ	
	dívky	chlapci
Sportovci	28,4	16,9
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	17,6	1,4
Nečtenáři	10,8	15,5
Expert Pc	4,1	5,6
Přílišní č.	1,4	0,0
Čtenáři	0,0	2,8
Nečtenáři	2,7	2,8
Hráč	4,1	18,3
Přílišní č.	1,4	1,4
Čtenáři	1,4	0,0
Nečtenáři	1,4	16,9
Sport + Pc + hráč	2,7	22,5
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	0,0	9,9
Nečtenáři	2,7	12,7
PC a hráč	1,4	12,7
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	1,4	4,2
Nečtenáři	0,0	8,5
Sport a jiné ...	6,8	4,2
Přílišní č.	1,4	0,0
Čtenáři	2,7	2,8
Nečtenáři	2,7	1,4

Sedmou skupinou jsou vědci, jak si povšimneme na tabulce č. 17. Jako vědec se vidí málokdo.

Naopak žen umělkyně je o poznání více, celých 23% a nejvíce jich řadíme mezi čtenáře. Zastoupení hochů není příliš početné.

Skupina chovatel zahrnuje ty, kteří se rádi starají o zvířata. Všimneme si, že jde spíše o dívky, kde některé jsou přílišnými čtenářkami a některé přímo nečtenářkami. U hochů zřejmě není tato charakteristika přítomna ve velké míře.

Tabulka č. 17 Rozdělení čtenářů ZŠ z hlediska zájmové orientace II.

[%]	ZŠ	
	dívky	chlapci
Vědec	5,4	1,4
Přílišní č.	1,4	0,0
Čtenáři	2,7	1,4
Nečtenáři	1,4	0,0
Umělec	23,0	2,8
Přílišní č.	4,1	0,0
Čtenáři	14,9	1,4
Nečtenáři	4,1	1,4
Chovatel	8,1	2,8
Přílišní č.	2,7	0,0
Čtenáři	0,0	1,4
Nečtenáři	5,4	1,4
Kutil	8,1	8,5
Přílišní č.	1,4	0,0
Čtenáři	2,7	2,8
Nečtenáři	4,1	5,6
Více ...	8,1	4,2
Přílišní č.	4,1	0,0
Čtenáři	2,7	0,0
Nečtenáři	1,4	4,2

Předposlední skupinou jsou kutilové, tedy ti, kteří se charakterizují kutilstvím, vařením, zahradničením apod. Překvapivě jde o oblíbenější typ, kdy jej zvolilo zhruba 8% dívek a 8,5% hochů. Chlapci jsou spíše v pásmu nečtenářů, zatímco u dívek je poměr těch, které čtou, a nečtenářů, vyrovnaný.

Poslední skupinu tvoří ti, kteří zvolili více možností, ale již v nich není zahrnut sport. Chlapci se ocitají v pásmu nečtenářů, zatímco dívky jsou ve větší míře přílišné čtenářky a čtenářky.

Tabulka č. 18 *Rozdělení čtenářů gymnázia z hlediska zájmové orientace*

[%]	GYM	
	dívky	chlapci
Sportovci	27,8	44,4
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	16,7	22,2
Nečtenáři	11,1	22,2
Hráč	0,0	11,1
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	0,0	0,0
Nečtenáři	0,0	11,1
Sport + Pc +	5,6	22,2
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	0,0	11,1
Nečtenáři	5,6	11,1
Sport a jiné ...	11,1	11,1
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	11,1	11,1
Nečtenáři	0,0	0,0
Vědec	11,1	11,1
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	11,1	11,1
Nečtenáři	0,0	0,0
Umělec	22,2	0,0
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	16,7	0,0
Nečtenáři	5,6	0,0
Chovatel	11,1	0,0
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	11,1	0,0
Nečtenáři	0,0	0,0
Kutil	11,1	0,0
Přílišní č.	0,0	0,0
Čtenáři	11,1	0,0
Nečtenáři	0,0	0,0

Co se týče gymnaziální třídy, všimneme si tabulky č. 18, největší počet dotazovaných jasně volí charakteristiku sportovce. Jde zhruba o 28% dívek a zhruba 44% chlapců. Dívky jsou ve větší míře více čtenářky, ale u hochů je poměr vyrovnaný.

Hráči využívající PC, konzoly, anebo ti, kteří rádi hrají stolní hry a jsou v zastoupení samých mužů ve zhruba 11% samí nečtenáři.

Spojení sportu, PC a hráčů je také spíše charakteristikou mužskou. Dívky preferující tento typ jsou nečtenářky, chlapci jsou v rovnocenném poměru.

Spojení sportu a ostatních typů mimo PC experty a hráče, je zastoupeno jenom čtenáři, stejně tak je tu u skupiny vědců.

Za to ve skupině umělci jsou samé dívky, kdy zhruba 17% dívek je v pásmu čtenářek a 6% v pásmu nečtenářek.

Skupina chovatelství zvířat také zastoupena dívkami, které jsou všechny čtenářkami. Také skupina kutilství je ryze dívčí a obdobně jsou přítomny samé čtenářky.

Studenti střední školy technicky zaměřené jsou více méně sportovně založení a často využívají IT technologie a hrají hry. Na tabulce č. 19 vidíme zase procentuální zastoupení jednotlivých kategorií. Sportovců je zhruba 33% a všichni jsou nečtenáři. Stejně zastoupených v počtu zhruba 4% je expertů přes PC, hráčů PC her, konzol a stolních her a kombinace těchto dvou, přičemž všichni jsou nečtenáři, jen v kombinaci jsou samí čtenáři.

Zhruba 13% má skupina studentů, kteří se vidí jako sportovci, odborníci přes PC a hráči. Všichni se nachází ve skupině nečtenářů.

Předposlední skupinou jsou ti, kteří se cítí být sportovci a k tomu přidali další typy. Celkově ze zhruba 29% je zhruba 17% nečtenářů.

A poslední skupinou jsou kutilové, kteří se zhruba 13% patří mezi nečtenáře.

Tabulka č. 19 *Rozdělení čtenářů střední školy technického zaměření z hlediska zájmové orientace*

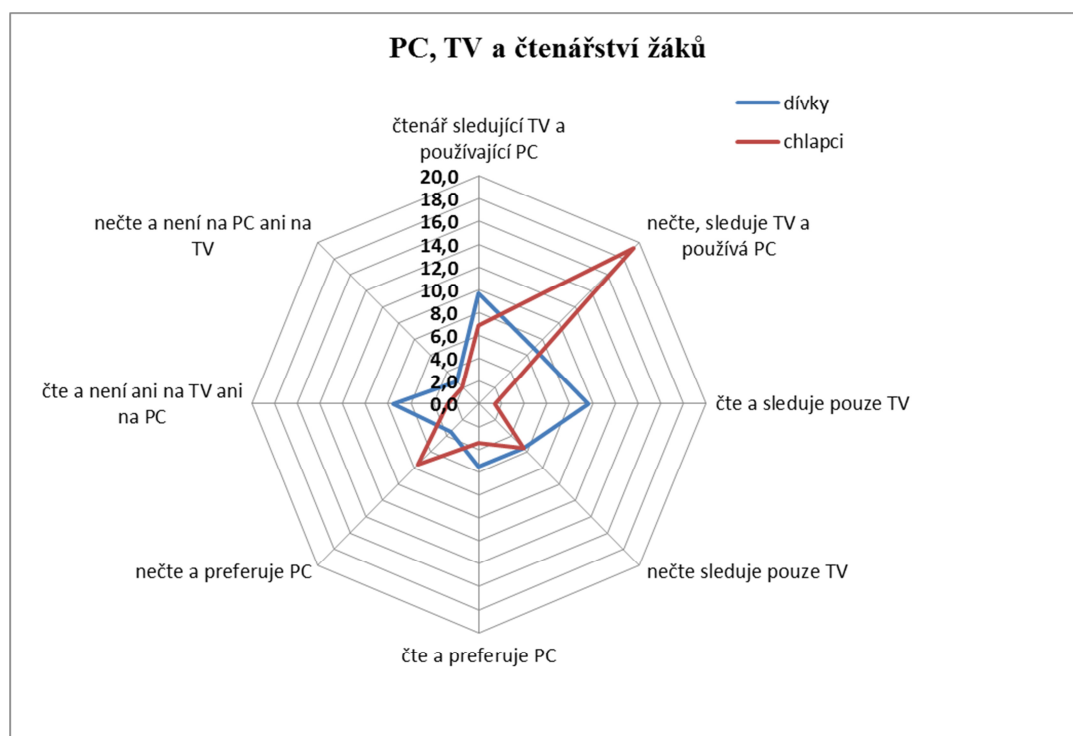
[%]	SŠT
	chlapci
Sportovci	33,3
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	0,0
Nečtenáři	33,3
Expert Pc	4,2
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	0,0
Nečtenáři	4,2
Hráč	4,2
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	0,0
Nečtenáři	4,2
Sport + Pc + hráč	12,5
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	0,0
Nečtenáři	12,5
PC a hráč	4,2
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	4,2
Nečtenáři	0,0
Sport a jiné ...	29,2
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	12,5
Nečtenáři	16,7
Kutil	12,5
Přílišní č.	0,0
Čtenáři	0,0
Nečtenáři	12,5

Dílčí cíl č. 5

Poslední dílčí cíl je zajímavý zjištěním, jak souvisí čtenářství se sledováním televizního vysílání a využíváním PC či dnes spíše využívání notebooků, tabletů apod. Celkově je internet viděn například Trávníčkem (2011) pozitivně. Helšusová (2003) si ve výsledcích provedeného šetření všimá toho, že televize snižuje míru čtenářství více než trávení volného času na počítači.

Na následujícím grafu č. 9 vidíme procentuální rozložení u žáků, kdy si povšimneme viditelného počtu nečtenářů u chlapců. Všimáme si, že zhruba 19% chlapců využívá TV i PC, zhruba 8% nečtenářů preferuje PC a zhruba 6% nečtenářů více využívá TV. U dívek je vidíme, že nejmenší zastoupení mají ty, které nečtou a nevyužívají počítač ani nesledují televizi, do této kategorie tedy patří i nízký počet chlapců. Čtenářek je celkově více jak polovina, ale víceméně využívají ve zhruba 10% počítač i sledují televizi více jak 1 hodinu denně, zhruba 10% sleduje více jak 1 hodinu pouze televizi zhruba 6% preferuje zase více počítač a je u něho více jak u televize. Zhruba 8% čtenářek nevyužívá více jak hodinu PC ani TV. Což u chlapců jsou pouze zhruba 3%. Nečtenářek, které sledují televizi je zhruba 6%, ale celkově lze říci, že televize a počítač nesouvisí tak s intenzitou čtenářství mezi žáky.

Graf č. 9 TV, PC a čtenářství na ZŠ

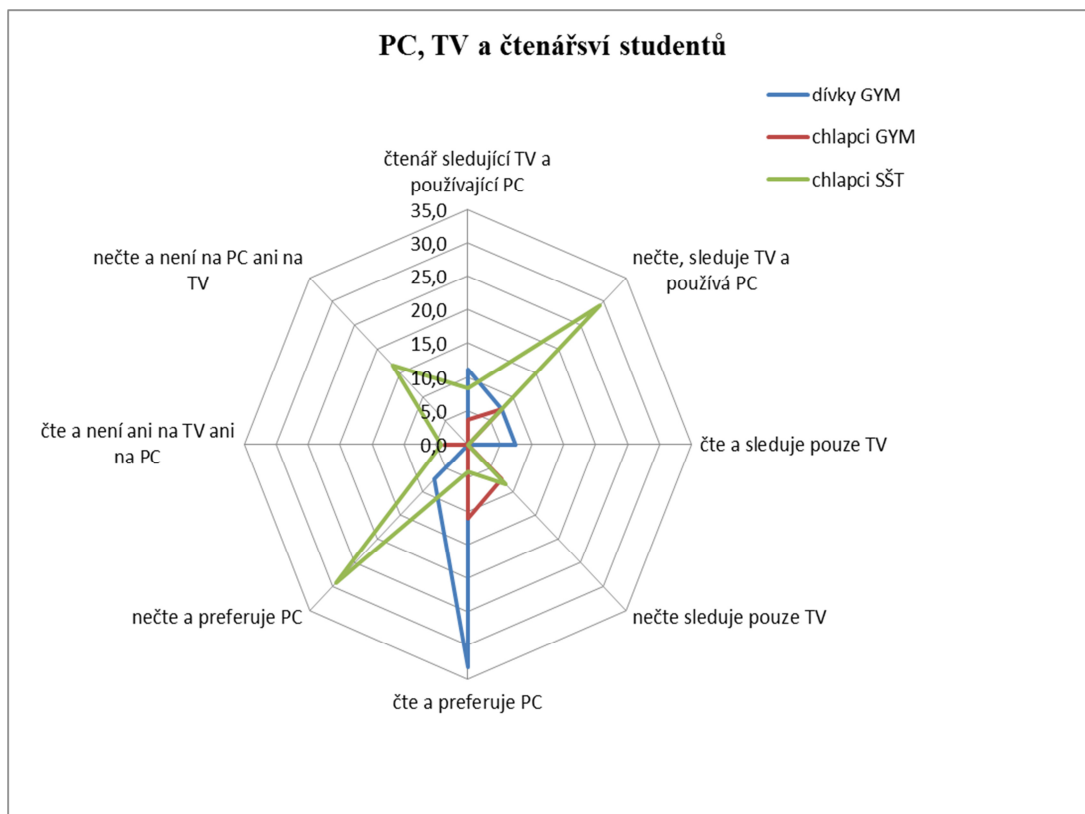

Následující graf č. 10 zase ukazuje rozložení u studentů. Každá třída je zastoupena 100%. Významné je zjištění, že u studentů střední školy technického zaměření, kde jde především o nečtenáře, je zaregistrovatelná preference počítače nad televizí. Zhruba 29% z nich nečte a sleduje televizi a je na PC více jak hodinu denně, k tomu zhruba 29% preferuje pouze PC. Skoro 17% chlapců nečtenářů není na PC ani nesleduje TV, což hodnotím jako překvapivé.

Studenti gymnázia řadící se do čtenářů jednoznačně preferují používání počítače se zhruba 11%, skoro 4% ze čtenářů sleduje TV i používá PC a další 4% čtou, ale nepoužívají ani TV ani PC. Nečtenáři viditelně sledují více TV. Tady můžeme hovořit o možné souvislosti, která byla již zmíněna. Televize je spojena spíše s nečtenářstvím.

Čtenářky z gymnaziální třídy v zastoupení zhruba 33% viditelně tráví více času pouze na PC, ale oboje využívá zhruba 11% a pouze televizi sleduje zhruba 7%. Nečtenářky zhruba v 7% preferují pouze využívání PC a zhruba v 7% sledují TV i používají PC.

Graf č. 10 TV, PC a čtenářství u studentů

Kvalifikovaný předpoklad 1: *Přístup rodičů má vliv na čtenářství jejich potomků.*

Předpokládám, že vliv rodičů je velmi podstatný, předpoklad závislosti je zde brán u respondentů na ZŠ, ale v závěru se podíváme i na charakter této problematiky u studentů. Nejdříve se podíváme na vliv rodičů v dětství, tedy na přítomnost prohlížení a předčítání knih rodiči. Tabulka č. 20 nám ukazuje, že zde není podstatný vliv prohlížení a předčítání knih rodiči. Mohli bychom také konstatovat, že se rodiče většinou a to zhruba v 87 % podíleli na prohlížení knih i předčítání. Jiné možnosti zahrnovaly odpovědi typu: nepamatuji si, či například že četli, ale samotná respondentka nechtěla, aby tomu tak bylo. Velice se mi líbila jedna odpověď, kdy tatínek respondenta pohádky nečetl, ale vymýšlel jsi je. Zajisté je dobré, že mnoho rodin tuto funkci plnilo.

Tabulka č. 20 *Vliv rodičů v útlém dětství žáků*

v %	čtenáři	nečtenáři	celkem
Prohlížení a předčítání	44,1	42,8	86,9
Prohlížení bez předčítání	0,0	4,1	4,1
Předčítání bez prohlížení	0,7	2,1	2,8
Ani jedno	1,4	1,4	2,8
Jiné možnosti	0,7	2,8	3,4

Důležité je také, zda děti vidí rodiče při četbě v domácím prostředí. Předpokladem je, že proces nápodoby u respondentů funguje. Pomocí nulové a alternativní hypotézy, zjistíme, zda je přítomná statisticky významná závislost mezi čtením rodičů a čtením dětí.

H₀ – Neexistuje statisticky významná závislost mezi čtením a čtením rodičů.

H_A – Existuje statisticky významná závislost mezi čtením a čtením rodičů.

Zvolila jsem testové kritérium – Test dobré shody Chí-kvadrát pro šestipolní tabulku, na hladině významnosti 0,05. Pro výpočet testového kritéria jsem vycházela z údajů v tabulce č. 21.

Tabulka č. 21 *Vliv čtoucích rodičů - vlastní čtenářství žáků*

Čtení rodičů	čtenářství		celkem
	čtenář	nečtenář	
čtou oba rodiče	23	22	45
čte pouze jeden rodič	31	34	65
nečtou	14	21	35
celkem	68	77	145

Vypočítala jsem hodnotu testového kritéria $X^2 = 1,0059$ a následně porovnála s kritickou hodnotou. Při porovnání vypočítané hodnoty s příslušnou kritickou hodnotou zvoleného testového kritéria $X^2_{0,05}(2) = 5,991$ jsem dospěla k názoru, že vypočítaná hodnota $X^2(1,0059)$ je menší než kritická (5,991) a proto přijímám hypotézu nulovou na hladině významnosti 0,05 a zamítám hypotézu alternativní. Podle zjištěných dat tedy není významná souvislost mezi čtením rodičů a čtenářstvím dětí.

Nakonec nás bude zajímat vliv povídání si o knihách v rodině, kdy si například rodinní příslušníci povídají o tom, co přečetli apod.

H₀ – Neexistuje statisticky významná závislost mezi povídáním si o knihách v rodině a čtenářstvím žáků.

H_A – Existuje statisticky významná závislost mezi povídáním si o knihách v rodině a čtenářstvím žáků.

Zvolila jsem také testové kritérium – Test dobré shody Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, na hladině významnosti 0,05. Pro výpočet testového kritéria jsem vycházela z údajů v tabulce č. 22.

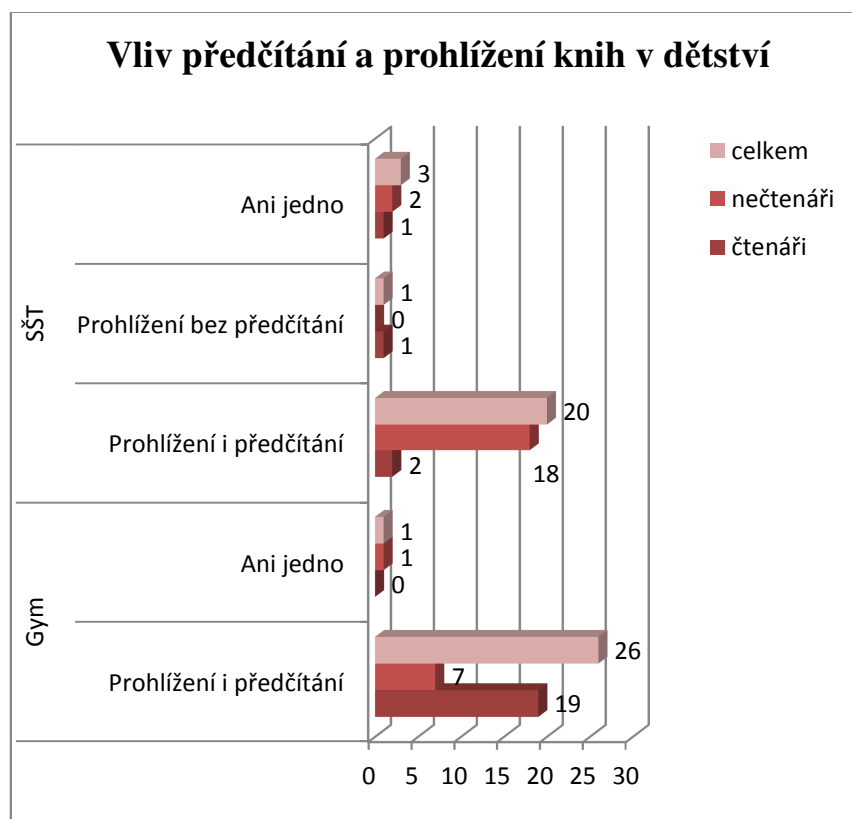
Tabulka č. 22 *Povídání si o knihách u žáků*

Povídání si o knihách	čtenářství		celkem
	čtenář	nečtenář	
povídáme si s rodiči nebo s 1 rodičem	33	9	42
nepovídáme	35	68	103
celkem	68	77	145

Vypočítala jsem hodnotu testového kritéria $X^2 = 23,8202$ a následně porovnála s kritickou hodnotou. Při porovnání vypočítané hodnoty s příslušnou kritickou hodnotou zvoleného testového kritéria $X^2_{0,05}(1) = 3,841$ jsem dospěla k názoru, že vypočítaná hodnota $X^2(23,8202)$ je větší než kritická (3,841) a proto přijímám hypotézu alternativní na hladině významnosti 0,05 a zamítám hypotézu nulovou. Podle zjištěných dat tedy existuje významná souvislost mezi povídáním si o knihách v rodině a čtenářstvím žáků. Pokud se ale podíváme na tabulku č. 22, všimneme si, že pouze 42 žáků si o knihách doma povídá s rodiči či alespoň s jedním rodičem. Není tedy vůbec obvyklé o knihách v domácnostech hovořit.

Teď se zaměříme na charakteristiku u studentů gymnázia a střední školy technického typu. Nejdříve se podíváme na graf č. 11, kde si všimneme, že většina rodičů v dětství respondentům četla i si knihy se svými dětmi prohlížela. Z celkových 51 rodin tak činilo 46 rodin.

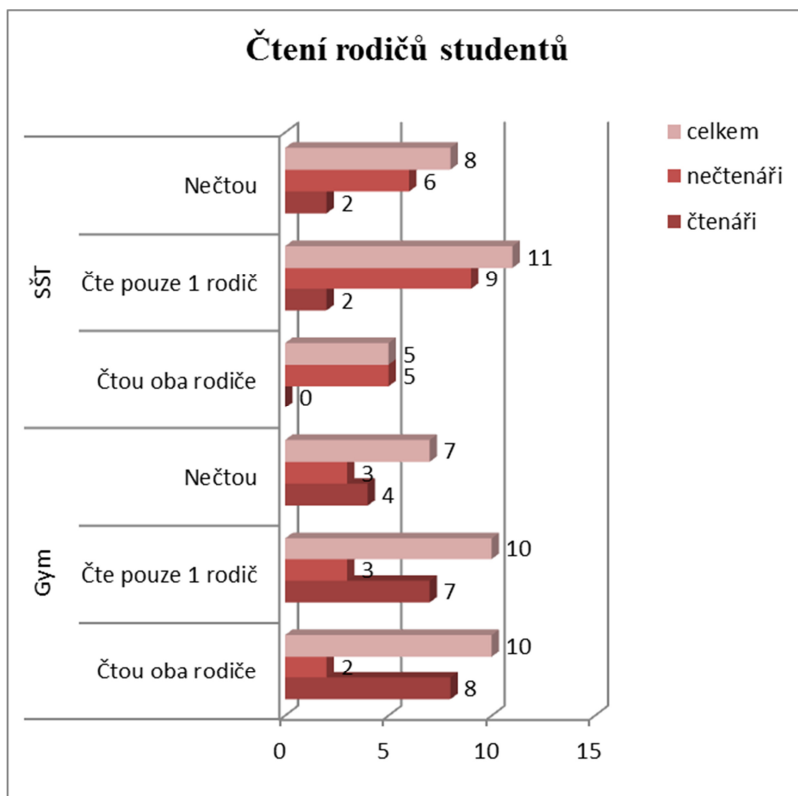
Graf č. 11 *Vliv předčítání a prohlížení knih v dětství studentů*

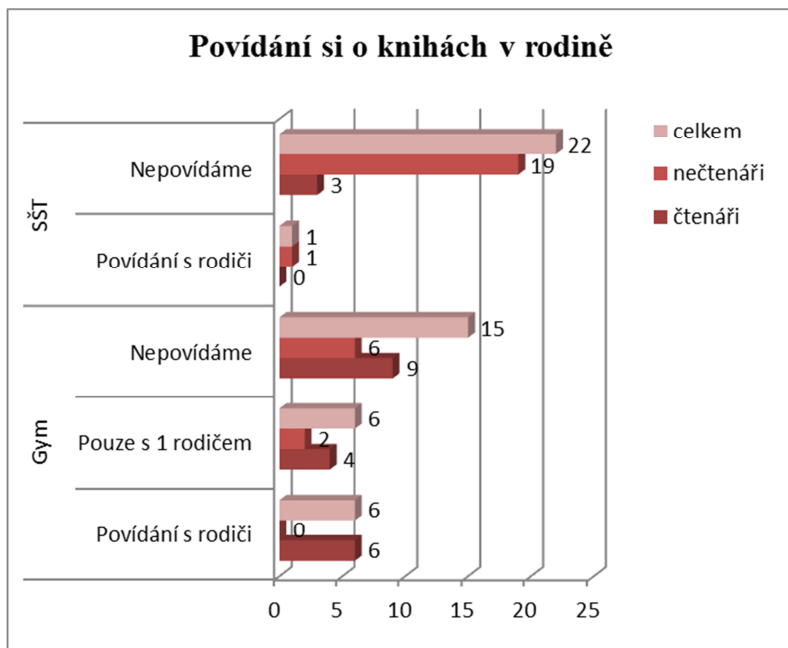
To, jak studenti vnímají čtenářství rodičů, se můžeme dozvědět na grafu č. 12. Celkově 10 respondentů z gymnázia má rodiče, kteří čtou a 10 respondentů pouze jednoho rodiče, který čte. Je viditelné, že čtenáři mají spíše rodiče čtenáře. Pouze 5 respondentů technického zaměření uvedlo, že čtou oba z rodičů, ale 11 uvedlo, že čte alespoň jeden rodič. Celkově hodnotím čtenářství rodičů jako uspokojivé, vždyť z celkového počtu studentů 51 je 36 respondentů, kteří mají alespoň jednoho čtoucího rodiče.

Graf č. 13 zase ukazuje, kolik z oslovených respondentů si doma o knihách povídá. Z oslovených 51 studentů 37 uvedlo, že si doma o knihách nepovídají, je tedy zřejmé, že není obvyklé si o knihách povídat, stejně jako tomu je u žáků.

Graf č. 12 Čtení rodičů studentů

Graf č. 13 Povídání si o knihách v rodinách studentů

Kvalifikovaný předpoklad 2: *Čtenáři sportují v menší míře než nečtenáři.*

Sport jako takový je velmi oblíbený a proto se zaměříme na jeho vliv na čtenářství žáků. Předpokladem je to, že čtenáři nepřilíš sportují. Studenti budou zase charakterizováni až v závěru této části.

H₀ – Neexistuje statisticky významná závislost mezi sportovními aktivitami a čtenářstvím žáků.

H_A – Existuje statisticky významná závislost mezi sportovními aktivitami a čtenářstvím žáků.

Zvolila jsem testové kritérium – Test dobré shody Chí-kvadrát pro šestipolní tabulku, na hladině významnosti 0,05. Pro výpočet testového kritéria jsem vycházela z údajů v tabulce č. 23.

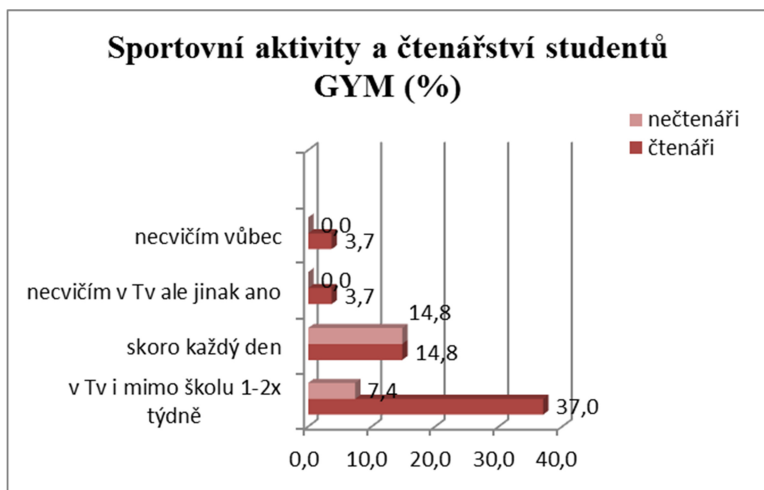
Tabulka č. 23 *Sport a čtenářství žáků*

Sportovní aktivity	čtenářství		celkem
	čtenáři	nečtenáři	
<i>jenom v Tv</i>	6	20	26
<i>v Tv i mimo školu 1-2x týdně</i>	35	21	56
<i>skoro každý den</i>	27	36	63
celkem	68	77	145

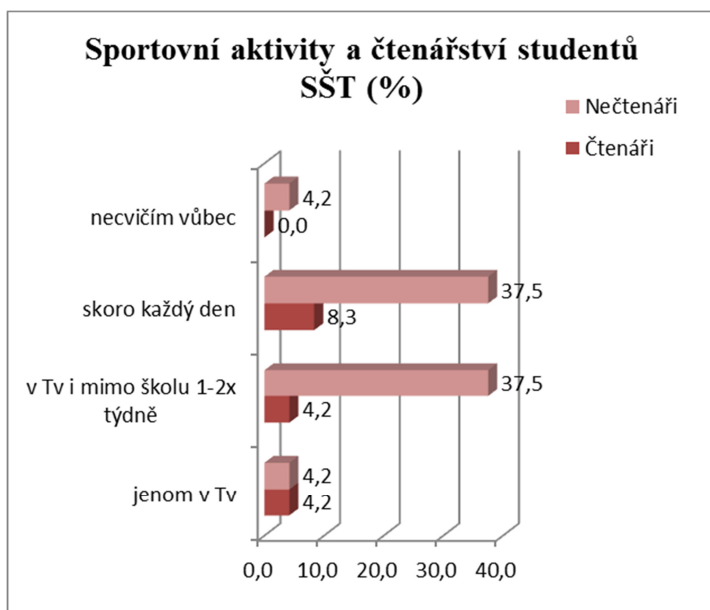
Vypočítala jsem hodnotu testového kritéria $X^2 = 11,8111$ a následně porovnála s kritickou hodnotou. Při porovnání vypočítané hodnoty s příslušnou kritickou hodnotou zvoleného testového kritéria $X^2_{0,05}(2) = 5,991$ jsem dospěla k názoru, že vypočítaná hodnota X^2 (11,8111) je větší než kritická (5,991) a proto přijímám hypotézu alternativní na hladině významnosti 0,05 a zamítám hypotézu nulovou. Podle zjištěných dat tedy existuje významná statistická souvislost mezi sportovními aktivitami a čtenářstvím. Všimneme si, že to není tak, že by čtenáři byli ti, kteří nesportují. Vidíme na tabulce č. 23, že pouze 6 čtenářů cvičí pouze v tělesné výchově, kdežto cvičících pouze v tělesné výchově je 20 nečtenářů. Celkově se čtenáři věnují sportu 1-2x týdně včetně Tv v 35 případech. Nečtenáři zase v 36 případech mají sportovní vyžití skoro každý den.

Studenti gymnázia, kteří jsou čtenáři, se sportovním aktivitám věnují v 37% 1-2x včetně tělesné výchovy, což je uspokojivé. Zdá se, že v tomto souboru respondentů se sportovní aktivity nezanedbávají.

Graf č. 14 *Sportovní aktivity a čtenářství studentů gymnázia (%)*

Graf č. 15 *Sportovní aktivity a čtenářství studentů střední školy technického zaměření (%)*

Studenti technického zaměření jsou na tom se sportem také velmi dobře, vidíme, že 37,5% sportuje každý den a 37,5% alespoň 1-2x včetně tělesné výchovy ve škole.

Kvalifikovaný předpoklad 3: *Čtenářství žáků souvisí se setkáváním se s přáteli.*

Stejně jako v předešlých předpokladech se budeme hlavně zajímat o žáky ZŠ, kdy nás zajímá, zda pobyt s vrstevníky a typ žáků z hlediska čtenářství spolu významně souvisí.

H₀ – Neexistuje statisticky významná závislost mezi setkáváním se s přáteli a čtenářstvím žáků.

H_A – Existuje statisticky významná závislost mezi setkáváním se s přáteli a čtenářstvím žáků.

Zvolila jsem testové kritérium – Test dobré shody Chí-kvadrát pro šestipolní tabulku, na hladině významnosti 0,05. Pro výpočet testového kritéria jsem vycházela z údajů v tabulce č. 24.

Tabulka č. 24 *Setkávání přátel a čtenářství žáků*

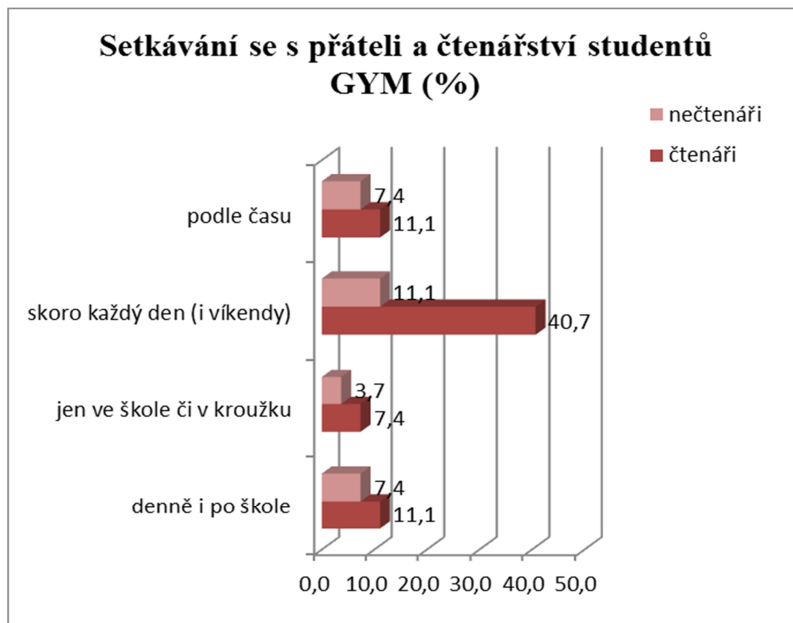
Setkávání s přáteli	čtenářství		celkem
	čtenáři	nečtenáři	
<i>denně i po škole</i>	24	29	53
<i>jen ve škole či v kroužku</i>	21	20	41
<i>skoro každý den (i víkendy)</i>	23	28	51
celkem	68	77	145

Vypočítala jsem hodnotu testového kritéria $X^2 = 0,42932$ a následně porovnála s kritickou hodnotou. Při porovnání vypočítané hodnoty s příslušnou kritickou hodnotou zvoleného testového kritéria $X^2_{0,05}(2) = 5,991$ jsem dospěla k názoru, že vypočítaná hodnota $X^2(0,42932)$ je menší než kritická (5,991) a proto přijímám hypotézu nulovou na hladině významnosti 0,05 a zamítám hypotézu alternativní. Podle zjištěných dat tedy neexistuje významná statistická souvislost mezi setkáváním se s přáteli a čtenářstvím.

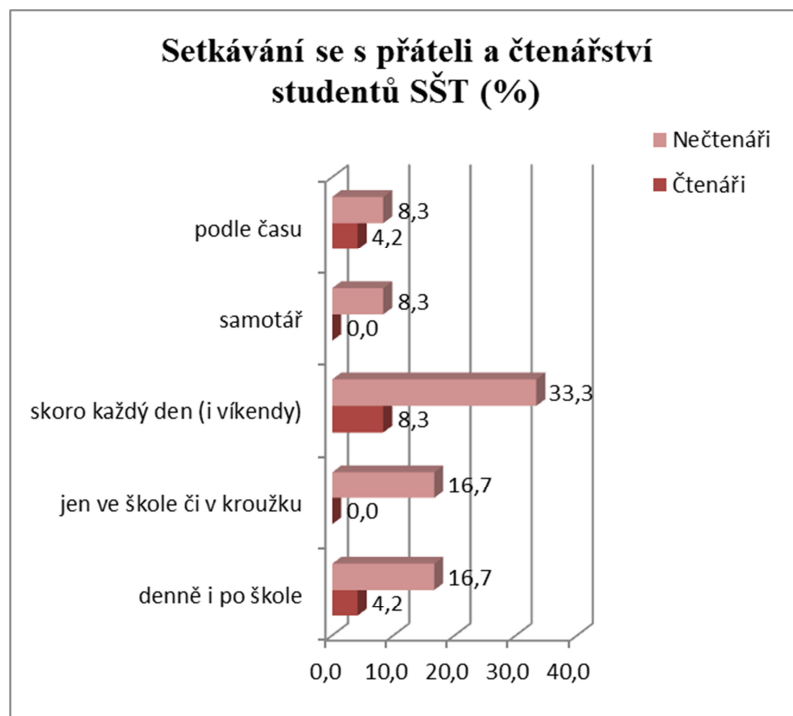
Tabulka č. 24 ukazuje rozložení setkávání se s přáteli, přičemž v položce denně i po škole je zahrnuta zvolená možnost podle času, v položce jen ve škole či v kroužku jsou zahrnuti samotáři (dva čtenáři a nečtenáři) a do skupiny skoro každý den jsem zařadila 3 chlapce, kteří odpověděli, že jsou s přáteli pořád díky sociálním sítím.

Setkávání se s přáteli u studentů čtenářů je ve 40,7% každodenní, jak vidíme na grafu č. 16. Jak již víme, studenti gymnázia jsou souhrnně skupinou spíše čtenářskou a skupina studentů ze střední školy technického typu zase nečtenářskou, kde na grafu č. 17 vidíme, že setkávání s přáteli je více méně věci každodenní.

Graf č. 16 *Setkávání se s přáteli a čtenářství studentů GYM (%)*

Graf č. 17 *Setkávání se s přáteli a čtenářství studentů SŠT (%)*

Kvalifikovaný předpoklad č. 4: *Ti, kteří zamýšlí studovat maturitní obory, čtou více, než ti, kteří chtějí absolvovat obory učňovské.*

Respondenti ZŠ byli dotazováni, který typ studia by chtěli volit po ukončení základní školy. Není překvapivé, že 31 respondentů nevěděla, jaké zaměření by ráda absolvovala, jak vyčteme z tabulky 25. V této položce jsou tedy zahrnuti i ti, co neodpověděli vůbec. Tabulka nám dále ukazuje věkové rozdělení respondentů.

Do maturitních oborů jsou řazeny všechny typy škol uvedené v tabulce č. 26 a obory učňovské v tabulce č. 27. Samozřejmě zde byli respondenti s více typy škol, kdy tam, kdy ti, kteří se směřovali spíše do maturitních oborů, jsou zařazeni do maturitního oboru a ti, kteří měli ve svých výpovědích převážně učňovské obory, jsou zase ve skupině učňovský obor.

Tabulka č. 25 *Rozdělení preferencí následného studia respondentů ZŠ*

věk	dívky					
	obor maturitní		učňovský obor		nevím	
	čtenářky	nečtenářky	čtenářky	nečtenářky	čtenářky	nečtenářky
11	1	0	0	1	6	1
12	5	4	1	1	3	0
13	14	4	2	1	1	2
14	6	1	4	5	0	1
15	4	5	0	1	0	0
celkem	30	14	7	9	10	4
věk	chlapci					
	obor maturitní		učňovský obor		nevím	
	čtenáři	nečtenáři	čtenáři	nečtenáři	čtenářky	nečtenáři
11	2	0	0	1	0	1
12	3	2	2	3	1	2
13	4	3	2	7	1	4
14	1	3	2	7	0	3
15	1	2	1	8	1	4
celkem	11	10	7	26	3	14

Tabulka č. 26 Maturitní obory respondentů ZŠ

Obory maturitní	
Gymnázium	6x
Průmysl - strojírenství, ekonomie, mechanik seřizovač	8x
Veterinářství	3x
IT	6x
Jazykové školy	1x
Farmacie, biochemie	1x
Umělecké zaměření	6x
Policejní škola, vojenská	3x
Sportovní zaměření	7x
Architektura	1x
Pedagogické obory	4x
Zdravotnické obory	3x
Cestovní ruch	1x
Více středních škol	15x

Tabulka č. 27 Učňovské obory respondentů ZŠ

Učňovské obory	
Kosmetička, kadeřnice	6x
Instalatér, automechanik, elektronika	15x
Zemědělská škola, rybářství, zahrádkářství, chovatelsví, lesnictví, myslivectví	14x
Kuchař, číšník, hotelnictví, cukrářství	9x
Obchodní škola	2x
Více oborů	3x

To zda zamýšlené následné studium souvisí se čtenářstvím žáků, se dozvíme pomocí statistické metody Chí-kvadrátu. Hyhlík (1963) si povšimnul přímo preferencí určité literatury při studijním zaměření, zde jde ale o zaměření se na čtenářství celkově.

H₀ – Neexistuje statisticky významná závislost mezi zamýšleným následujícím studiem a čtenářstvím.

H_A – Existuje statisticky významná závislost mezi zamýšleným následujícím studiem a čtenářstvím.

Zvolila jsem testové kritérium – Test dobré shody Chí-kvadrát pro šestipolní tabulku, na hladině významnosti 0,05. Pro výpočet testového kritéria jsem vycházela z údajů v tabulce č. 28.

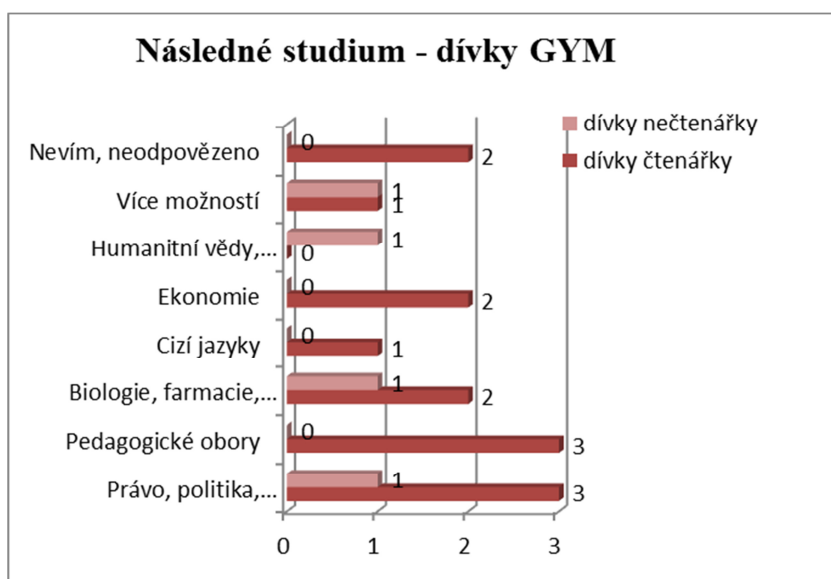
Tabulka č. 28 *Zamýšlené následující studium a čtenářství respondentů ZŠ*

Obor	čtenáři	nečtenáři	celkem
maturitní	41	24	65
učňovský	14	35	49
nevím	13	18	31
celkem	68	77	145

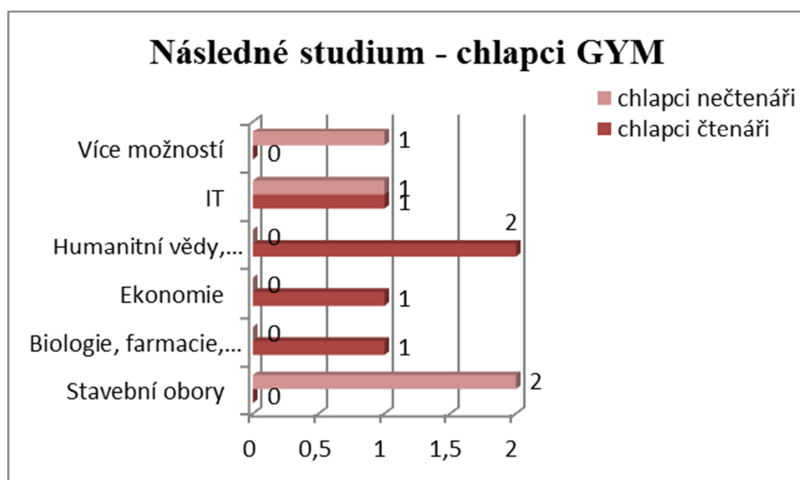
Vypočítala jsem hodnotu testového kritéria $X^2 = 13,7569$ a následně porovнала s kritickou hodnotou. Při porovnání vypočítané hodnoty s příslušnou kritickou hodnotou zvoleného testového kritéria $X^2_{0,05}(2) = 5,991$ jsem dospěla k názoru, že vypočítaná hodnota $X^2 (13,7569)$ je větší než kritická (5,991) a proto přijímám hypotézu alternativní na hladině významnosti 0,05 a zamítám hypotézu nulovou. Podle zjištěných dat tedy existuje významná statistická souvislost mezi zamýšleným následným studiem a čtenářstvím. Povšimneme si toho na tabulce č. 28, kdy vidíme, že čtenáři volí ve velkém počtu obory maturitní a nečtenáři zase preferují obory učňovské.

Studentky gymnázia volí studium různého zaměření, jak si povšimneme díky grafu č. 18, stejně tak studenti gymnázia – graf č. 19.

Graf č. 18 *Následné studium – dívky gymnázium*

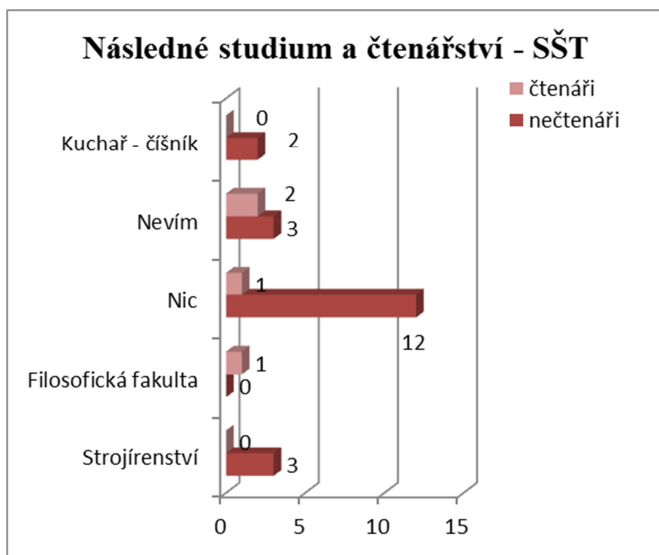

Graf č. 19 *Následné studium – chlapci gymnázium*

U studentů gymnázia se obvykle předpokládá účast na vysoké škole, jak jsme viděli, respondenti s gymnázia se chystají na studium po splnění maturitních zkoušek. Studenti střední školy technicky zaměřené se na další vzdělávání spíše nechystají, jak si všimneme z grafu č. 20. Převažuje zde hlavně žádné následující studium.

Graf č. 20 *Následné studium – střední škola technického zaměření*

4.5 Popis dosažených výsledků – interview

Jak již bylo uvedeno, výběr dotazovaných byl záměrný a tři respondenti tak představují typy toho, jak je čtenářství zakotveno ve volném čase. Čtenářkou je dívka A, přílišnou čtenářkou je dívka B a nečtenářem je v tomto šetření muž C. Postupně se budeme věnovat jednotlivým bodům rozhovoru, které jsou uvedeny v Příloze G, stejně tak jsou tam uvedeny přepisy všech rozhovorů.

1. Vnímání čtení, čtenářství, četby, charakter čtenářství oslovených respondentů

Respondentka A si vybaví knihy a respondentka B si vybaví knihovnu a knihy v ní. Líbí se mi její další percepce: „... *pohled do třídy dětí, jak tam všichni sedí nad těma čítankama s brejličkama a copánkama a čtou knížky*“. Pro respondenta C bylo nelehké říci jeho představu, přiznává, že dříve na základní škole, když byl malý, tak četl, ale nyní čte pouze kvůli maturitě a to jenom úryvky na internetu.

Respondentka A přečte za měsíc zhruba jednu knihu, ale snaží se číst skoro každý den, vše záleží na množství úkolů daných školní docházkou. Takže ji můžeme opravdu brát podle definice Helšusové (2012) jako čtenářku. Respondentka B přečte 4-5 knih měsíčně, přiznává, že záleží hlavně na obsahu knihy a její obsáhlosti, jistě není překvapivé, že čte každý den před spaním, ale přiznává, že o víkendech většinou čtení zanedbává kvůli jiným aktivitám. Hodnotím ji jednoznačně jako přílišnou čtenářku. Respondent C nečte, je tedy nečtenář.

2. Čtení jako zábava

Čtenářku A čtení baví a hlavním důvodem je prý odvedení od reality. Přílišná čtenářka B odpověděla: „*Rozhodně*“ a hlavním důvodem je zklidnění. Také si vzpomněla na základní školu: „...*paní učitelka řekla, že jestli se chceme zlepšit v psaní diktátu, tak musíme číst knížky, abychom se to naučili, tak to byl asi takovej první reflex*“. Také podle ní člověk ve čtení nalézá útěchu a dokáže se odpoutat

od reality. Není jistě překvapivé, že čtení respondenta C nebaví, sděluje, že dává přednost sledování filmů.

3. Čtenářství v domácnostech respondentů

Respondentka A si myslí, že: „*rodiče čtou, docela dost hodně*“. Pak ale dodává: „*Mamka.*“, takže spíše čte jen ona. Co se týče povídání si o knihách, čtenářka A mamince říká, co čte a ta na to reaguje, ale ona sama si s respondentkou o svých přečtených knihách nepovídá.

Rodiče respondentky B dříve četli prý hodně, protože mají doma spousty knih, nyní spíš příležitostně. V rodině respondentky B si povídají o přečtených knihách, které jsou hlavně povinnou četbou při studiu, takže rodiče jsou také spíše pouze dotazováni.

Náš jediný zástupce mužů, respondent C přiznává, že jeho rodiče nečtou, čte ale jeho babička a dědeček, se kterými sdílí domácnost. Povídá si o knihách tedy spíše s prarodiči: „*třeba děda ty westernový knížky hodně čte, tak vždycky tak říká, že je dobrá ať si ji přečtu taky.*“ Zde je tedy příklad, kdy rodinný příslušníci oslovují respondenta sami.

Všichni respondenti si vybavují předčítání a prohlížení knih s rodiči ve svém dětství, což je přívětivé.

4. Vlastnění knihovny

Respondentka A má ve svém pokoji knihovnu, kde má zhruba 30 knih. Na otázku, zda je má porovnané či různé přeházené odpověděla: „*No, některý mám porovnaný, na některý jsem vůbec nešáhla a některý mám úplně přeházený, úplně prostě ...*“. Říká ale, že v knihovně má všechny knihy a žádné nevyřadila.

Studentka B má poličku, kde chybí další část, tak prozatím má knihy na stole. Poté vysvětluje, že knihovnu mají ještě na chodbě a v obývacím pokoji. Sama uznává, že moc knih nemá, ale že celkově jich doma mají velké množství. Ve společném pokoji se sestrou mají kolem 50-60 knih a ona sama má na stole svých 20 knih. Na otázku jak jsou knihy srovnané a nesrovnané odpovídá, že jednou za čas knihy srovnávají například podle žánrů. Knihy má celkově rozdělené, takže

má oblíbené knihy na jednom místě a další v jiných knihovnách, ale úplně pryč knihy nedávají.

Respondent C již knihovnu nemá, dříve ji měl a knihy má někde schované. Vzpomíná si na rozdělení knihovny: „*Měl jsem to jakoby v takových regálkách, měl jsem to rozřazený na encyklopedie, pohádky a takhle ty knížky*“.

Vidíme tedy, že čtenáři knihovnu mají, nečtenář ji nemá, ale je uspokojivé, že jako dítě ji měl.

Důležité je také zjištění, jak respondenti knihy získávají. Respondentka A si je kupuje sama, kdyžto respondentka B nejvíce využívá knihovnu, ale občas dostane knihu darem či si ji také koupí a přiznává, že při neschopnosti si vypůjčit povinnou literaturu, tak si pomocí internetu dá sehnat. Nečtenář C knihy dostával převážně darem. Do knihovny tedy z našich tří respondentů chodí pouze přílišná čtenářka B, kdy je jasné, že při tak velké „spotřebě“ knih, si musí knihy opatřovat vypůjčnou formou.

5. Preference čteného

Oblíbeným žánrem dívky A jsou romány pro dospělé a není překvapivé, že oblíbeným autorem je John Green, který je momentálně oblíbený mezi mladými čtenáři. Respondentka B přiznává, že příležitostně volí i jiné žánry, díky semináři literatury, ale spíše čte dívčí literaturu. Mezi oblíbené autory také patří John Green a Dan Brown. Také má v oblibě klasické romány: „...*mám ráda bronteovky asi jako většina holek nebo Jane Austenovou*...“ Respondenta C vždy bavily knihy od Tolkiena a science-fiction.

Čtenářka A jako svůj oblíbený časopis uvedla Elle a na internetu moc nečte, přílišná čtenářka B časopisy vůbec nečte a na internetu čte hlavně informace o knihách. Nečtenář C časopisy také nečte a využívá internet ke čtení zajímavostí a celkově naučných informací., lze tedy počítat s tím, že není úplný nečtenář.

Výběr knih probíhá u dívky A pomocí internetu a sociálních sítí a také mezi kamarády a spolužáky. Respondentka B se inspiruje ve škole, tedy volí knihy, o kterých se učí, také vliv mají kamarádi a internet, kde ale říká, že ji musí kniha opravdu zaujmout, třeba svým názvem, který je stejný jako její jméno.

6. Preference činností ve volném čase

Respondentka A navštěvuje výtvarný obor na ZUŠ a dále váhá, ale se smíchem říká, že ráda ve svém volném čase čte. Otázka jaký je typ člověka je pro ni složitá, nakonec se charakterizuje takto: „*spíš jakože nevím, jako ráda maluju, kreslím, fotím, teď jsem začala jezdit i na kole, jakože rotopedu, ale jako já nevím, něco tak ve středu asi.*“ Se svými přáteli je neustále v kontaktu, kdy předpokládám, že přátelské kontakty probíhají díky sociálním sítím, jak je dnes běžné. Čas strávený u televize se pohybuje mezi 1 -2 hodinami. Co se týče sportovních aktivit, mimo tělocviku ještě občas přidá nějaký pohyb. Otázka jak dlouho je u počítače vyvolala reakci: „*Dlouho (smích)*“, a upřesnění ukázalo, že se jedná o 3 a více hodin denně. Což ukazuje zřejmě nato, že přátelské kontakty jsou opravdu pěstovány na sociálních sítích.

Studentka B píše do školního časopisu a chodila do kurzu tvůrčího psaní, který ovšem již kvůli nedostatku času nenavštěvuje. Otázka, jak by celkově charakterizovala, pro ni byla taky obtížnější, ale nakonec se vidí malou měrou jako umělec a knihomol. Na kamarády si respondentka B dělá pravidelně čas, každý den se vídá alespoň chvíli s těmi, kteří nechodí do stejné školy. Televizi nesleduje vůbec, ale má oblíbený seriál, který je k vidění pouze jednou týdně. Tělesné výchovy se respondentka B aktivně zúčastňuje, je členkou školního družstva a hraje volejbal, ale nevidí se jako aktivní sportovec. U počítače netráví moc času, jenom pokud potřebuje informace týkající se školy či zajímavostí, přímo říká, že sezení a prohlížení webu jí nebaví.

Student C tráví svůj volný čas hraním počítačových her a sportem. Když jsem navrhla charakteristiku: „*sportovec a takový počítačový maniak*“, souhlasil. V týdnu se přátelům věnuje zhruba dvě hodiny denně, přičemž chodí po škole do posilovny či na fotbal. Dá se tedy říci, že sportuje pravidelně. Víkendové večery tráví celé s přáteli. U televize nebo u filmů stažených na internetu každý den odpočívá a u počítače je zhruba 2 – 3 hodiny.

7. Zamýšlené následné studium respondentů

Čtenářka A si ještě není jistá, co by chtěla dále studovat. Momentálně se připravuje na studium na gymnáziu a poté možná zvolí umělecký směr, ale spíše ještě neví. Přílišná čtenářka B by ráda studovala psychologie, poté češtinu, které se bojí kvůli obtížnosti a také má vyhlédnutý obor sociální práci. Student C by chtěl zůstat u toho, co studuje, tedy u mechaniky (strojírenství), ale nejdříve uvidí podle maturity a pak by zvažoval VOŠ tohoto zaměření.

4.6 Shrnutí dosažených výsledků

Na závěr je potřebné shrnutí všech dosažených výsledků, které jsou získány pomocí dotazníkového šetření a pomocí tří rozhovorů se základními typy čtenářů. Celkově se dotazníkového šetření zúčastnilo 196 respondentů, přičemž největší zastoupení měla skupina ze základní školy (145 žáků). Snahou bylo porovnání tříd středních škol, kdy první vybranou třídou byla třída gymnaziální (18 dívek a 9 chlapců). Naopak třída střední školy technického zaměření je složena pouze v počtu 27 studentů.

Nejdříve je potřebné zmínit, že respondenti druhého stupně základní školy jsou ve 14 případech přílišní čtenáři, v 54 případech čtenáři a v 77 případech nečtenáři. Gymnazijní skupina je složena převážně ze čtenářů – 19 studentů a nečtenáři jsou tedy 4. Chlapecká skupina studentů technického zaměření zahrnuje pouze 4 čtenáře a ostatních 20 studentů musíme řadit do nečtenářů. Každý ze tří respondentů, jež byl dotazován přímo pomocí rozhovoru, je tedy zástupce každého typu čtenáře. Sociologický výzkum z roku 2002 provedený Gabalem a Helšusovou (2003) díky reprezentativnímu souboru 1092 dětí podobného věku nám umožňuje srovnání, kdy předpokládáme určité podobnosti. Co se týče přímo čtenářství stejně jako v provedeném výzkumu (Gabal, Helšusová, 2003) a v průzkumu knihoven a společnosti Scio (Hanzlová, 2014), je více čtenářek než čtenářů.

Dalším bodem je charakterizování čtenářství respondentů, kdy jako nepříhodnější čas pro čtení je ten před usnutím. Studenti technického zaměření v 15 případech zvolili možnosti nevím, moc nečtu. Také oslovené dívky v rozhovoru uvedly, že čtou večer před spaním. Je to konec dne, kdy aktivita jako čtení je velmi

přínosná a je prediktorem k dobrému spánku. Vlastní pokoj je místo, kde nejraději respondenti čtou, což není překvapující, jelikož ke čtení mnoho lidí potřebuje klid k dobrému soustředění. Knihovnu vlastní většina dětí ZŠ i gymnazijní skupina a dotazované dívky. Studenti technického oboru spíše knihovnu nevlastní, stejně jako respondent C (nečtenář), což je pochopitelné vzhledem k jejich nečtenářství. U čtenářů se také ukázalo, kolik zhruba knih vlastní. Čtečku vlastní nebo ji má v domácnosti pouze 36 respondentů ze ZŠ, 6 respondentů z gymnazijní skupiny a 4 studenti technického oboru. Knihy skupina ze ZŠ nejčastěji získává koupí, poté darem, poté je využívána knihovna. Gymnazijní studenti zase volí nejčastěji knihovnu a až poté koupí. U studentů technického zaměření je vše rovnoměrné. Přílišná čtenářka z rozhovorového šetření si knihy převážně půjčuje také v knihovně a čtenářka zase preferuje koupí. Což odpovídá dotazníkovému šetření, protože čtenářka je žačkou ZŠ a přílišná čtenářka gymnázia. Gabal a Helšusová (2003) uvádí předpoklad, že pokud si děti knihy kupují, či si je půjčují v knihovně, je viditelná jejich zaměřenost na čtenářství. Čtení je celkově oblíbenou činností mezi čtenáři. To podle čeho si většinou respondenti vybírají knihy, záleží na náhodě. Vliv školy nebyl na ZŠ vůbec zvolen, naopak na středních školách je vliv v jisté míře viditelný. To koresponduje s provedenými rozhovory, kdy studentka gymnázia vybírá knihy ke čtení díky literárnímu semináři. Oblíbeným žánrem mezi žačkami je dívčí román, poté jsou oblíbené dobrodružné knihy a povídky se stejně starým hrdinou. Žáci naopak nejvíce volí komiksy, fantasy a sci-fi a detektivní příběhy. V roce 2002 podle výzkumu (Gabal, Helšusová, 2003) děti nejvíce volily časopisy, což například u dívek v tomto šetření neplatí. Oblíbené v roce 2002 také byly žánry fantasy a dobrodružná literatura, což se potvrzuje i v tomto šetření. Studentky gymnazijní skupiny volí především beletrii pro dospělé, ale také se objevují často romány pro dívky. Chlapci nejvíce volí fantasy a sci-fi. Studenti technického zaměření volí časopisy a příspěvky na internetu.

Další část se zabývá preferencí knih, jaké jsou oblíbené a jaké mají respondenti rozečtené. Všimáme si toho, že nejčastěji je uváděn autor John Green a jeho Hvězdy nám nepřály, také se často objevuje Deník malého poseroutky, jehož autorem je Jeff Kinney, často je uveden Thomas Brezina jeho dobrodružné knihy a knihy o Harry Potterovi od J. K. Rowlingové. Pro srovnání v roce 2002 provedený výzkum (Gabal, Helšusová 2003) ukázal tehdejší preference, kdy jednoznačně vedl

Harry Potter. Jak se zmiňuje Richter v příspěvku Hanžlové (2014), průzkum českých knihoven za rok 2013 ukázal, že Harry Potter byl stále na předních příčkách spolu s Deníky malého poseroutky a knihami Tolkiena a Breziny. V příspěvku Hanžlové (2014) uvádí ředitel Knihovnického institutu NK Richter také to, co se potvrdilo v našem šetření, že oblíbené jsou u dívek dívčí romány a jinak jsou oblíbené dobrodružné příběhy a fantasy. Studenti celkově volili spíše literaturu, která je povinná k maturitě. A není jistě překvapením, že u studentek je také oblíbený John Green. Časopisy čte 80 dětí ze ZŠ, 21 studentů gymnázia a 17 studentů technického zaměření. Oblíbené je u dětí ABC a Bravo, stejně jako se ukázalo v šetření, jak uvádí ředitel Unie vydavatelů Šabl'a v příspěvku Bezra (2014). Dále se objevily časopisy různého spektra, od magazínů až po speciální časopisy věnující se specifickým zájmům. Studenti čtou časopisy zaměřené na zajímavosti, historii, počítače a sport, dívky také volí časopisy se zajímavostmi, ale také mají v oblibě časopisy pro ženy. Na internetu se nejvíce čtou blogy, diskuze, novinky, zpravodajství apod. Zajímavé je, že studenti technického zaměření uvedli přímo témata (elektrotechnika, motorismus, válečná historie, kriminalistika).

Čtení do svých oblíbených činností zařadilo pouze 45 dětí ZŠ, 10 respondentů gymnázia a pouze 1 student technického oboru. Ve výzkumu provedeném v roce 2002 Gabalem a Helšusovou (2003) se čtení také moc neobjevovalo, přítomné bylo zejména jako doplňková činnost ke sportovním aktivitám a činnostem spojeným s počítači a hrami. Preference žánrů příliš nesouvisí s oblíbenými činnostmi, ačkoli například žačky, které nemají oblíbený sport a PC čtou více dobrodružné knihy, také detektivky, beletrii pro dospělé a žáci, kteří nevedli sport ani PC zase povídky se stejně starým hrdinou a poté detektivky. Také vliv zájmových kroužků na výběr žánrů není evidentní. Žačky navštěvující sportovní kroužky čtou převážně dívčí romány, dívky navštěvující umělecké kroužky zase povídky se stejně starým hrdinou a je zajímavé, že se v nich neobjevil žánr pohádky. Dívky, které mají více kroužků nebo navštěvují jiný typ, uvedly velmi různorodé žánry. Chlapci navštěvující sportovní kroužky mají nejraději komiksy a ti s ostatními kroužky nejvíce detektivky. U studentů jsou preference vyrovnané. Dalším bodem je respondentem zvolená charakteristika a k tomu je vztaženo, zda čte či nečte.

Často bývá do vztahu se čtenářstvím řazeno to, kolik času je věnováno televizi a počítači. Šetření ukázalo, že jak sledování televize, tak používání PC je

mezi respondenty oblíbené. Ovšem pokud srovnám výsledky s výzkumem z roku 2002 (Gabal, Helšusová, 2003), musím konstatovat, že frekvence sledování televize se podle mého názoru zmenšuje, naopak počítače jsou více rozšířené a stejně tak možnost trávení času na internetu. Dnes děti nemusejí přímo sedět u PC či u notebooku, ale mohou si zapnout internet ve svých mobilních telefonech a trávit tak většinu volného času na sociálních sítích.

První kvalifikovaný předpoklad se týká vlivu rodičů na čtenářství. Co se týče prohlížení a předčítání knih rodiči, dá se říci, že to samotné viditelný vliv nemá. Ale je povzbudivé, že většině respondentů v dětství bylo čteno a prohlíželi si knihy s rodiči. Nebyla ani zjištěna statisticky významná závislost mezi čtením a čtením rodičů, ale závislost mezi čtením a povídáním si o knihách naleznuta byla. Celkově si ale o přečtených knihách povídá málo respondentů. Výzkum z roku 2002 (Gabal, Helšusová, 2003) vidí povídání si o knihách jako nejsilnější vliv na rozvoj čtení. Co se týče čtení rodičů, výzkum (Gabal, Helšusová, 2003) ukazuje, že zajisté čtenářství nebrání.

Sport se čtenářstvím je ve statisticky významné závislosti, kdy je nutno podotknout, že čtenáři jsou sportovně založení. V roce 2002 v již zmiňovaném výzkumu (Gabal, Helšusová, 2003) ukázalo, že navštěvování sportovních kroužků se se vylučuje se čtenářstvím. Mezi čtením a setkáváním se s přáteli ovšem statisticky významná závislost není. Poslední kvalifikovaný předpoklad, že je statisticky významná závislost mezi zamýšleným následujícím studiem a čtenářstvím se potvrdila. Ti, kteří volí obory maturitní, jsou ve větší míře čtenáři a ti, kteří volí učňovský, jsou více nečtenáři.

Závěr

Diplomová práce s názvem Čtenářství a volný čas se zabývala problematikou čtenářství jako volnočasové aktivity. Teoretická část blíže specifikovala čtenářství jako volnočasovou aktivitu a vysvětlila základní pojmy, blíže se zaměřila na to, co brání čtenářství, také se zaměřila na hlavní trendy. K popsání celkových trendů nám sloužily poznatky Trávníčka (2008), k všeobecnému povědomí o čtenářství v celé populaci jsou jeho poznatky velmi přínosné. Také se zabývá vztahem knihovny k dětskému čtenářství. V České republice se objevují snahy rozšiřovat čtenářství ve volném čase mezi dětmi a mládeží, nejdříve se zabývá projekty, které přímo oslovují děti, aby se vyjádřily k dané problematice a poté projekty celorepublikové jako je „Čtení pomáhá“ a „Celé Česko čte dětem“ nebo Noc s Andersenem či Den pro dětskou knihu. Teoretická část se také přímo věnuje čtenářství jako takovému, tedy nejdříve psychologii čtenářství, která se zabývá přímo vztahem mezi knihou a psychikou člověka, poté se věnuje vysvětlení toho, jakou roli hraje literatura v dětství. Vývoj čtenářství v životě člověka je další částí, kdy je důležité znát specifika vývojových stádií, abychom mohli vhodně výchovně zasahovat do případného vývoje čtenářství. Také vývoj literatury pro děti a mládež a samotný výběr četby je součástí části věnující se čtenářství.

K tomuto tématu nesmělo chybět bližší charakterizování volného času, kdy část byla věnována času samotnému, volnému času a přímo trávení volného času. Blíže se teoretická část věnovala volnému času dětí a mládeže.

Empirická část je zaměřená na zmapování čtenářství ve volném čase a jeho vztahu k volnočasovým aktivitám. Díky dotazníkovému šetření se podařilo získat výsledky, díky kterým můžeme charakterizovat čtenářství žáků 2. stupně ZŠ a čtenářství studentů, kdy byly vybrány záměrně dvě různorodé skupiny. První skupinou jsou studenti maturitního ročníku gymnázia a tou druhou studenti maturitního ročníku střední školy zaměřené na technické obory. Prakticky se potvrdilo tušení, kdy studenti gymnázia čtou více.

Důležitým bodem bylo zjištění vlivu rodičů na respondenty. Co se týče předčítání a prohlížení si knih v dětství, dá se říci, že to samo vliv nemá. Ani to, když děti vidí své rodiče číst, není určující. Ukázala se ale významnost povídání si

o přečtených knihách. Ale počet respondentů, kteří si takto doma povídají je stejně nízký, a proto bych apelovala na to, aby se o knihách více bavilo. Možností jistě je propagovat debaty o knihách v médiích a hlavně ve škole.

Sportovní aktivity a čtenářství, vztah těchto dvou aktivit je ve statisticky významném vztahu, kdy ale nelze mluvit o tom, že by čtenáři nečetli. Velmi pozitivně vidím tuto situaci, kdy velké množství dětí se věnuje sportovním aktivitám.

Setkávání se s přáteli se čtenářstvím není ve statisticky významné závislosti a jak čtenáři, tak nečtenáři se s přáteli setkávají dennodenně.

Poslední kvalifikační předpoklad se zabýval tím, zda zamýšlené studium souvisí se čtenářstvím. Ukázalo se, že ti, kteří plánují maturitní obor po skončení základní školy, čtou více, než ti, kteří plánují učňovský obor. Je samozřejmostí, že všichni studenti gymnázia chtějí studovat vysokou školu a většina studentů technického zaměření už studovat nechce.

Součástí empirické části také byly rozhovory se třemi zástupci, kdy každý představoval jeden z typů, tedy čtenáře, přílišného čtenáře a nečtenáře.

Zhodnotím-li celkově stanové cíle a poté výsledky provedených šetření, musím konstatovat, že některé jevy nejsou tak lehce vysledovatelné. Například velké množství dat při hodnocení toho, jak oblíbené denní činnosti souvisí se čtenými žánry. Více méně všichni respondenti ZŠ mají podobné preference čteného a vztahování k volnočasovým aktivitám tak nebylo zrovna šťastné. I přesto jsou výsledky v některých místech zajímavé a stojí za povšimnutí. Čtení jako takové se netěší velké oblibě ve volném čase dětí a mládeže, ale nelze tvrdit, že zde nemá žádné místo.

Diplomová práce tedy celkově pojednává o čtenářství dětí a mládeže ve volném čase a mapuje, jak toto čtenářství lze charakterizovat.

Seznam použité literatury

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000, 333 s. ISBN 80-7106-290-1.

BEZR, Ondřej. *Děti mají nejradši Honzíkovu cestu a Harryho Pottera, z časopisů „Ábíčko“* [online]. 2014. [cit. 2015 – 02 – 5]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/cteni-pomaha-pruzkum-05g-literatura.aspx?c=A140414_165732_literatura_ob

BEZR, Ondřej. *Průzkum: pro setinu dětí a studentů je čtení „cool“, jaro knihám nesevědí*. [online]. 2014. [cit. 2014 – 06 – 27]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/cteni-pomaha-pruzkum-05g-literatura.aspx?c=A140627_101809_literatura_ob

BUBENÍČKOVÁ, Petra et al. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 135 s. ISBN 978-80-7435-165-5.

CÍLEK, Václav a STIPSITS, Alexander. *Krása je rozmanitost plazů: cesty k Navahům: vědět odkud přicházíme*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2013. 298 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7363-524-4.

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Knihkupci dnes zahajují kampaň Knihy bez DPH*. [online]. 2014. [cit. 2014 – 04 – 10]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/knihkupci-dnes-zahajuji-kampan-knihy-bez-dph/1062033>

DOLEŽALOVÁ, Jana. *Čtenářská gramotnost (Práce s textovými informacemi napříč kurikulem)*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-520-2

FALTÝSKOVÁ, Jarmila. *Koncepce výchovy ve volném čase*. In: NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

GABAL, Ivan a HELŠUSOVÁ, Lenka. *Jak čtou české děti: analýza výsledků sociologického výzkumu*. [online]. Praha: Gabal, Analysis & Consulting, 2003. 54 s. [cit. 2015 – 02 – 10] Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_cten_jak_ctou_ceske_deti.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_cten_jak_ctou_ceske_deti.pdf

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů)*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 287 s.

HÁJEK, Bedřich et al. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, 120 s. ISBN 80-86784-06-1.

HANZLOVÁ, Eva et al. *Dětsí čtenáři jsou ve škole úspěšnější, zjistil průzkum*. [online]. 2014 [cit. 2015 – 02 – 18] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/clovek/_zprava/detsti-ctenari-jsou-ve-skole-uspesnejsi-zjistil-pruzkum--1320740

HANŽLOVÁ, Jitka. *Děti nejraději čtou dobrodružné příběhy, v oblíbě jsou ale i encyklopedie*. [online]. 2014 [cit. 2015 – 02 – 18] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/clovek/_zprava/deti-nejradeji-ctou-dobrodruzne-pribehy-v-oblibe-jsou-ale-i-encyklopedie--1320836

HELŠUSOVÁ, Lenka. *Genderové diferenciace v oblasti dětského čtenářství*. In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 3-4/2003, s. 11-13. ISSN 1213-0028

HELŠUSOVÁ, Lenka. *Dětské čtenářství v současné společnosti z perspektivy sociologie vzdělání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2012, 117 s. ISBN 978-80-7372-936-3.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. 85 s. ISBN 978-80-7368-657-4.

HOMOLOVÁ, Kateřina. *Možnosti zkoumání současného dospívajícího čtenáře*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 2012, 179 s. ISBN 978-80-7248-808-7.

HONORÉ, Carl. *Chvála pomalosti: jak celosvětové hnutí vyzývá na souboj kult rychlosti*. 1. vyd. Praha: 65. pole, 2012, 293 s. ISBN 978-80-87506-22-6.

HYHLÍK, František. *Četba a její vliv na utváření osobnosti: (psychologie čtenáře)*. 1. vyd. Praha: SPN, 1958. 108 s. Učební texty vysokých škol / Karlova universita v Praze. Fakulta filologická.

HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Vyd. 1. Praha: SPN, 1963. 139 s. Edice Ústředního vědecko-metodického kabinetu knihovnictví.

CHALOUPKA, Otakar. *Horizonty čtenářství: (aktivita, proměnlivost a výchova čtenářství pubescentního dítěte)*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1971. 126 s. Knižnice teorie dětské literatury.

CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982. 572 s.

CHALOUPKA, Otakar. *O literatuře pro děti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, 103 s.

CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, 103 s. ISBN 80-85865-40-8.

CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995a, 101 s. ISBN 80-85865-41-6.

CHALOUPKA, Otakar. *Takoví jsme my - čeští čtenáři*. Praha: Adonai, 2002. 154 s. ISBN 80-86500-53-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: A. Čeněk, 2004, 179 s. ISBN 80-86898-01-6.

LENDEROVÁ, Milena a RÝDL, Karel. *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2006. 376 s., [16] s. obr. příl. Fénix; sv. 16. ISBN 80-7185-647-9.

LESŇÁK, Rudolf. *Horizonty čitateľskej kultúry*. 1. vyd. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991. 225 s. ISBN 80-220-0104-X.

MANDYS, Pavel a kol. *2 x 101 knih pro děti a mládež: nejlepší a nejvlivnější knihy*. 1. vyd. V Praze: Albatros, 2013, 430 s. ISBN 978-80-00-03336-5.

MARKVART, Ivo, ed. *(Ne)čtou, (ne)čtou, (ne)čtou - jdou tou cestou klikatou: názory, nápady, postřehy, příběhy a kresby školáků*. 1. vyd. Louny: Městská knihovna, 1999. 55 s. ISBN 80-238-5061-X.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Vývoj dítěte a čtení*. In: *Čtením ke vzdělání: texty z konference Čtením ke vzdělání, pořádané občanským sdružením Centrum Čítárna, Společnost pro podporu a rozvoj čtenářství (CzechRA), Katedrou primární pedagogiky a Katedrou české literatury UK PedF v Praze dne 28.11.2003*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004, 84 s. ISBN 80-86320-36-7.

MURPHY-WITT, Monika a STAMER-BRANDT, Petra. *Připravte své dítě do života: osm klíčových dovedností - jak je můžete svému dítěti zprostředkovat a jak si je může dítě s vaší pomocí osvojit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 155 s. Clever life. ISBN 978-80-247-2082-1.

NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE. *Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná práce* [online]. 2006. [cit. 2014 - 03 - 11]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/64-aktualni-problemy-mlade-generace-v-ceske.html>

NOVÁK, Václav Jan, ed. *Studenti píšou knihu: děti veselé i trpící, píší rodičům, škole, společnosti - Tobě!*. 1. vyd. Praha: Marcel Ismail, 2014. 245 s. ISBN 978-80-260-5745-1.

O nás. *Celé Česko čte dětem*. [online] [cit. 2014 – 04 - 12] Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/>

PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.

PELKA, František, ONDRUŠKOVÁ, Marta. *Mládež na prahu 3. tisíciletí*. [online]. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2000. 61 s. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1135332867.pdf>

ROČÁRKOVÁ, Ivona. *Čtenářství a volný čas*. [přepis rozhovorů] 2015 Archiv autora.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2000, 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

SANDEL, Michael J. *Co si za peníze (ne)koupíte: společnost vstupuje do nové éry, vše je na prodej*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013. 207 s. ISBN 978-80-265-0060-5.

SCHMIDTCHEN, Gerhard. *Die Stärke gesellschaftlicher Leseemotive*. In: MUTH, Ludwig (ed.): *Der befragte Leser. Buch und Demoskopie*. München ad.: K.G. Saur, 1993.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠAFR, Jiří, PATOČKOVÁ, Věra. *Trávení volného času v ČR ve srovnání s evropskými zeměmi*. In: *Časopis Naše společnost*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. ISSN 1214 – 438X. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

ŠIMKOVÁ, Eva. *Management a marketing v praxi neziskových organizací*. 5., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, 173 s. ISBN 978-80-7435-230-0.

ŠINDLEROVÁ, Zuzana. *Vztah mezi literárním textem a obrazem. Praktické využití ilustrace textu a výtvarného projevu žáků v hodinách literární výchovy*. In: *Současnost literatury pro děti a mládež: Liberec 2012*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996-2012. 1x ročně.

TEPPERWEIN, Kurt. *Krize jako šance*. Vyd. 1. V Bratislavě: NOXI, 2013, 293 s. ISBN 978-80-8111-150-1.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, 98 s. ISBN 80-7040-055-2.

TOMAN, Jaroslav. *Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny*. In: *Čtením ke vzdělání: texty z konference Čtením ke vzdělání, pořádané občanským sdružením Centrum Čítárna, Společností pro podporu a rozvoj čtenářství (CzechRA), Katedrou primární pedagogiky a Katedrou české literatury UK PedF v Praze dne 28.11.2003*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004, 84 s. ISBN 80-86320-36-7.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, 207 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Vyd. 1. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011, 191 s. ISBN 978-80-7294-515-3.

VÁŠOVÁ, Lidmila. *Čtenáři a uživatelé informací: (základy psychologie a pedagogiky čtenáře): učební text pro posl. fak. filozof*. 2. vyd. Praha: SPN, 1987. 194 s.

Volný čas mládeže a knihovny: metodický materiál k podílu veřejných knihoven na naplňování Zásad společenského ovlivňování volného času dětí a dospívající mládeže. Praha: Státní knihovna ČSR, 1989, 15 s. ISBN 80-7050-036-0.

WOLLSHEID, Sabine. *The impact of the leisure reading behaviours of both parents on children's reading behaviour: Investigating differences between sons and daughters*. Norwegian Social Research (NOVA), 2014 [online] Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304422X14000400>

ZVĚŘINA, Antonín. *Dětské oddělení městské knihovny nabízí knihy i doprovodný program*. Žďárské noviny. Jihlava: Parola, Únor/2015, XXII str. 19

Seznam použitých grafů

Graf č. 1: *Přítomnost knihovny*

Graf č. 2: *Vlastnění čtečky*

Graf č. 3: *Oblíbenost čtení*

Graf č. 4: *Oblíbené žánry na ZŠ*

Graf č. 5: *Oblíbené žánry na gymnáziu*

Graf č. 6: *Oblíbené žánry na střední škole technického zaměření*

Graf č. 7: *Čtení jako oblíbená aktivita*

Graf č. 8: *Návštěvnost zájmových kroužků a klubů*

Graf č. 9: *TV, PC a čtenářství žáků*

Graf č. 10: *TV, PC a čtenářství u studentů*

Graf č. 11: *Vliv předčítání a prohlížení knih v dětství studentů*

Graf č. 12: *Čtení rodičů studentů*

Graf č. 13: *Povídání si o knihách v rodinách studentů*

Graf č. 14: *Sportovní aktivity a čtenářství studentů gymnázia (%)*

Graf č. 15: *Sportovní aktivity a čtenářství studentů střední školy technického zaměření (%)*

Graf č. 16: *Setkávání se s přáteli a čtenářstvím studentů GYM (%)*

Graf č. 17: *Setkávání se s přáteli a čtenářství studentů SŠT (%)*

Graf č. 18: *Následné studium – dívky gymnázium*

Graf č. 19: *Následné studium – chlapci gymnázia*

Graf č. 20: *Následné studium – střední škola technického zaměření*

Seznam použitých tabulek

Tabulka č. 1: *Rozložení položek v dotazníku*

Tabulka č. 2: *Přehled respondentů*

Tabulka č. 3: *Přehled bydliště respondentů*

Tabulka č. 4: *Procentuální zastoupení přílišných čtenářů, čtenářů a nečtenářů*

Tabulka č. 5: *Rozvrstvení přílišných čtenářů, čtenářů a nečtenářů*

Tabulka č. 6: *Oblíbený čas ke čtení*

Tabulka č. 7: *Oblíbené místo ke čtení*

Tabulka č. 8: *Počet knih v knihovně*

Tabulka č. 9: *Získávání knih ke čtení ve volném čase*

Tabulka č. 10: *Na čem záleží výběr knih*

Tabulka č. 11: *Oblíbené knihy*

Tabulka č. 12: *Rozečtené knihy*

Tabulka č. 13: *Čtení časopisů*

Tabulka č. 14: *Čtení na internetu*

Tabulka č. 15: *Aktivity respondentů ze ZŠ a oblíbené žánry*

Tabulka č. 16: *Rozdělení čtenářů ZŠ z hlediska zájmové orientace I.*

Tabulka č. 17: *Rozdělení čtenářů ZŠ z hlediska zájmové orientace II.*

Tabulka č. 18: *Rozdělení čtenářů gymnázia z hlediska zájmové orientace*

Tabulka č. 19: *Rozdělení čtenářů střední školy technického zaměření z hlediska zájmové orientace*

Tabulka č. 20: *Vliv rodičů v útlém dětství žáků*

Tabulka č. 21: *Vliv čtoucích rodičů – vlastní čtenářství žáků*

Tabulka č. 22: *Povídání si o knihách u žáků*

Tabulka č. 23: *Sport a čtenářství žáků*

Tabulka č. 24: *Setkávání přátel a čtenářství žáků*

Tabulka č. 25: *Rozdělení preferencí následného studia respondentů ZŠ*

Tabulka č. 26: *Maturitní obory respondentů ZŠ*

Tabulka č. 27: *Učňovské obory respondentů ZŠ*

Tabulka č. 28: *Zamýšlené následující studium a čtenářství respondentů ZŠ*

Seznam příloh

Příloha A: *KMJS a dobrovolnické akce*

Příloha B: *Tabulka cílů a znění dotazníku*

Příloha C: *Důvody proč číst a proč nečíst*

Příloha D: *Oblíbené žánry*

Příloha E: *Seznam uvedených publikací*

Příloha F: *Preference žánrů ve vztahu k oblíbeným činnostem a účasti v zájmových kroužcích*

Příloha G: *Přepis rozhovorů a návodné otázky*

Příloha H: *Matice získaných dat (CD příloha)*

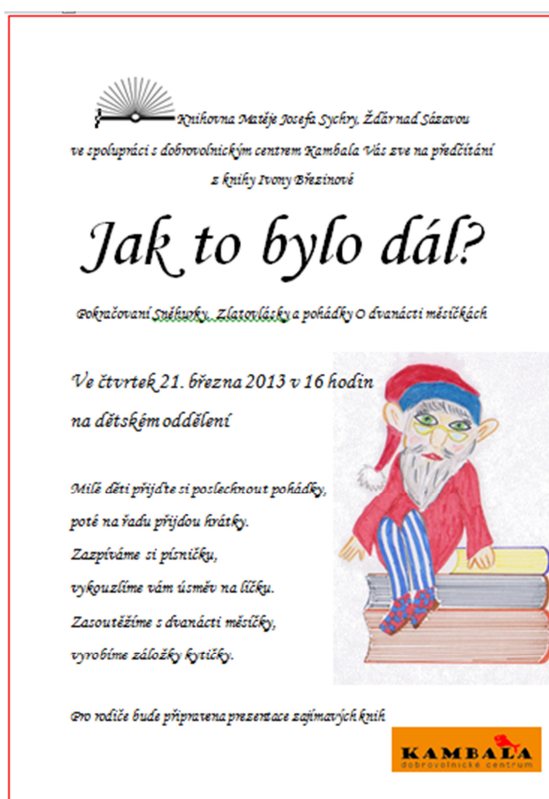
Příloha CH: *Tabulky – Test dobré shody (CD příloha)*

Příloha A – KMJS a dobrovolnické akce

Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou se může například pyšnit vynikající úrovní svých internetových stránek - <http://www.knihzdar.cz/>. Celkově se knihovna podstatně podílí na kulturním dění ve městě.

Společně s dalšími dobrovolníky z dobrovolnického centra Kambala, které funguje v rámci Oblastní charity Žďár nad Sázavou, jsme přišli s nápadem uspořádat společně s knihovnou akci, která by podpořila roli čtenářství mezi dětmi. Vytvořila jsem pozvánku, jak si povšimneme na obrázku č. 1 a knihovna ji distribuovala mezi veřejnost. Se zúčastněnými dětmi jsme také po přečtení pohádek vytvořily v knihovně tvůrčí dílničku. Ohlasy byly velice lichotivé.

Obrázek č. 1 *Pozvánka na akci pro děti*

Před konáním akce s názvem Den pro dětskou knihu, jsme byly jako dobrovolnice knihovnou osloveny, abychom se zúčastnily a dětem předčítaly pohádky a celkově přispěly k průběhu akce pořádané pro děti. Více informací a vyjádření knihovnice z dětského oddělení, si pomůžeme povšimnout na obrázku č. 2., kde je článek deníku Vysočina (Marek, 2013, č. 49, s. 5).

Také jsme se jako dobrovolnice z Kambaly zúčastnily v knihovně akce Noc s Andersenem, kdy jsme v maskách představovaly pohádkové bytosti a pro děti jsme měly připravené úkoly spojené s knihami. Píše o tom Marek (2014) ve Žďárském deníku.

Obrázek č. 2 Den pro dětskou knihu, Marek (2014)

Seznam obrázků:

Obrázek č. 1 – Pozvánka na akci pro děti

Obrázek č. 2 – Článek o Dni pro dětskou knihu

Použité zdroje:

MAREK Jiří. *Den pro dětskou knihu otevřel ve Žďáře cestu adventu*. Vysočina. 5.12..2013, roč.53, č. 49, s.5

MAREK, Jiří. *Ve Žďáře se děti o přespání v knihovně perou*. [online]. 6. 4. 2014. [cit. 2015 – 02 – 14]. Dostupné z: http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/ve-zdare-se-deti-o-prespani-v-knihovne-perou-20140406.html

Příloha B – Tabulka cílů a znění dotazníku

Dílčí cíle:	Položka č.
Kolik z oslovených respondentů lze klasifikovat jako čtenáře?	9, 10
Jaký je nepříhodnější čas pro čtení?	1
Jaký je nepříhodnější místo pro čtení?	2
Kolik z oslovených respondentů vlastní knihovničku (místo, kde má knihy)?	3,4
Kolik z oslovených respondentů vlastní čtečku?	5
Jak respondenti získávají knihy ke čtení ve vč?	6
Je čtení jako volnočasová aktivita oblíbená?	7
Jaké jsou důvody k oblíbenosti/neoblíbenosti?	8
Jakému druhu literatury dávají respondenti přednost?	11
Jaké knihy se těší největší oblíbenosti?	12
Jaké knihy mají respondenti rozečtené?	13
Jaké jsou preferované časopisy?	14
Co je pro respondenty zdrojem četby na internetu?	15
Na čem záleží výběr knih u respondentů?	20
Jaký je výběr vzhledem k zájmové orientaci respondentů?	21,22,23,11
Jak čtou vzhledem k jejich oblíbeným činnostem?	24,9,10
Je četba řazena mezi oblíbené denní činnosti?	21
Čtou respondenti sledující televizi méně než ti, kteří tráví čas na počítači?	9,10,26,28
Je statisticky významná závislost mezi čtením a vlivem rodičů?	16,17,18,19,9,10
Je statisticky významná závislost mezi čtením a sportovními aktivitami?	9,10,27
Je statisticky významná závislost mezi čtením a setkáváním se s přáteli?	9,10,25
Je statisticky významná závislost mezi zamýšleným následujícím studiem a čtenářstvím?	30,9,10
doplňující otázky	31

Dotazník o čtenářství ve volném čase

Věk: _____ **Jsem:** dívka chlapec

1. Kdy nejraději čteš?

- a) ráno a dopoledne b) odpoledne po škole
 c) večer před spaním d) kdykoli můžu, třeba i v noci
 e) nevím, moc nečtu f) jindy (vypiš):

2. Kde nejraději čteš?

- a) ve svém pokoji b) kdekoli v domácím prostředí
 c) jinde (vypiš):

3. Máš vlastní knihovničku (místo, kde máš uložené knihy)? a) ano b) ne

- ### 4. Jestliže ano, kolik knih v ní máš? a) více než 40 knih b) 20 – 40 knih
- c) méně než 20 knih d) nevím, kolik mám knih

5. Máš elektronickou čtečku knih?

- a) ne b) ne, ale mají ji rodiče nebo sourozenci c) ano

6. Odkud bereš knihy ke čtení ve volném čase?

- a) převážně si je kupuji nebo mi je kupují rodiče b) převážně si je půjčuji v knihovně
 c) převážně je dostávám darem d) jinak (napiš jak):.....

.....

7. Čteš rád? a) ano b) ne

8. A proč (vypiš)?:

.....

.....

9. Kolik knih přečteš za měsíc?

- a) více jak 3 knihy b) 1 – 3 knihy c) méně než jednu knihu

10. Kolikrát v týdnu čteš?

- a) skoro každý den b) 1-2 krát týdně c) spíše nečtu d) jiné (vypiš):

11. Označ, které žánry rád/ráda čteš (označ 1 až 3 možnosti)

a) pohádky	h) fantasy, sci-fi
b) povídky s hrdiny, kteří jsou stejně staří jako ty	i) komiksy
c) dobrodružné povídky	j) básně
d) dívčí romány	k) beletrie pro dospělé (romány)
e) pověsti	l) povídky
f) historické romány	m) naučná literatura
g) detektivky	n) časopisy
p) jiné:	o) příspěvky na internetu

12. Která kniha se ti nejvíce líbila? (napiš název a jméno autora)

.....

13. Kterou knihu máš rozečtenou? (napiš název a jméno autora)

.....

14. Jaké časopisy čteš? a) nečtu b) čtu (vypiš jaké):

.....

15. Co si čteš na internetu? a) nic b) čtu (vypiš co):

.....

16. Prohlíželi si s tebou rodiče v dětství knížky?

- a) ano
- b) ne
- c) jiné (vypiš):

17. Četli ti rodiče někdy knížky?

a) ano

b) ne

c) jiné (vypiš):

18. Čtou tvoji rodiče knihy?

a) ano, vidím je skoro každý den, jak čtou

b) ano, ale čte pouze jeden z rodičů

c) nečtou

d) jiné:.....

19. Povídáte si doma o přečtených knížkách?

a) ano, povídáme si často o přečtených knížkách

b) ano, ale jenom s jedním z rodičů

c) nepovídáme

d) jiné:.....

20. Na čem záleží tvůj výběr knih?

a) škola, co doporučí učitelé

b) rodiče

c) kamarádi a spolužáci

d) náhodný výběr

e) vybíráš si knihy, které jsou populární

e) na něčem jiném (vypiš):.....

21. Co nejraději děláš ve volném čase? (vypiš své oblíbené denní či týdenní činnosti)..........
.....**22. Chodíš do nějakého zájmového kroužku nebo klubu? a) ano b) ne****23. Pokud ano, kam chodíš a jak často? (vypiš)**.....
.....

24. Kdybys se měl/měla charakterizovat z hlediska činností, které děláš rád/ráda, jaký typ bys byl/byla? a) sportovec b) expert přes PC c) vědec d) umělec

e) hráč (PC, Playstation, Vii, X-box, stolní hry) f) kutil, expert přes vaření, zahradničení atd.

g) chovatel zvířat h) jiné:

25. Kolik času trávíš s přáteli?

a) scházíme se denně i po škole b) vidíme se jen ve škole nebo v kroužku

c) scházíme se skoro každý den (i víkendy) d) jsem spíše samotář/samotářka bez přátel

e) jiné (vypiš):

26. Kolik času trávíš sledováním televize?

a) každý den 3 a více hodin b) každý den 1 – 2 hodiny

c) každý den maximálně 1 hodinu d) jiné:

27. Jak často se věnuješ sportovním aktivitám?

a) jenom v tělocviku b) v tělocviku i mimo školu tak 1-2x týdně

c) skoro každý den d) necvičím v Tv, ale jinak se věnuji sportovním aktivitám

e) necvičím vůbec f) jiné (vypiš):

28. Kolik času denně trávíš u počítače?

a) každý den 3 a více hodin b) každý den 1 – 2 hodiny

c) každý den maximálně 1 hodinu d) jiné:

29. Co bys chtěl/chtěla dál studovat? (vypiš)

.....

.....

30. Kde bydlíš? a) ve Žďáře b) na vesnici c) v městysu d) v jiném městě

Příloha C – Důvody proč číst a proč nečíst

Respondenti měli možnost vypsát důvody, proč rádi či neradi čtou. Každý z respondentů mohl napsat libovolný počet důvodů. Číslice označují to, kolikrát se daný důvod objevil.

Základní škola	
Důvody pro nečtení ve volném čase	
nebaví mě to	38
nuda	7
nedostatek času	6
nevím či žádná odpověď	5
lepší jsou filmová zpracování	3
Důvody pro čtení ve volném čase	
zábava	37
proti nudě	6
doplnění slovní zásoby	8
rozvoj fantazie	9
lepší než TV, PC, telefon	4
nové poznatky, ponaučení, inspirace	21
relaxace, odreagování, únik	20
vcítění se do děje,	7
dobrý pocit ze čtení	1
dobrodružství	18

Gymnázium	
Důvody pro nečtení ve volném čase	
nebaví mě to	3
nuda	1
nedostatek času	4
nevím či žádná odpověď	3
Důvody pro čtení ve volném čase	
zábava	6
doplnění slovní zásoby	1
rozvoj fantazie	1
nové poznatky, ponaučení, inspirace	4
relaxace, odreagování, únik	12

Střední škola tech. zaměření	
Důvody pro nečtení ve volném čase	
nebaví mě to	11
nuda	1
nedostatek času	4
nevím či žádná odpověď	3
lepší jsou filmová zpracování	2
Důvody pro čtení ve volném čase	
zábava	3
proti nudě	0
doplnění slovní zásoby	1
rozvoj fantazie	1
relaxace, odreagování, únik	1

Příloha D – Oblíbené žánry

Respondenti se vyjadřovali k tomu, jaké žánry mají rádi, mohli zvolit až tři možnosti. Následující tabulka ukazuje, kolik oblíbených žánrů označili. Poté následuje přehled v podobě tabulky, kde si můžeme všimnout, jaké je celkové rozvrstvení oblíbených žánrů.

počet oblíbených druhů		žádný	jeden druh	dva druhy	tři druhy
2. stupeň ZŠ	dívky	0	7	13	54
	chlapci	1	9	18	43
	celkem	1	16	31	97
4. ročník gymnázium	dívky	0	0	4	14
	chlapci	0	1	1	7
	celkem	0	1	5	21
4. ročník SŠT	dívky	0	0	0	0
	chlapci	1	3	5	15
	celkem	1	3	5	15

Oblíbené žánry	ZŠ		GYM		SŠT
	dívky	chlapci	dívky	chlapci	chlapci
pohádky	7	8	0	0	0
povídky se stejně starým hrdinou	20	14	6	0	0
dobrodružné	24	15	1	1	5
dívčí romány	37	0	8	0	0
pověsti	2	1	0	0	0
historické romány	2	3	2	1	1
detektivní příběhy	15	23	3	1	3
fantasy, sci-fi	19	28	3	8	9
komiksy	9	32	0	3	5
básně	2	1	0	0	0
beletrie pro dospělé	16	1	15	0	0
povídky	3	0	0	0	1
naučná literatura	3	4	0	0	8
časopisy	19	21	6	5	14
příspěvky na internetu	12	20	3	5	12
manuály	0	1	0	0	0
horory	1	2	1	0	0
romány o koních	1	0	0	0	0
vše	1	0	0	0	0
sport, zprávy	0	2	0	0	0

Příloha E – Seznam uvedených publikací

Seznam publikací uvedených žáky 2. stupně ZŠ – největší oblíbenost

ABC

Baird, Jacqueline - Uvězněná na jachtě

Beckham, David - D. Beckham - Jak to vidím já

Bernardinová, Eva - Kluci, holky a Stodůlky

Blade, Adam - Beast Guest -Nanook, Ledový netvor

Blytonová, Enid - Dobrodružství na ostrově, Správná pětka, Tajná sedma

Bowden, Mark - Černý jestřáb sestřelen

Bowden, Oliver - Assassins creed 3, Assassins creed Černá vlajka

Brezina, Thomas - Dračí srdce, Klub Tygrů, Klub záhad, Lod' duchů, Úkryt hraběte Dráculy, V lese vlkodlaků

Brezinová, Ivona - Jmenuji se Alice

Bronsky, Alina- Za zrcadlem, serie jsem zlomená - Tehereh Mafi

Bronte, Emily - Na větrné hůrce

Brooke, Lauren - Jezdecká akademie

Burdová, Michalea - Křišťálová moci

Burroughs, Edgar Rice -Tarzan

London, Jack - Bílý tesák

Lord, Gabrielle - Spiknutí 365, leden- duben

Lynn, J. - Caioli, Luca - Lionel Andrey Messy

Calonita, Jen - Léto na táboře

Cameron, W. Bruce - Psí poslání

Castová, P.C.; Castová, Kristin - Škola noci

Collins, Suzan - Hunger Games (různé díly)

Constableová, Cathryn - Vlčí princezna

Čermák, Petr - Christiano Ronaldo chlapec, který měl sen

Danielová, Lucy - Bígl hledá kamarádku

Donbavand, Tommy - Závoj smutku

Durrell, Gerald - Mluvící balík

Egeland, Tom - Konec kruhu

Ende, Michael - Nekonečný příběh
Flanagan, John - Hraničářův učeň
Francková, Zuzana - Já, Betty
Fraus nakladatelství - Kniha elektřina
Gierová, Kerstin - Trilogie Láska nezná čas (Rudá jako rubín)
Green, John - Hledání Aljašky, Hvězdy nám nepřály, Papírová města
Groening, Matt - Komiks Simpsonovi, Simpsonovi
Harris, Rachel – Mé sladké šestnácté století
Hawkins, Rachel - Bitva o Hex Hall
History - časopis
Holasová, Zuzana - Poník bandita a protivné ale
Hunger Games, Vražedná pomsta, Suzan Collins
Christiano Ronaldo
Jacobsson, Anders a Olsson, Soren - Svět podle Berta
St Johnová, Lauren St. - Kůň za dolar, S větrem o závod
Kinney, Jeff - Deník malého poseroutky (různé díly)
Kniha Minecraft - Redstane příručka - Mojang
Křišťály moci - Michaela Burdová
Lasky, K. - Legenda o sových strážcích
Lewis, C. S. - Letopisy Narnie
Limb, Sue - Čokoládové S.O.S.
Linke-Grun, Gabriele - Hry s kočkou
Bud' se mnou
Maite Carranza - Válka čarodějek
Martin, G. R. R. - Hra o trůny 2
McCombie, Karen - Alice a její dóóóst dobrá rodinka
Meyer, Kai - Piráti z Karibiku
Meyer, Stephenie - Stmívání (celá Twilight sága)
Nakladatelství Cesty - Zbraně z 20. století
O'Shaughnessy, Darren - Sága Darrena Shana
Paolini, Christopher - Eragon
Patterson, James - Můj nejhörší školní rok, První musí zemřít
Phau, Justus - Anna
Pichonová, Liz - Tom Gates

Pleva, J. V. - Malý Bobeš
Plum, Amy - Okouzlená mocí, 1. díl
Poláček, Karel - Bylo nás pět
Reidová, Carmen - Nová holka (Tajnosti v dívčí škole)
Riordan, Rick - Percy Jackson - Moře nestvůr
Rowlingová, Joanne K. - Harry Potter (různé díly)
Russellová, Rachel Renée -Deník Mimoňky 1-6
Ryan, Anthony - Píseň krve
Shepardová, Sara - Roztomilé malé lhářky
Simpsonovi Matt G.
Suchý Josef - Katka má starosti
Svěrák, Zdeněk - Tatínku, ta se ti povedla
Štefánčík, Michal - Pytlákovo tajemství
Štorch, Eduard - Lovci mamutů
Tolkien, J. R. R. - Hobit
Townsendová, Sue - Tajný deník Adriana Molea
Tunning magazín
Verne, Jules - Dva roky prázdnin, Dvacet tisíc mil pod mořem, Děti kapitána Granta
Wilson, Jacqueline - Dvojčata v průšvihů
Ztracen v čase - Petra Braunová

Seznam publikací uvedených žáky 2. stupně ZŠ – rozečtené

ABC

Bertelegniová, Erica - 100 přání
Blytonová, Enid - Správná pětka, Tajemné moře, Tajemný cirkus, Tajná sedma Zachraňte Bleska, Záhada ztraceného náhrdelníku
Bowden, Oliver - Assasins Greed - Renesance
Brezina, Thomas - Klub tygrů, Klub záda, Naše totálně ujetá rodinka, Tygří parta
Brown, Dan – Inferno, Pavučina lží
Caioli, Luca - Lionel Andrey Messy
Castová, P.C.; Castová, Kristin - Škola noci
Collins, Suzan - Hunger Games (různé díly)
Connelly, Michael - Temné proudy
Čermák, Petr - Cristiano Ronaldo
Červený, Jaroslav - Myslivost

Defoe, D., J. Pleva - Robinson Crusoe
Donbavand, Tommy - Závoj smutku
Durrell, Gerald - Mluvící balík
Fitzgeraldová, L. M. - Pod vejcem
Flanagan, John - Hraničářův učeň
Green, John - Hledání Aljašky, Hvězdy nám nepřály, Papírová města
Grogan, John - Marley a já
Holasová, Zuzana - Kůň jménem zázrak
Janouchová, Kateřina - Jak jsem přišel na svět
Kinney, Jeff - Deník malého poseroutky (různé díly)
Kipling, Rudyard - Kniha džunglí
Lebeaume Joël, Lebeaume Clément - Víš jak věci fungují?
London, Jack - Bílý tesák
Lord, Gabrielle - Spiknutí 365 duben
Majíčková, Zuzana - Fotbalový sen
Martin, G. R. R. - Hra o trůny 1
Marzi, Christoph - Poslední čarodějka 1. díl
McCombie, Karen - Alice a dóóóst dobrej průšvih, Šíleně nudný zapadákov
Meyer, Kai - Piráti z Karibiku
Nálevka, Vladimír - Druhá světová válka
Němcová, Božena - Babička
Orlev, Uri - Běž, chlapče běž
Ottovo nakladatelství - Koně a poníci
Pearseová, Emma - Sophie
Petroff, Shani - Počertěná
Phau, Justus - Anna
Pichonová, Liz - Tom Gates
Poláček, Karel - Bylo nás pět
Riordan, Rick - Percy Jackson(různé díly)
Robošová, Barbora - Klára miluje matikáře
Roderick Gordon, Brian Williams - Ztracený v podzemí
Rollins, James - Amazonie
Rowlingová, J. K. - Harry Potter (různé díly)
Sapkowski, Andrzej - Zaklínač

Smith, L. J. - Upříí deníky
 Spencer, Scott - Nekonečná láska
 Steklač, Vojtěch - Pekelná třída řádí
 Stuart, S. D. - Povstání herobrina
 Šašek, Jiří - Pod palbou
 Štorch, Eduard - Minehava
 Tolkien, J. R. R. - Pán prstenů
 Trevane, Jacky - Fatwa
 Váňa, Josef - V sedle
 Vanier, Nicolas - Bella a Sebastián
 Verne, Jules - Tajuplný ostrov, Dva roky prázdnin
 Viguié, Debbie - Vlčí pramen Souboj
 Wandel, Andrea - Tajemný kůň
 Young, Moira - Pustina

*Seznam publikací uvedených
 studenty gymnázia – největší
 oblíbenost*

Beranová, Zuzana - Všechny vůně Afriky
 Brown, Dan - Ztracený symbol
 Fielding, Helen - Deník Brigit Jonesové
 Fitzgerald, F. S. - Velký Gatsby
 Flanagan, John - Hraničářův učeň
 Frýbová, Zdena - Otcem i matkou proti své vůli
 Green, John - Hvězdy nám nepřály
 Groom, W. - Forrest Gump
 King, Stephen - To
 Lanczová, Lenka - Lucky Luke
 Martin, G. R. R. - Hra o trůny
 Myrer, Anton - Poslední kabriolet
 Paolini, Christopher - Eragon
 Poe, E. A. - Jáma a kyvadlo
 Remarque, E. M. - Nebe nezná vyvolených
 Saint-Exupéry, Antoine - Malý princ

Tolkien, J. R. R. – Hobit, Pán prstenů

*Seznam publikací uvedených
 studenty gymnázia – rozečtené*

Brönteová, Emily - Na větrné hůrce
 Brown, Dan - Inferno
 Čapek, Karel - RUR
 Erben, K. J. - Kytice
 Fielding, Helen - Deník Brigit Jonesové
 Franková, Anna - Deník Anny Frankové
 Gogol, N. V. - Revizor
 Havlíček, Jaroslav - Petrolejové lampy
 Jonnasoon, J. - Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel
 Kerouac, Jack - Na cestě
 Lustig, A. - Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou
 McDonaldová, Betty - Vejce a já
 Molière - Tartuffe
 Rolland, R. - Petr a Lucie
 Sapkowski, Andrzej - Zaklínač
 Shakespeare, W. - Zkrocení zlé ženy

Viewegh, M. - Báječná léta pod psa

Woodová, Barbara - Had a hůl

*Seznam publikací uvedených
studenty střední školy
technického typu – oblíbené*

Bible

Čapek, Karel - Bílá nemoc, RUR

Defoe, D. - Robinson Crusoe

Foglar, J. - Rychlé šípy

Hemingway, Ernest - Stařec a moře

Miler, Zdeněk - Krteček

Opravy, historie a seřizování motocyklů JAWA

Poláček, Karel - Bylo nás pět

Tolkien, J. R. R. – Hobit, Pán prstenů

Vrchlický J. - Noc na Karlštejn

*Seznam publikací uvedených
studenty střední školy
technického typu – rozečtené*

Erben, K. J. - Kytice

Homér -Ilias a Odysea

Hrabal, Bohumil - Ostře sledované vlaky

James, E. L. - 50 odstínů šedi

Konstrukce terénních motocyklů 70. let

Poláček, Karel - Bylo nás pět

Shakespeare, W. - Romeo a Julie

Stařec a moře - Ernest Hemingway

Vančura, Vladislav - Rozmarné léto

Vrchlický J. - Noc na Karlštejně

Příloha F – Preference žánrů ve vztahu k oblíbeným činnostem a účasti v zájmových kroužcích

Následující příloha obsahuje nejdříve seznamy oblíbených denních činností a oblíbených žánrů. Poté následují tabulky, kde vidíme preference žánrů ve vztahu k oblíbeným činnostem. Nakonec jsou uvedeny preference žánrů s ohledem na účast v zájmových kroužcích (klubech).

Seznam oblíbených denních činností

1. Sport	17. Nakupování
2. PC, tablet, smartphone	18. Dílna, lepení modelů, opravy aut apod.
3. Posilování	19. Rybaření
4. Pomoc rodičům	21. Křížovky
5. TV	22. Puzzle
6. Hry se zvířaty, koně, venčení psů	23. Zpěv
7. Učení se, studium jazyků	24. Povídání si se sourozenci, rodiči apod.
8. Hra na hudební nástroj	25. Filmy, seriály
9. Čtení	26. Vaření
10. Lenošení, spánek	27. Hudba
11. Chození ven	28. Vše možné
12. SDH	29. Skateboard
13. Tanec	31. Zbraně
14. Přátelé, trávení času s nimi venku, partnerky a partneři	32. Řízení vozidel
15. Výtvarné činnosti	33. Nic zajímavého, jak kdy
16. Tvůrčí psaní	34. Fotografování
	35. Práce, brigády

Seznam uvedených žánrů (druhů literatury)

1. Pohádky	10. Básně
2. Povídky s hrdinou, která je stejně starý	11. Beletrie pro dospělé
3. Dobrodružné	12. Povídky
4. Dívčí romány	13. Naučná literatura
5. Pověsti	14. Časopisy
6. Historické romány	15. Příspěvky na internetu
7. Detektivky	16. Manuály
8. Fantasy a sci-fi	17. Horory
9. Komiksy	18. Romány o koních

19. Všechno možné

20. Sport, zpravodajství

Preference žánrů s ohledem na oblíbené volnočasové aktivity

Tato část obsahuje soubory tabulek, které blíže poukazují na preference žánrů s ohledem na oblíbené volnočasové aktivity. Aktivity jsou seřazeny do větších skupin a to obvykle na *Sport a ostatní*, kam jsou řazeni všichni respondenti, co napsali nějakou sportovní aktivitu a aktivitu odlišnou. Poté skupina *PC a ostatní*, kde jsou zase ti, kteří uvedli cokoli, se se týká PC, tabletů, smartphonů a ostatních činností. Třetí skupina *Sport, PC (aj) a ostatní* je potom složena z těch, kteří uvedli sport, PC (aj.) a ostatní činnosti. Poslední skupina *Ostatní* zahrnuje všechny ostatní volnočasové aktivity.

Respondenti ZŠ

Žačky, co mají zařazen sport a ostatní							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
1,3	4	8	12	1,13	2	3	8
1,9,14,17	4	14	15	1,7	4	7	0
1,9	8	11	14	1,11	2	3	7
1,6,8,9,14	3	8	11	1,8	1	4	0
1,6,9	2	4	8	1,15	4	14	15
1,7,11	4	0	0	1,6	13	0	0
1	2	3	14	1,9,14	7	8	11
1,8,9,14	3	7	8	1	3	9	14
1	7	15	0	1,4,9	2	3	9
1	11	0	0	1,4,5,7,9,27	1	4	7
1,9	1	3	5	1	4	0	0

Žačky, co mají zařazen PC (aj.) a ostatní							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
2,5,9,10	1	3	0	2,6,14,17	9	14	15
2,6,11,17	2	4	0	2,9,27	4	7	14
2,5,8,9	4	8	0	2,11	4	14	15
2,6,9,11	4	8	14	2,9,24	4	9	11
2,9,13,17,26	3	8	9	2,9,13,15	2	4	14
2,6,7,9,14	2	4	18	2,14,25	10	11	15
2,7,9,13,27,29	2	4	10	2,9,15	2	3	4
2,9,14,15,17,23	4	7	8	2,9,15	2	11	15

Žačky, co mají zařazen sport, PC (aj.) a ost.							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
1,2,9,14,15,16	4	8	12	1,2,7	4	9	14
1,2,14,17	4	11	14	1,2,5,7	1	0	0
1,2,5	4	0	0	1,2,14	4	14	0
1,2,14	4	9	14	1,2,9,11,15,26	3	8	11

Žačky, co mají zařazeno ostatní							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
5,7,9	3	4	14	9,22	1	3	0
6	13	14	0	28	19	0	0
6,8,9,10	4	7	13	11,13,15,16,23	2	6	11
7,8,9,13,14	4	11	12	7,13	2	11	15
11	4	11	15	15	3	8	14
9,11,15,16	3	7	11	9,25	4	6	7
13,15,22,23	2	3	0	13,14,15,27	2	3	8
9,13,14,22	2	3	7	7,9,13,14	4	7	15
4,11,13,23	3	4	9	33	3	9	0
6,9,14,15	2	4	7	13	2	3	8
9,25	8	11	17	6,9,15	2	4	8
13,27	2	3	15	11	4	14	15
6	7	14	0	33	4	11	0
13,14	1	3	5	5	8	0	0

Žáci, co mají zařazen sport a ostatní							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
1	9	14	15	1,11	2	9	14
1,4	2	3	7	1,5,27	2	8	9
1	8	9	0	1	7	8	0
1	8	9	14	1,18	9	14	0
1	14	0	0	1	7	8	0
1,9	3	7	8	1,19	2	9	14
1	2	9	14				

Žáci, co mají zařazen PC(aj) a ost.							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
2,3,4	9	15	0	2,26	3	7	8
2,11	8	9	15	2	3	8	9
2,6	8	9	0	2,14	7	9	15
2,4,9	3	8	9	2,11	7	0	0
2	15	0	0	2,14	6	14	17
2,5,11	3	8	14	2,9	8	13	14
2,21	3	6	8	2	1	9	14
2,7,9	6	8	9	2,7,11	7	8	14
2,5,14	9	0	0	2,5,7,26	8	9	15
2,9,11	3	7	8	2,6	3	9	15
2,9	7	8	0	2,14	9	14	15
2,11	1	3	7	2,11,18	1	9	14
2,5,11	1	3	0	2,10,25	14	15	20
2,5	9	15	0	2,11,26	0	0	0
2,11	1	7	15	2	14	15	0

Žáci, co mají zařazen sport, PC (aj.) a ost.							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
1,2,12	7	9	0	1,2,9,11	7	8	9
1,2,9	3	9	14	1,2	9	10	14
1,2,11	8	9	0	1,2,6,31,32	7	15	13
1,2,14,19	8	9	15	1,2,4,5	2	0	0
1,2,5	2	7	8	1,2,5	8	9	17
1,2,9	1	9	0	1,2,6	2	8	15
1,2,11	15	0	0	1,2,11	7	8	15
1,2,11	1	0	0				

Žáci, co mají zařazeno ostatní							
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry	Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
9	2	8	0	5,11	3	9	14
6,18	1	0	0	4,6	2	8	9
11	7	14	15	6,19	14	13	0
24	2	5	7	9,11,13,25	2	7	11
0	2	3	7	0	15	20	0
8,11	2	7	0	18	3	5	15
18	7	13	16				

Respondenti z gymnázia

Studentky, co mají zařazen sport a ostatní			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
1,6,10	4	8	11
1,9,14	3	8	17
1,11,17,25	2	4	11
1,5,14,27	2	7	11
1,14,23	14	15	0
1,13,14,24	6	11	0
1,9,14	4	11	14
1,9,13,15	2	7	11

Studentky, co mají zařazeno ostatní			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
9,14,25	4	11	7
9,13,14,15,27	6	11	0
9,14,15,27	4	11	12
8,9,10,23,25	2	4	11
10,25	2	14	15
14	11	14	15
9,25,34	2	4	11

Studentky, co mají zařazen sport, PC (aj.) a ost.			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
2,9,14	8	11	0
2,5,11	4	11	14
1,2,9,14	11	12	14

Studenti, co mají zařazen sport a ost.			
Oblíbené čin.	Žánry	Žánry	Žánry
1	7	8	14
1,8,27	8	14	15
1,6	8	14	15
1	8	0	0

Studenti, co mají zařazen PC(aj) a ostat.			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
2,10,14	8	14	0
2,3,27	8	9	15

Studenti, co mají zařazen sport, PC (aj.) a ost.			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
1,2	8	9	15
1,2	9	14	15
1,2	3	6	8

Respondenti ze střední školy technického typu

Studenti, co mají zařazen sport a ostatní			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
1	3	8	0
1	8	9	15
1	14	15	0
1	15	0	0
1,14	3	0	0
1,14	8	9	15
1,18	14	15	0
1, 14,25	3	7	14
1,14,35	13	14	15
1,6,14	3	8	14
1,7,14,35	0	0	0

Studenti, co mají zařazeno ostatní			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
9	9	12	14
10	3	13	15
12,18	13	14	15
32	13	14	0
0	6	7	8

Studenti, co mají zařazen PC (aj) a ostat.			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
2,15,25	13	14	0
2,5,14	8	13	14
2,4,11,14	8	9	15

Studenti, co mají zařazen sport, PC (aj.) a ost.			
Oblíbené činnosti	Žánry	Žánry	Žánry
1,2	8	0	0
1,2,11	13	14	15
1,2,25	7	14	15
1,2,14	13	14	15
1,2,5	8	9	14

Preference žánrů s ohledem na účast v zájmových kroužcích (klubech)

Tato část přílohy nabízí schématické ukázání toho, jaké žánry čtou ti, kteří chodí do zájmových kroužků. Zase jde o seskupení podle zaměření sportovního, uměleckého směru a na konci jsou nespécifikované tedy ostatní kroužky. Názvy kroužků jsou ponechány tak, jak byly napsány respondenty.

Respondenti ZŠ

Žačky, kroužek sportovního typu							
Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry	Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry
2x sport	4	8	12	volejbal 2x , orientační běh- 2x	4	9	14
1x týdně aerobic	4	11	12	turistika, 2x	1	3	0
motokros	2	4	8	squash 1x, aerobic 1x	4	7	0
volejbal 1x týdně	4	0	0	activ club 3x	2	3	7
fotbal, 3x týdně	2	3	14	squash 1x	1	4	0
florbal, 3x týdně	4	0	0	sebeobrana 1x týdně	7	8	11
activ club 3x týdně	2	3	15	volejbal 2x	4	14	15
florbal 3x týdně	7	15	0	posilovna	3	9	14
plavání 4x, volejbal 3x	11	0	0	kickbox 3x týdně	1	4	7
florbal	1	3	5				

Žačky, více kroužků							
Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry	Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry
koně , 2-4x týdně	4	7	13	jezdecký klub 2x týdně	13	0	0
dyslektický kroužek	8	11	14	balet 2x, náboženství 1x, lat.-amer.tance 3x	2	11	15
skaut 1x týdně, a jízda na koni když můžu	4	8	14	street dance 1x týdně	4	7	15
mod. gymnastika 2x , klavír 1x	3	7	8	flétna 2x , tanec 2x , plavání 4x , angličtina 1x měs	4	9	11
koně, 4x týdně	2	4	18	balet 2x, kickbox 2x	2	3	8
1x koně	7	14	0	0	1	3	0
1x streetdance	1	3	5	1x týdně	19	0	0

Žačky, kroužek uměleckého zaměření							
Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry	Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry
1x týdně hoboj	3	8	11	malování 1x týdně	3	8	14
klavír	4	8	0	klavír, 5x týdně	4	6	7
lit.-dram. obor, 2x , scénický tanec a balet 2x	2	3	7	výtvarný kroužek 1x	2	4	14
klavír, 3x týdně	8	11	17	kytara 1x	2	4	8
sbor.zpěv 2x, trénují děti - 1x	2	6	11	výtvarný obor 1x týdně	2	3	4

Žáci, kroužek sportovního typu							
Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry	Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry
SDH, 3x týdně	7	9	0	skaut 1x týdně, chodím na fotbal 2x	3	9	14
parkur and free running 1-2x	8	9	0	hokej 5x	1	9	0
fotbal, 3x týdně	8	9	0	florbal 3x	9	14	0
házená 3x týdně	8	9	14	4x kickbox	1	0	0
volejbal 3x týdně	14	0	0	volejbal	7	8	9
florbal, 3x týdně	3	7	8	Atletika 1x , pingpong 2x , fotbal 2x	2	9	14
florbal, 1x týdně	8	9	15	1x týdně sport	9	10	14
házená 4x týdně	2	9	14	fotbal 3x , florbal 1x	2	0	0
florbal 5x	7	8	0	ping pong 2x , break dance 1x	7	8	14
orientační běh, pingpong	7	8	0	tenis 3x týdně	15	20	0
atletika	1	3	7	posilovna 1x, squash 2x, bandminton 2x	2	8	15
parkur and free running 1x	2	7	8				

Žáci, více kroužků							
Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry	Druh volnočasové aktivity	Žánry	Žánry	Žánry
chovatelský kroužek 1x	1	0	0	tanec 2x	2	7	11
klávesy, 1x týdně	2	7	0	technika 1x	14	15	20
rybářský kroužek 1x	3	7	8	technická 1x za 14 dní	3	5	15
prumka	15	0	0	0	7	8	0
chovatelský kroužek 1x	14	13	0				

Studenti

Studentky gymnázia			
Druh volnočasové aktivity	Ž	Ž	Ž
squash (2x), posilovna (3x)	14	15	0
moderní gymnastika - 1x - trenérka	4	11	14
tenis závodně, 3x týdně, víkend zápasy	2	7	11
Jezdecký klub, obden nebo když má volno	4	8	11
tanec, 2x	6	11	0
malování, 1x týdně	4	11	12
1x výtvarná výchova ZUŠ	2	4	11

Studenti gymnázia			
Druh volnočasové aktivity	Ž	Ž	Ž
florbal - 3x týdně	8	14	15
DSH - 1x týdně	8	14	15
3x	8	0	0
dobrovolný sbor hasičů 1x	3	6	8

Studenti školy technického typu			
Druh volnočasové aktivity	Ž	Ž	Ž
hokej, dílny na škole	0	0	0
florbal a nohejbal, každý týden, celkem 4 hod.	7	14	15
skoro každý víkend (hospoda, bar, klub)	8	9	15
fotbalový a florbalový klub, 2-3x týdně	8	9	15
dle potřeby cca 3x týdně, výjezdová jednotka SDH	13	14	15
Fotbal 2x týdně	15	0	0
fotbal 4x týdně	8	9	14
0	8	9	15

Příloha G – Přepis rozhovorů a návodné otázky

Rozhovor – čtenářství a volný čas (návodné otázky)

1. Když se řekne čtení, čtenářství, četba co si pod tím představíš?

Kolik knih přečteš zhruba za měsíc?

Kolikrát v týdnu čteš?

2. Baví tě číst knížky?

3. Jak se čte u Vás doma?

Čtou tví rodiče?

Povídáte si o přečtených knihách?

Četli ti rodiče, když jsi byl/a dítě?

Prohlíželi si s tebou knihy?

4. Máš knihovničku – místo, kde máš uložené knihy?

Kolik tak knih máš?

Jak knihovna vypadá?

Třídíš knihy (obměňuješ, dáváš pryč staré)?

Jak knihy získáváš (dar, kupuji, knihovna, internet ...)?

5. Co nejraději čteš?

Jaké máš oblíbené žánry?

Máš oblíbeného autora?

Dalo by se říci, že čteš pouze jeden typ literatury?

Čteš časopisy nebo příspěvky na internetu?

Podle čeho si vybíráš knihy ke čtení?

6. Co celkově rád/a děláš o volném čase?

Chodíš do nějakého zájmového kroužku nebo klubu?

Jaký jsi typ z hlediska činností, které rád/a děláš (sportovec, expert PC, vědec, umělec, hráč, kutil (vaření, zahrada), chovatel ...)

Kolik času trávíš s přáteli?

A kolik času trávíš sledováním televize?

Jak jsi na tom se sportovními aktivitami?

Kolik času denně trávíš u počítače?

7. Co bys chtěl/a studovat?

Čím bys chtěl/a být?

Přepis rozhovorů

Rozhovor A

Rozhovor proběhl v odpoledních hodinách v domácím prostředí dotazované, přičemž se nesl v příjemné atmosféře díky přátelství s oslovenou respondentkou.

Já: Tak ahoj, já tě vítám u mého rozhovoru o čtenářství a volném čase a začneme první otázkou, jsi připravená?

Respondentka A: Ano.

Já: Když se řekne čtenářství, čtení, četba, co si pod tím tak představíš? Co Tě napadne?

Respondentka A: Knížky asi nejspíš

Já: A kolik knih přečteš zhruba tak za měsíc?

Respondentka A: Za měsíc asi jenom jednu. Tak nějak. (smích)

Já: A kolikrát v týdnu čteš? Čteš třeba každý den trošku? Nebo jak to máš?

Respondentka A: Tak jako asi každý večer, ale podle toho, jak jsem unavená, nebo co musím dělat do školy.

Já: A baví Tě to číst knihy?

Respondentka A: (smích) Baví.

Já: Co je ten hlavní důvod, že je čteš?

Respondentka A: Tak jako ... Odvede mě to tak od reality prostě ...

Já: A jak se čte u vás doma? Vidíš, že by tví rodiče četli nebo víš, že mají nebo že rádi čtou?

Respondentka A: Jo, rodiče čtou, docela dost hodně. Mamka.

Já: A povídáte si o knížkách, které přečtete?

Respondentka A: No mamka mi nic neříká, ale já (smích) jí říkám jakože, co čtu.

Já: A reaguje na to?

Respondentka A: Jo (smích)

Já: A když jsi byla malá, pamatuješ si, že by ti četli rodiče? Četli si s tebou?

Respondentka A: Četli si se mnou.

Já: A prohlíželi si s tebou také knížky?

Respondentka A: Jo

Já: Máš knihovničku?

Respondentka A: Mám, mám ji sama ve svém pokoji.

Já: A kolik tak máš knížek?

Respondentka A: Asi 30 jich tam mám.

Já: A máš knížky porovnaný nebo různě přeházený a ošoupaný?

Respondentka A: No, některý mám porovnaný, na některý jsem vůbec nešáhla a některý mám úplně přeházený, úplně prostě ...

Já: A třídíš si knihy? Jakože třeba pohádky z dětství už tam nemáš a co Tě nebaví tak dáš pryč.

Respondentka A: Ne mám tam všechno

Já: A jak knihy nejvíce získáváš? Dostáváš je dárkem, nebo si je kupuješ nebo jdeš do knihovny nebo stahuješ přes internet.

Respondentka A: Hm, kupuji si je sama.

Já: Á další otázky, co nejraději čteš? Jaké máš oblíbené žánry?

Respondentka A: Asi romány, no asi jo.

Já: A takové ty dívčí nebo už takové ty dospělácké?

Respondentka A: No jak co, ale už spíš ty dospělácký.

Já: A máš nějakého autora oblíbeného?

Respondentka A: No asi jakože ne, ale mám hodně knížek od Johna Greena.

Já: Ehm a dalo by se říct, že čteš jenom ty romány nebo čteš ještě nějaké jiné druhy literatury?

Respondentka A: No tak četla jsem i jiný, jakože třeba detektivku, ale asi spíš ty romány.

Já: Tak jo a co časopisy, máš nějaké oblíbené?

Respondentka A: Tak časopisy mám ... jo a jakože asi Elle.

Já: A na internetu?

Respondentka A: Na internetu? Na internetu nic moc nečtu.

Já: Podle čeho si ty knížky vybíráš? Kdo Tě inspiruje? Ve škole kamarádi nebo to, co je populární.

Respondentka A: No jakože na internetu třeba, na sociálních sítích, tam se hodně...
Nebo mezi kamarády a spolužákama a takhle.

Já: Tak jo a teď celkově co ráda děláš ve volném čase, jestli někam chodíš do zájmového kroužku nebo klubu.

Respondentka A: Chodím do ZUŠky do výtvarky a to asi jinak, já nevím, čtu no... (smích)

Já: Kdyby ses měla jakoby, kdybys měla říct, jaký jsi typ člověka, tak jseš třeba sportovec nebo počítačový maniak, nebo vědec, umělec, hráč, nebo kutil, ráda vaříš? Jak by ses charakterizovala?

Respondentka A: Ježíši...

Já: Nebo jsi od všeho něco?

Respondentka A: No to ne, to spíš jakože nevím, jako ráda maluju, kreslím, fotím, teď jsem začala jezdit i na kole, jakože rotopedu, ale jako já nevím, něco tak ve středu asi.

Já: Teď se tě zeptám na tvoje kamarády, jestli se s nimi vídáš i mimo školu, jestli si myslíš, že jsi s nimi neustále v kontaktu nebo jestli jsi spíš samotářská.

Respondentka A: Ehm, jsem s nima pořád v kontaktu.

Já: Pořád?

Respondentka A: No jako jo.

Já: Teď se tě zeptám kolik tak průměrně denně strávíš sledováním televize?

Respondentka A: Ani moc ne, tak jenom asi tak 1 hodinu, 2.

Já: A co sport? Tam bude teda ten rotoped teďka (smích) občas.

Respondentka A: Hodinu jsem na něm šlapala.

Já: V tělocviku doufám, že cvičíš?

Respondentka A: No a to bude všechno no.

Já: A u počítače jseš denně...

Respondentka A: Dlouho (smích)

Já: (smích) Takže třeba 3 a více hodin ...

Respondentka A: Hm.

Já: Tak jo a co bys dál chtěla studovat, nebo čím bys chtěla jednou být? Kam se tak toužíš dostat?

Respondentka A: Netuším, vůbec nevím. Asi nevím.

Já: Tak teď Tě čeká ještě gymnázium...

Respondentka A: Gymnázium a pak se buď dám tím uměleckým směrem, nebo někam... nevím vůbec.

Já: Tak jo, tak já ti děkuji za rozhovor.

Respondentka A: Jo jo.

Rozhovor B

Rozhovor také proběhl v odpoledních hodinách v domácím prostředí dotazované, přičemž se nesl v příjemné atmosféře díky dlouhodobé známosti s respondentkou.

Já: Takže začneme první otázkou. Když se řekne čtení, čtenářství, četba, co si pod tím pojmem tak představíš, co Tě napadne.

Respondentka B: No, v první řadě knihovna, protože to se tak jako vybaví ten pohled na ty knížky tam a pak pohled do třídy dětí, jak tam všichni sedí nad těma čítankama s brejličkami a copánkami a čtou knížky. Takže když se řekne četba nebo čtení, tak asi tohle je takový první obraz nebo první myšlenka.

Já: Hm a kolik tak ty sama přečteš knížek za měsíc?

Respondentka B: Za měsíc, no tak 4, 5, podle toho jak jsou dlouhý obsahem a to se vztahuje a taky podle toho, jak jsou zábavný, že jo, něco se čte raz dva a něco se čte i několik měsíců, pro mě teda.

Já: A kolikrát v týdnu čteš?

Respondentka B: Ehm snažím se každý den před spaním, ale občas to nevyjde, třeba o víkendu se to většinou zanedbá něčím, ale snažím se každý den před spaním.

Já: A baví tě to číst knížky. Hodně tě to baví.

Respondentka B: Rozhodně.

Já: A co je hlavním důvodem, že je čteš?

Respondentka B: Hlavním důvodem? No tak já nevím, u toho člověk najde takovej klid a vím že na základní škole nám paní učitelka řekla, že jestli se chceme zlepšit v psaní diktátu, tak musíme číst knížky, abychom se to naučili, tak to byl asi takovej první reflex. A pak v tom člověk najde takovou útěchu, trošku se odpoutá od světa.

Já: Teď se tě zeptám na to, jak je to u vás doma, jestli čtou tví rodiče?

Respondentka B: Mí rodiče, á vím, že četli hodně, protože máme spoustu knížek a myslím si, že aj teďka příležitostně, když najdou knížku, která by je bavila, takže si ji také přečtou.

Já: A povídáte si o knížkách, které přečtete?

Respondentka B: No pokud je to knížka, kterou rodiče četli, tak se zmíníme, třeba když čteme četbu do školy, tak se zeptáme, jestli to taky četli, jestli se jim to líbilo.

Já: A když si vzpomeneš na své dětství, četli ti rodiče knížky?

Respondentka B: Já si myslím, že jo, co si tak pamatuji z takových těch velkých obrázkových, dřevěných skoro až...

Já: Takže jste si i prohlíželi společně knížky?

Respondentka B: Hm, já si myslím, že jo.

Já: A teď se tě zeptám na to, jestli máš doma knihovničku, jestli máš nějaké místo, kde ty knihy máš uložené.

Respondentka B: Máme poličku a snažíme se k ní přidělat druhou část, ale jelikož nám to zatím nějak... nemáme tam moc, jak jí tam dát, tak máme ještě na stole hromádku knih a na skříni máme hromádku knih a na chodbě máme jednu knihovnu a v obýváku máme jednu knihovnu, takže jich máme docela dost.

Já: Takže kolik tak knížek v nich máte, takhle doma, kolik jich máš těch knížek?

Respondentka B: No já jako sama jich zas tak moc nemám, jako celorodinnově myslím, že v domě jich máme fakt hodně, vzhledem k tomu, že máme hrozně moc knihoven a v pokoji máme tak 50,60 bych řekla, 20 na stole, ty jsou vlastně moje a jinak to máme tak různě, co jsme našli nebo někde vzali.

Já: A máš ty knížky úhledně srovnaný nebo spíš přeházený ...

Respondentka B: No my se je snažíme srovnat, občas máme i takový záblesk, že je snažíme srovnat podle žánrů v té knihovně ...

Já: A třídíte ty knihy, že třeba dětské odsouváš pryč ze své poličky a dáváš místo jiným ...

Respondentka B: No máme tam, nebo v té části, do který se hodně vracím, tak tam mám knížky, který jenom jako mám ráda. Ale pak v té druhý knihovně už máme i knížky, který třeba bysme tam prostě chtěli mít, a zbytek teda dáme do nějaký jiný knihovny. Ale že bysme je dali někam úplně pryč, to zase ne.

Já: A jak ty knihy získáváš? Dostáváš je dárkem nebo si je kupuješ, anebo vlastně půjčuješ si je hlavně v knihovně nebo stahuješ přes internet?

Respondentka B: V knihovně nejvíc asi no. A občas nějaký dárek člověk taky dostane, k Vánocům že jo knížku. Koupí se taky když, ale to je spíše tak namátkově jedno za čas si koupit nebo dostat. Z knihovny tedy hodně a na internetu, tam

hledám, když nemůžu sehnat v knihovně třeba povinnou četbu, protože s tím je problém, tak odtamtud stáhnout do čtečky se dá.

Já: No a jaké čteš oblíbené žánry takhle ve svém volném čase, máš nějakého oblíbeného autora?

Respondentka B: Á ... autora, mám ráda bronteovky asi jako většina holek nebo Jane Austenovou a Johna Greena teďka z těch posledních a Dana Browna, ten taky. Takže z těch moderních asi tihle. A žánry, no tak ty dívčí literatura to je spíš a teda v semináři literatury dostáváme všechny žánry na přečtení, takže jsem četla i science-fiction a detektivku takže, ale to jen tak výjimečně, to není moc oblíbený žánr.

Já: Takže by se dalo říct, že čteš jakoby spíše jen ty románky a ...

Respondentka B: a příležitostně něco, ale že bych to střídala, to ne ...

Já: A co časopisy, anebo na internetu čtení, nějaké příspěvky, blogy.

Respondentka B: No na internetu i docela jo, teda dost často jsou to spíš příspěvky od knihkupectví o tom, o čem ty knížky jsou, abychom si rozšířili obzor o tom, co bysme si chtěli přečíst, ale jinak časopisy moc ani ne nějak.

Já: A podle čeho si vybíráš ty knížky, tak podle těch recenzí?

Respondentka B: Podle autorů, občas podle toho, co si o nich řekneme ve škole, protože se učíme o tom teďka, recenze od kamarádů jsou, na internetu se taky občas něco najde, ale to mě musí hodně zaujmout, to zase bych si asi nevzala každou knížku a ještě když mě zaujme na první pohled ta knížka, třeba jsem našla knížku, která se jmenuje podle mého jména, tak takovou ještě taky.

Já: Tak a teď se tě budu ptát na to, co děláš ve volném čase. Takže se tě prvně zeptám, jestli chodíš do nějakého kroužku nebo do nějakého klubu.

Respondentka B: No píšu pro školní časopis a chodila jsem do kurzu tvůrčího psaní, ale s tím jsem teď přestala kvůli nedostatku času. Hm no zajímavý kroužek, ještě hraji volejbal, ale to není moc kroužek teda a to je asi všechno.

Já: A teďka kdyby ses měla charakterizovat, tak jaký jseš typ člověka? Třeba sportovec...

Respondentka B: No sportovec ani vědec určitě ne, možná trošku umělec, protože i psát mě baví, kreslení je teda na tom hůř, ale když už tak umělec ...

Já: Asi knihomol trošku, že...(smích)

Respondentka B: (smích) Jo určitě, ale jinak žádný kutil, nic takového, to asi taky moc ne...

Já: A co kamarádi, jak s nimi trávíš čas, vidíte se jen ve škole nebo se scházíte i odpoledne?

Respondentka B: No většinou alespoň jednou denně se snažím s těma kamarádama strávit čas, někteří jsou ve škole, ale spousta z nich nechodí k nám na školu, takže alespoň hodinu denně se snažím věnovat tak nějak kamarádům, i kdyby jenom na chvíli.

Já: A co televize, jak jsi na tom, jak ji sleduješ?

Respondentka B: Ehm, televizi teda vůbec, abych řekla pravdu, tu jsem neviděla už strašně dlouho, ale vychází můj oblíbenej agnlickej seriál, takže vždycky jednou týdně když vyjde, tak tu tři čtvrtě hodinu nebo občas i na jinej se koukám. Takže takhle jenom.

Já: Hm a teď se tě zeptám na sport, tak to je ten volejbal, jsi říkala, v tělocviku taky cvičíš, předpokládám...

Respondentka B: Ano, v tělocviku taky cvičím, hraju za třídní, školní družstvo, myslím něco takovýho a ten volejbal, ale jinak moc sport taky ne.

Já: A co počítač? Jak dlouho u něj jsi, jak dlouho u něj sedíš?

Respondentka B: Á u počítače, no tak samotně u počítače moc dlouho ne, třeba když je něco do školy, tak určitě jo nebo když si chce člověk něco zajímavého přečíst tak taky, ale že bych jenom tak seděla na počítači a prohlížela weby, to mě zase tak moc nebaví no.

Já: Tak a teď se tě zeptám na to, čím bys jednou chtěla být, co bys chtěla dál studovat, až dokončíš školu, kterou teď studuješ.

Respondentka B: No chtěla bych studovat psychologii a jako únikový dvířka mám ještě sociální práci nebo češtinu, ale češtinu se bojím studovat, protože se musí studovat i staroslověnština tady ty věci okolo, takže do toho se mi moc úplně nechce, ale zase z té stránky literární, bych jí strašně ráda studovala. Takže první volba je psychologie, pak čeština a pak sociální práce.

Já: Jo tak děkuji, to je vše, co jsem po tobě potřebovala.

Respondentka B: Rádo se stalo.

Rozhovor C

Rozhovor stejně jako ty předešlé, proběhl v odpoledních hodinách a to v prostorách tělocvičny po přátelských fotbalových zápasech. Díky přátelství se studentem byl rozhovor příjemný.

Já: Tak ahoj, já tě vítám tady při mém rozhovoru, tak ti řeknu první otázku. Co tě napadne, když se řekne čtení, čtenářství, četba? A co si představíš?

Respondent 3: Ahoj, takže si hm představím si při čtenářství, no řekne mi to asi takový, že čtu vlastně akorát kvůli maturitě nebo snažím se nějak přečíst spíš takový úryvky z internetu, jinak četba mi vlastně moc neříká. Četl jsem akorát, když jsem byl malej kluk tak nějak na základce.

Já: Ehm, takže by se dalo říci, že za měsíc přečteš 1 knihu maximálně.

Respondent 3: Maximálně tak jednu knihu no.

Já: Takže tě to ani moc nebaví? Jak bych tak řekla (smích)

Respondent 3: Čtení mě fakt nebaví, radši se dívám na filmy.

Já: A co u vás doma? Čtou tví rodiče?

Respondent 3: Rodiče nečtou, čtou spíš prarodiče, babička s dědou, ti hodně často čtou.

Já: A povídáte si třeba o knížkách doma, nebo povídají si rodiče?

Respondent 3: No s těma prarodičema si takhle hodně povídám, třeba děda ty westernový knížky hodně čte, tak vždycky tak říká, že je dobrá ať si ji přečtu taky.

Já: A když jsi byl malý, četli ti rodiče knížky?

Respondent 3: Jo jo, to mě četli hodně často na dobrou noc takhle knížky.

Já: Takže jste si je i prohlíželi?

Respondent 3: Hm.

Já: Takže dostal jsi knížku a prohlíželi jste si ji.

Respondent 3: Určitě.

Já: Máš knihovničku?

Respondent 3: Knihovničku jsem měl, když jsem byl mladší. Teď už ji mám zrušenou a knížky mám někde schovaný.

Já: A jak tak knihovnička vypadala, vzpomínáš si, jestli jsi měl srovnanou ...

Respondent 3: Měl jsem to jakoby v takových regálkách, měl jsem to rozřazený na encyklopedie, pohádky a takhle ty knížky.

Já: A jak knihy získáváš nebo spíše jsi v dětství získával? Dostával jsi je dárkem?

Respondent 3: Dostával jsem je většinou jako dárkem na ty narozeniny a k Vánocům.

Já: Máš nějaké jakoby oblíbené žánry nebo nějakého autora nebo něco co se ti fakt líbí?

Respondent 3: Hm, vždycky mě bavilo to science-fiction a takový ten Tolkien jako Pán prstenů a takovýhle, to mě bavilo.

Já: A když si čteš na internetu, tak co si tam čteš? Tak většinou ...

Respondent 3: Na internetu ...

Já: Nějaký blogy nebo něco takovýho taky?

Respondent 3: No tak takhle spíš ty zajímavosti ze světa, takový jako třeba encyklopedický věci a takový zajímavosti z celého světa.

Já: A máš nějaký časopis, který čteš?

Respondent 3: Hm, teď už určitě ne, teď si právě všechno najdu na internetu.

Já: Tak teď se tě zeptám na tvůj volný čas, jestli chodíš do nějakého kroužku nebo do klubu.

Respondent 3: Hm, tak to určitě nechodím takhle do kroužku, volný čas trávím spíše sportem, hraním na počítači a takový ty věci.

Já: Hm, takže by se dalo říct, kdyby ses měl charakterizovat, tak jsi sportovec a takový počítačový maniak (smích).

Respondent 3: Hm, dá se to tak říct (smích).

Já: Kolik času trávíš s kamarádama?

Respondent 3: No, tak v týdnu dejme tomu dvě hodinky denně, většinou po škole třeba zajdeme někam nebo do posilovny, na fotbal a o víkendu celé večery, to nějak vždycky zajdeme.

Já: A co televize, jak často ji máš puštěnou?

Respondent C: Televize, no tak každý večer se dívám na nějaký film, že si třeba stáhnu na internetu, pak se na něj jdu večer podívat, si u toho tak odpočnu.

Já: Tak sport jsi mi vlastně říkal, že sportuješ, dalo by se říct pravidelně ...

Respondent C: Hm.

Já: A u počítače trávíš?

Respondent C: Hm, tak ty 2, 3 hodiny denně určitě.

Já: Tak a teď se tě zeptám na to, co bys chtěl dál studovat, jestli chceš ještě dál studovat, nebo čím bys chtěl být, jaká profese by tě tak naplňovala.

Respondent C: Studuju vlastně mechaniku a chtěl bych nějak v tom zůstat kolem toho strojírenství a tý mechaniky, a jestli půjdu dál, to ještě nevím, to určí maturita a pak bych možná šel třeba ještě na tu vošku na průmyslovku.

Já: Tak jo, tak ti děkuji za rozhovor.

Respondent C: Taky.

ROČÁRKOVÁ, Ivona. *Čtenářství a volný čas*. [přepis rozhovorů] 2015 Archiv autora.